

1088

1088

ط
10

کتابخانه

1444

سید X 44.

T. C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
RAGİP PAŞA KİTAPLIĞI
MÜDÜRLÜĞÜ

7334

T. C.
RAGİP P. KİTAP KUTUPHANESİ

26

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله الذي كرم بني آدم بانطاق الفصيحة وزينه بالعمل واوصاه
بالمحبة والصلوة والسلام على من كان افصح بالنطق في الضادة رذا
على المشركين باحسن الارادة وعلى اله واصحابه الذين هم اهل
الامانة المذخرين ليوم الميعاد ونسئل الله شفاعتهم ليوم الميعاد
فان الله بصير بالعبادة ثم السلا على اولى الامر بعد الرسول وخليفة عصره
الزمان بالقبول اعني به خليفة المحمدية ومصدق صدق الصديقية
وصاحب فروق الفاروقية ومعدن التورذ والتورين وشجيع
الشجاعة اب الحسنين ومالك رقاب الملة والدين وامام الاسلام
والمسلمين وسيد الملوك والسلاطين وظل الله في ارضه وآيته
حماية لخلقه وعبادة الملك العادل العالم العامل ومجي رفات الكرام

ومنشر

ومنشر العلوم فوق العالم ومنزلي العلماء والفضلاء ومعز العرفاء
والفقراء وناصر اهل الايمان قائم مقام ملك سليمان وصاحب اكمل
اليمينه وجالس سرير السلطنة المؤيد من عند الله والغازي في
سبيل الله السلطان البرين وخاقان البحرين وخادم الحرمين
الشريفين والمسجد الاقصى السلطان ابن السلطان السلطان
عبد المجيد خان ابن السلطان الغازي محمود خان دام الله سلطنته
وطول الله عمره وعز نصرته اللهم اجعل سيفه قاطعة مروره على
الكفرة الرفضة الفجرة في الارض يسارا ويمينا رحم الله من قال
اميناً وبعد فهذه رسالة تجمع فيها اللغات العربية والتركية
والفارسية الدرية جمعتهما من السنة المتوسطة بين من العرب والفرس
والتركي المحمية بحيث كان سفارت بالفرس وتربيتي في العرب
حتى الحجاز والقدس ودواني في الترك الى القنية والردوس
واشتغالي في تحصيل العلم والتجسس وانا الفقير الى الله الباري
الحاج وقاري جعل الله من العيوب عاري فطلبوا مني بعض التلاميذ
الضغار الابرار رسالة في فن علم اللغات ان اجمع لهم جميع اللغات

في لغة الثلاثة بالسرعة دون الارادة فبعد اعتدالي بعدم القدرة
 والمكنه وهو طالبون المطلوب بالنته فجمعها من الحفظ دون ان نطالع
 في القاموس وهو ان القاطع لان مطلوبهم متى الاستعمالات
 غير المتروكات بل تلفظ زمانا العوام يعني الاعراب والاعجام
 فعند ذلك جمعها بابواب وفصول وقطعات المبدول وقواعد
 المقبول للتصغار والاطفال لا للممارسين من فحول الرجال
 وسميتها بجمع اللغات فنرجو للناظرين ان يغفروا خط الخاطئين
 واذا امروا بالتغومروا كما هذا وان قد اجبت نسختها بالاسكندرية
 وتعيم نفعها في الاقطار ونشرها في كل مكان وبلد ليستفيد بها كل
 اطفال وولد سيما اولاد مكاتب الرشدية ذو القيمة الزكية ولا يمكن
 ذلك الا بهمة هم العالي ومالك المجد العالي المشير العادل العالم العامل
 معز العلماء محب الفضلاء واكليل تاج الوزراء وزيد مخبر الامراء
 ونخاية الكون والامكان آصف الدهر والازمان الاكرم الاحتم
 الصدر الاعظم المصطفى رشيد پاشا اعطاه الله ما يريد وما يشاء
 وخلده في مقامه ومجده وبيارك في اعوانه واولاده **نظم**

احي

احى العلوم بكل مدرسة غدت. تنى الرجال وتكثر التأليف. فالحق يحفظ
 في المالك ذاته. وصفاته ويمده تصريفا. اللهم متع العباد في السرور وطول
 صدره الفخور الى يوم يتفخ في الصور وانت عليم بذات الصدور **واعلم**
 ان اطلاق اللغة من هذا الكتاب اسهل من غير تيسر لان كلمة التي
 تعرف معناها في لغة من لغات الثلاثة واردة ان تعرف ما معناها
 في اثنين الاخيرين فانظر في الفهرست تجد معناها وتفصيل ذلك مثلاً
 تعرف كلمة معناها في العربية وتريد ان تفهم ما معناها في التركية
 والفارسية او في احد من الثلاثة وتريد ان تفهم معناها في الاخيرين فلا تخلو
 تلك الكلمة من ان يكون اسماً او فعلاً او حرفاً ان كان فعلاً فينظر
 في باب الافعال وفصولها المتنوعة في الفهرست تلاقيها البتة وان كان
 حرفاً فينظر ايضا في باب الحروف وان كان اسماً فلا يخلو ذلك الاسم من ان
 يكون مشتقاً او جامداً فان كان مشتقاً فينظر في باب المصدر وان كان جامداً
 فهو ايضا اما علوي يعني الذي يخص بالهواء والسماء والديانة واما سفلي
 يعني الذي ارضي ويخص بالانسان وغيره وان كان علوياً فينظر في قطعته وان كان
 سفلياً فهو ايضا اما علم للانسان واما علم للغير من الطيور والوحوش واما من

الاكل والشرب او من اعضاء الانسانية واما علم لغیرم او من لوازمات البیت
 او من الضمایر وغیر ذلك فلكل واحد من المذكورین قطعة برأس
 اذا نظرت فیها فتجد هافورا واما القیتها فی تلك القطعات لعل تلحقها
 فی باب المتفرقات واما القیتها ولا فی الكتاب بالكلية اما ما كان مستعلا
 بین الناس بايزائها فی لغاتهم واما تتلفظ فی الثلاثة بلفظة واحدة
 مثل قهوه عربی وقهوه فارسی وقهوه تركی وغیر ذلك من مشتركات واما
 متروك الاستعمال فلا یوجد فی هذا الكتاب لانی ما كتبت غیر المستعملة
 فلا بد له مطولات ولا یلیق بهذا المختصر وما لها بالتركية **ترجمه**
 بوكتابك لغت چقارمق ایچون اخر كتابلردن قاعده سی یك قولایدیر
 زیرا بر لغت تركیسی فی ضایلورسین وعربی و فارسی سنده بلیك اولورسین اول لغت اوج
 شیدك خالی دكلیر اسمدیر یا فعلدیر یا حرفدیر یا خود حرف اولورسه فعلدیر یا بایرند
 وفصلدند بولنور واک حرف اولورسه یند حرفدیر یا بایرند بولنور واک اسم اولورسه اول اسم خی
 ایکی نوعد خالی دكل یا علویدیر یعنی کوه و دینه متعلق نشند لردر و یا خود سفلیدیر و او استقل
 نشند لردر پس اگر علوی اولورسه کندی قطعه سنده بولورسین و اگر سفلی اولورسه یا مصدر در یلخو
 علمد اگر مصدر اولورسه یند مصدر لیریک یا بایرند بولورسین و اگر علم اولورسه

یا انسانه مخصوصدیر یا حیوانه پس اگر انسانه مخصوص اولورسه که علم انسانک
 قطعه سنده بولورسین و اگر علم حیوانی اولورسه یا قوشلریک آدلریدیر یا غیری
 آت و اینک حیوانلریک آدلریدر و هر ققی اولورسه که کندی قطعه لردر بولنور
 و او سنک بلدیك کله که یا انسانک اعضا لردندیر یا خود او ربارن یا خود یمه
 و ایچه لردندیر یا خود صفتدن یعنی اسم فاعل و اسم مفعول و صفت مشبهه یا مباهله
 صیغه لرو یا خود ضمیر و یا اویک لوازماتی و یا خود بر برینک غیری و بیاض کی و یا خود
 صنعچلریک آدلری و آلت لریک آدلریدر و یا عجمک اصطلاحلریدر و هر ققی اولور
 که کندی قطعه سنده بولورسین و اگر قطعا لردند بولنورسه البتة متفرقات فصلدند
 بولورسن و اگر بو کتابد بولنورسه یا اوج دلد بر لفظ ایله استعمال اولنور یا خود
 اوجیک اصطلاحلردند بولنور پس بو صورتد بو کتابد ذکر اولنمدی زیرا انسانک
 بیلند متداول و مستعمل اولان اکثر لغتلرنی جمع ایدوب بو بر مختصر کتابد مندرج اید
 والله علیم بالصواب **ثم اعلم** ان هذا الكتاب مشتمل على ثمانية ابواب و يضيح فصول
 موصولة و قطعات مجموعرة و قواعد منظومة و فوائد مطلوبة و نصاب الملیحة و اشعار
 ظریفة و ضرب الامثال للاولاد و الاطفال و سيجي على الترتیب بعون الله الملك الحبيب
 وها انا اذكر القواعد بالعربية ثم اذكر خلاصتها بالتركية من القواعد العربية والتركية

والفارسية لينفع بها اولاد الطائفتين ويستغفرون الى واهم ولو الدين ولفه فقا
 في الدارين وقد يذكر بعض الالفاظ المشتركة بين العرب والترك او بين العرب والفرس
 او بين ترك والفرس او بين الثلاثة يعرف به الاصطلاحات لانهم لا يدركون الالفاظ ^{التي}
 قلم وبنير مضابون وغير ذلك ^{علم} ايها الطالب لا بد لك من معرفة اربع اشياء الاول
 الاعراب والثاني الفاعل والمفعول والثالث المضاف والمضاف اليه والرابع المبتدأ والخبر
 فالمراد بالاعراب هنا عبارة عن حركات وسكون آخر الكلمة بمعنى الضمة والفتحة والقصة
 او الفتحين والكسرة او الكسرين والجرم سكون الآخر والمراد بالفاعل الذي يصدر عنه
 الفعل وهو آخره مرفوع في العربية وساكن في التركية والفارسية وانت تفهم من المثال ضرب
 زيد زيد اوردى زيد زد والمراد بالمفعول الذي يقع عليه الفعل وهو آخره منصوب في
 العربية ولها علامات في التركية والفارسية لعل تدركها من المثال ضرب زيد عمر وزيد
 عمروى اوردى زيد عمر وزاد فعل بذلك ان علامة المفعول في التركية الياء وفي الفارسية
 الراء والالف وقد يكون هذا المفعول مجرور بواسطة حرف الجر مثل مررت زيد زيد كذا
 كذا ثم زيد وبهذا المثال بين ان علامة المفعول قد يكون في الالف في التركية وبالباء في الفارسية
 وسمعت بعض المنفرسين عصرنا يقولون بالفارسية ميروم با زاردا في جوابين تروح بمعنى
 اذهب سوفا قامل والمراد بالمضاف اليه هو الذي كان آخره مجرور بسبب المضاف مثل را

غلام زيد فان زيدا في المثال مضاف اليه ومجرور والمضاف في التركيه الذي هو في التركيه
 الا ان المضاف اليه مقدم على المضاف مع زيادة الكاف الفارسية بين المضاف والمضاف اليه
 والياء ايضا في اخر المضاف العربي مثل كتاب الامام امامك كتابي وقد زيد في آخره لفظة
 سى عوضا عن الياء الاخر اما الزيادة المعروفة واما غيرها مثل غلام زيد زيدك كولى هذا
 الاضافة اضافة الاسماء الى الاسماء واما اضافة الاسماء الى الضماير فلا يلزم التقديم
 ولا تاخير ولا حاجة الى شي آخر مثل بيتنا او ميز وراسكم باشكيز واما المضاف والمضاف
 اليه في الفارسية فهو عين المضاف والمضاف اليه العربي في التركيب من تقديم وراى
 اللفظ الا ان يكسر اخر المضاف مثل زيت السراج وروغن چراغ بكسر النون والمراد
 بالبستاء والخبر هو جملة مركبة من اسمين او من اسم وفعل مرفوعين لفظا او تقديرهما
 اسمان ركان مرفوعان لا يدرك ركن الاول بالكسرة الا بركن الاخير وهو مرفوع مثل زيد
 قائم وهذا المبتدأ ساكن في التركية والفارسية والخبر علامة في التركية وهي لفظة در
 الدال وفي الفارسية لفظة است بفتح الالف وسكون التاني مثل زيد اكل وزيد ياكل زيد
 يجيد وزيد خورند است فادرك الامثلة من ترجمة ترجمه بوكتابي مطالعه ايدك كودك
 دورت نسته في كرتيل اول اعراي ايكنجي فاعل ومفعول او جنجي مضاف ومضاف اليه دور
 مبتدأ وخبري اعراب ديد يكره من مراد رفع ونصب وجر وجر مدر وورفعدن مراد بر يا

یکی اوتره در ر و نصیدن مراد بر سه یا خود یکی و استند و جردن مراد بر
 یکی اسره در و جردن مراد نیز بر کلک آخری ساکن و قنقد و علامتی ایشته
 بود در و فاعل در مراد ایشلین در و فاعل کندی عربیده دایما آخری مرفوع و ترکیه
 و فارسیده دایما ساکن در ضرب زید زید آوردی زید زد مثالری کبی و مفعول در
 مراد کند ویرایشلش اولان نسته در و مفعول کندی عربیده آخری دایما منصوب و
 زید عمر و زید عمر وی آوردی زید عمر و زید مثالری کبی و بونک علامتی ترکیه
 یکی حرفت زیاده دکلدر بری یا حرفی و بری دخی ها حرفیدر سنی آوردم و محتاج ویرد
 بکاده و مثالری کبی فارسیده مفعول علامتی کاه را و کاه بحر فلیله اولور تورازد
 آوردم سنی کبی و کاه اولور که با ایله کلور اگر یکی مفعولی اولور سه عطا بانی کبی که
 بر مک دیکلدر اعطیت فلاناکتا باکتا بر افلان دادم کتابی فلان ویردم مثالری
 و مضاف مضاف الیه در عربیده مراد یکی کلمه بر بویه مرکب ایتکدر شویله که ایکنجی
 کلنک آخر حرفی اسره ایله او قونه خواه معناسی مفید اوله و خواه اولیه اولکی عبدالله کبی
 و هذا غلام زید کبی و بو مضاف الیه حرف آخری عربیده دایما مکسور در و ترکیه مضاف
 و مضاف الیه شونده دیویر که عربیک مضاف الیه کندی مضافت اوزره اضافیلر
 و بر کاف فارسی مضاف و مضاف الیه بیلرند و بر یادخی اخرنه زیاده اولونه اللهات

صاع
 ۴

قوی کبی و زیدک الی کبی و کاه اولور که یا حرفت برینه برسی لفظی زیاده اید و ب
 تلفظ ایدر لر زیدک کوله سی کبی و باشانک مکتوبچیس کبی و اما فارسیک مضاف
 الیه عربیک مضاف الیه عربیک یعنی اولوب انجی فارسیده مضافت آخر حرفی اسره ایله
 او قور زیت السراج روغن چراغ چراغک یا غی مثالی کبی و مبتدا و خبر در مراد شول یکی
 جزالی بر مرکب کلامد که جزه آخری ذکر اولتمزدن اول جزه اولندن مفهوم کلی حاصل اولور
 پدرم مفهومی کبی پدرم یا لکر بر کسیه دینه ایشیدن ادمه فایده کلی و بر میو بخیری
 کلنجیه دک پدرم کلدی یا خود کندی کبی فایده کلی مفهوم اولور و بو مبتدا و خبر
 مرفوع در و اما ترکیه و فارسیده مبتدا کندی ساکن در و خبرک علامتی ترکیه در
 ایله و فارسیده است لفظی ایله در زید کاتب زید یا زید زید فوینده است مثلاً
 کبی و مذکور علامتری مثالری زیدن آشکارا اولور او غلوم **فعله اذا اردت** ان تمیز
 شد و ذفعال الفارسیه فانظر فی المصدر الفارسیه والامر منها اذا تغیرت حروف الامر
 من حروف المصدر فاحکم بانها شاذ مثلاً رفتن والامر منها رو و سوختن والامر منها
 سوز و غیر ذلک و قد تغیر حروف المصدر اللازم اذا انبتھا متعدیا مثال اللازم یختن
 و سوختن مثال متعدی یزایندن و سوزایندن والشد و ذالفارسیه کثیر منها فروختن
 ام فروش و نوشتن امر نویس و افروختن افروزد و شکستن امر بشکن و آمدن امر بیا

في الماضي وهو فعل الذي دل على حدث وقع في زمان قبل زمانك الآن وهو في التركية
 مكسور الآخر بعد وضع الدال والياء في موضع علامة المصدر مثل الذهاب كتم ذهب
 كندی والقراءة او مقفرا او قدي وفي الفارسية ساكنة الآخر بعد حذف النون المصدر
 مثل الزواح رفتن راح رفت وسيظهر لك في الامثلة ان شاء الله والان تذكر لك الضمائر
 التي متصلة بالافعال فاعلم ان الضمائر تنقسم الى قسمين بارز متصل بالافعال وهو في التركية
 اربعة عشرة كلمة وستة في التركية والفارسية لان الترك والفرس لا يفرقون بين المذكور
 والمؤنث ولا بين التثنية والجمع مثال ضمائر الستة كدم رفتم رحت بالياء المضمومة
 في العربية والميم في التركية والفارسية وكذلك رفتي رحت بالياء المفتوحة في العربية
 وبالكاف الفارسية في التركية وبالياء في الفارسية وكذلك رفتيم رحتا بالنون والالف
 في العربية وبالكاف العربية في التركية وبالياء والميم في الفارسية وكذلك رفتيد رفتيد رحتيم
 ترم في العربية وكر في التركية وبالياء والدال في الفارسية وذلك كلها ضمير في الخطاب ومثال
 الغائب كندی رفت راح ومثال الغائبين كدیلر رفتند راحوا فان ضميرهما مستتران
 غير البارز ولكن لهما العلامة في العربية وهو فتحة حرف الاخير في مثال المفرد والواو في الجمع
 والالف الزائدة لافراق بين المفرد والجمع مثل يدعو ولم يدعوا وكذلك يفهم الغائب في
 التركية والفارسية بالعلامات وهي الدال والياء في المفرد التركية والدال في الجمع الفارسية

الفنية

دال في ضميرها وسكون الآخر في المفرد
 الفارسية وبالنون

واما

واما الضمير الظاهر المنفصل سيجي في محلها ان شاء الله **ترجمه** ضمير لوني ايكي نوع دن
 خالي دكلدر يا فعليه برابر ذكر اول نور يا ذكر اول نماز ذكر اول نورسه اكا ضمير بارز متصل
 ديلر واکر کندی فعليه ذکر اول نماز ايه اكا ضمير ظاهر منفصل ديلر وکندی فعليه
 ذکر اول نان عربيد اون دورت كله ايله استعمال اول نور و فارسي وتركيد التي كله
 ايله استعمال اول نور جمع وتثنيه وتذكير وتانيث عند لوند مساوي اولدي ينجون فتم
 كدم رحت مثال لري كبي تاء مضمومه ايله عربيد وميم ساكنه ايله تركي و فارسيد
 و رفتي كذلك رحت مثال لري كبي تاء مفتوحة ايله عربيد وباء ايله فارسيد وصاغر
 فون ايله تركيد و رفتيم كذلك رحتا مثال لري كبي تاء ايله عربيد وباء وميم ايله فارسيد
 وكاف عربي ايله تركيد و رفتيد كذلك رحتيم مثال لري كبي تاء مضمومه متصل ميم ايله
 عربيد وباء ودال ايله فارسيد وصاغر فون ايله برابر تركيد بونلر مجموع ضمير اولدوق
 اطلاق اول نور ومفرد غائبك مثالي رفت كندی راح كبي وبواو جمع مفرد ضمير
 مستتر دلكن علامت لري عربيد آخريتك فتح ايله و فارسيد اخرك سكوني ايله و
 دال مكسور ايله استعمال اول نور واما جمع مذكر غائب رفتيد كدیلر راحوا مثال لري
 بواو جمع مذكر لودخي مفرد لوكي ضمير لوي غائب اولوب لكن علامتي عربيد واولد
 فارسيد فون ودال ايله وتركيد لام ورا ايله درو وواو جمع مذكر بارلان زائد

مفرد و جمع بین لرند افتراق یچون باز لرید عومفرد و لن یید عوا جمع مثال لری و اما ضمیر
 منفصل ان یشاء الله محله تفصیل ایله ذکر اولور **اعلم** ان الجمع فی الفارسیه هو الذی
 کان فی اخره الالف والتون اذا کان انسانا مثل الرجال مردمان وبالهاء والالف اذا کان
 غیره یعنی حیوانا او جادا مثل الحیر والاشجار وخرها ودرختها وقلید یكون بعکس ذلك مثل الناس
 مردها والحیر خیران والاشجار درختان الجمع والذی کان فی آخره الکاف الفارسیه والالف
 والتون فهو جمع الصفة اعنی اسم الفاعل والمفعول وما اشبه ذلك مثل الضاربون والضاربان
 زندگان والذاهبین رونده کان للاسم الفاعل ومثال اسم المفعول المضروبون المقولون
 زده شدگان وکشته شدگان وعلامه جمع فی الت ترکیه لفظه کز فی الکلمی مثل الرجال آدمرا
 والاشجار آغاچلر والضاربون والمضروبون اورچی لرو اورشلر وقر علیه غیره **قاعد**
 جعلت علامتی فارسیه اوج یا انسانه مخصوص یا صفة ویا خود حیوان وجمادیه مخصوص
 پس انسانه مخصوص اولان الف ونون ایله مردمان و زنان مثال لری کبی وصفه
 اولان کاف والالف ونون ایله زندگان وزده شده کان مثال لری کبی حیوان وجمادیه مخصوص
 اولان هاء متصل الف ملوده ایله خرها ودرختها مثال لری کبی وگاه اولور که بونک
 کلور یعنی انسانک جمع علامتی حیوان وجمادیه استعمال اولور وها لفظی انسانه استعمال
 اولور کاوان وخران ودرختان مثال لری کبی و ترکیه جمع غایب علامتی اسماء وفعال

لرده لر لفظی در آدمرا و عورتلر و اشک لرو غیر یلر و آغاچلر کبی و اما فارسیه کاف والالف				
ونون ایله کلان اکا جمع صفتی تعبیر اولور اسم فاعل واسم مفعول و بونلره بکرن دیکلر				
وزده شده کان اورچی لرو اورشلر مثال لری کبی و کویه کنندگان نادر اوله ورق کلش				
بجسته انشاء تفصیلی ایله ذکر ایدرز فصل الافعال مثال الماضی المفرد				
عربی مفرد	ترکی	فارسی	نقی عربی مفرد	نقی ترکی
ذهبت	کدم	رفتم	ماذهبت	کتمدم
ذهبت	کتدک	رفتی	ماذهبت	کتمدک
راح	کندی	رفت	ما راح	کمدی
ذهبا	کدک	رفتیم	ما ذهبا	کمدک
ذهبتم	کدکز	رفتید	ما ذهبتم	کمدکز
ذهبوا	کدیلر	رفتند	ما ذهبوا	کمدیلر
مثال الماضی الکسریه				
عربی مفرد	ترکی	فارسی	نقی عربی	نقی ترکی
ذهبت من قديم	کشم	رفته ام	ما ذهبت من قديم	کشمشم
ذهبت من قديم	کشم سن	رفته	ما ذهبت	کشم سن
ذهبت من قديم	کشم	رفته است	ما ذهب	کشم
ذهبت من قديم	کشم	رفته ایم	ما ذهبا	کشم شم

عربی	فارسی	عربی	فارسی
ذهبت من قدیم	رفته اید	ما ذهبتم	رفته اید
ذهبوا من قدیم	رفته اند	ما ذهبتوا	رفته اند
اخبار عن الماضي القديم			
مفرد عربی	ترکی	فارسی	
كنت ذهبت من قدیم	گیتش ایدم	رفته بودم	
كنت ذهبت من قدیم	گیتش ایدك	رفته بودی	
كان ذهب من قدیم	گیتش ایدی	رفته بود	
كان ذهب ^{جمله} من قدیم	گیتش ایدك	رفته بودیم	
كنتم ذهبت من قدیم	گیتش ایدیکر	رفته بودید	
كانوا ذهبوا من قدیم	گیتش ایدیلر	رفته بودند	
<p>مثال فعل مضارع الحال وهو في اللغة ما كان في أوله اللام المفتوحة بأصطلاح اهل الشام ما كان في أوله حرف الاستفتاح مع اللام المفتوحة مثل عماليد ذهب وقد ذكر في كتاب الصرف بان فعل المضارع كونه مجردا عن المدخولاتها قد يصح للحال والاستقبال مثل يذهب فلان يمكن في ذهابه الآن وفي زمن لا يتته واذا دخل عليه التين او سوف فيدل على الاستقبال فقط مثل سيذهب او سوف يذهب اي يذهب في زمان الآتية فقط قريبا كان او بعيدا واذا دخل عليه اللام المفتوحة</p>			

فيختص بالحال مثل يذهب فلان يعني يذهب الآن وأما اللفظة عما مركبة من عن وما
 فادغم التون في الميم بعد قلبه بها القرب مخرجه فصارت عما تسمى حرف الاستفتاح مثل
 اما كذا في القاموس نقولنا عما يذهب يعني لينفتح لذهب الآن بعبارة اخرى يعني اراد
 الذهاب الآن وهذا تفسير اصطلاح اهل الشام ولكل قوم ان يصطلح فتأمل يا ولدي
^{نحو} فعل مضارع حالك بيانته در فعل مضارع حال لغته شول بر فعله دير لكر اولند
 بلام مفتوحة ذكر اوله لذهب كبي وشام اهايلدريك اصطلاحا حزنه شول بر فعل مضارع
 دير لكر اولند عما لفظي وبعد لام مفتوحة ايله ذكر اوله عما لذهب كبي و ^{تقصيد} بونك
 شول در كه كبر صفة ذكر اوله نمشكه ناصب وجازم وغير زايد حرف لده مجرد اولان فعل مضارع
 زمان حال واستقباله صلاحيتي اولوب معين يا خود سوف حرف لري اولينه داخل اوله
 ايه يذهب كبي يعني كيدر بر غايب ارشد يكي حاله يا كليلك زمانه واكر سين يا خود سوف
 حرف لري داخل اولور سه استقبال زمانه مخصوص اولور سيذهب وسوف يذهب ^{اللي} ما
 كبي يعني يا قوندك ويا قلدره كيدجك بر غايب ار كليلك زمانه واكر لام مفتوحة فعل مضارع
 اولند داخل اولور سه زمان حاله مخصوص اولور ليدذهب كيدر بر غايب ارشد يكي
 حاله پس بو كانباء شام اهايلدي مركب اولان عما يا خود حرف استفتاح اولان اما كبي
 عما لفظي لام مفتوحة ايله معا حال اراده اتمك ايله اصطلاح ايدوب استعمال ايدلر

عما لذهب دیرلر مالی شوچقار که استفتح لذهب الان ای اراد الذهاب الان یعنی
شدهی کتکی اراد ایتدی برغایبار وهر برطایفه نک اصطلاحی وار بونلده بیلده ^{صطلح}

ایدوب سویلر وکل قوم ان تصطلح او کرن او غلوم ^{رعات} فصل فی المضارع بوفصل فعل مضارع

بیاننده در مثال فعل مضارع الخال

عربی مفرد	ترکی	فارسی
عما لاذهب	کید یورم	میروم
عما لذهب	کید یورسن	می روی
عما لذهب	کید یور	میرود
عما لذهب ^{جمله}	کید یورز	میرویم
عما لذهبون	کید یورکزر	میروید
عما لذهبون	کید یورلر	میروند

اخبار عن الخال زمان خال

مفرد عربی	ترکی	فارسی
کنت عما لاذهب	کید یور ایدم	میرفتم
کنت عما لذهب	کید یور ایدک	میرفتی
کان عما لذهب	کید یور ایدی	میرفت
کان عما لذهب ^{جمله}	کید یور ایدک	میرفتیم
کنا عما لذهبون	کید یور ایدکزر	میرفتید

کنا

کنتم عما لذهبون کید یور اید بکزر ^{فارسی} ^{ترکی} ^{عربی} میرفتید
کانواعما لذهبون کید یور ایدیلر ^{فارسی} ^{ترکی} ^{عربی} میرفتند

فصل فی الاستقبال الاستقبال القریب

عربی مفرد	ترکی	فارسی
ساذهب	کیدرم	روم خواهم روم
ستذهب	کیدرین	روی خواهی رفت
سیذهب	کیدر	رود خواهد رفت
سنذهب ^{جمله}	کیدرز	رویم خواهیم ریم
ستذهبون	کیدرسکزر	روید خواهید روید
سیذهبون	کیدرلر	روند خواهند روید

اخبار عن الاستقبال القریب

مفرد عربی	ترکی	فارسی
کنت ساذهب	کیدر ایدم	میرفتم
کنت ستذهب	کیدر ایدک	میرفتی
کان سیذهب	کیدر ایدی	میرفت
کنا سنذهب ^{جمله}	کیدر ایدک	میرفتیم
کنا ستذهبون	کیدر ایدکزر	میرفتید

کافوا سیدهبون	کیدر ایدیلر	می رفتند خواهند رفت
فصل فی الاستقبال البعید وهو التعلیل بالحق باخوه لفظه حکم اذا کان فی مصدر		
مک اولفظه جنم اذا کان فی مصدره مق وبالفارسی لا یجی الا بزیاده الباء فی الاستقبال		
مثاله مفرد عربی	ترکی	فارسی
سوف اذهب	کیدر جکر	بروم خواهم رفت
سوف تذهب	کیدر جکن	بروی خواهی رفت
سوف یدذهب	کیدر جک	برود خواهد رفت
سوف نذهب ^{جمله}	کیدر جکنر	برود خواهیم رفت
سوف تذهبون	کیدر جکسر	بروید خواهید رفت
سوف یدهبون	کیدر جک لر	بروند خواهند رفت
اخبار عن الاستقبال البعید		
مفرد عربی	ترکی	فارسی
کنک سوف اذهب	کیدر جک ایدم	خواسته بودم بروم
کنک سوف تذهب	کیدر جک ایدک	خواسته بودی بروی
کان سوف یدذهب	کیدر جک ایدے	خواسته بود برود
کناسوف نذهب ^{جمله}	کیدر جک ایدک	خواسته بودیم برویم

کنتم سوف تذهبون	کیدر جک ایدیکنر	خواسته بودید بروید
کانوا سوف یدهبون	کیدر جک ایدیکنر	خواسته بودند بروند
فصل فی الاستفهام وهو الذی یحت باخوها لفظه می فی ترکیه فعلا کان او اسما		
مثال الفعل الاستفهام عن الماضي	کچشدن خبراتی	خبر از گذشته گرفتن
هل ذهبت انا ^{مفرد}	بن کندیم می	آیا من رفتم
هل ذهبت انت	سن کنیدی می	آیا تو رفتی
هل ذهبت هو	او کندی می	آیا رفت
هل ذهبنا نحن ^{جمله}	بز کنده کمی	آیا ما رفتیم
هل ذهبتم انتم	سز کنده کز می	آیا شما رفتید
هل ذهبوا هم	اونلر کنده یلر می	آیا آنها رفتند
الاستفهام عن الماضي القديم مفرد		
هل کنک ذهبت من قديم ^ع	کنش میدیم	آیا رفته بودم
هل کنک ذهبت من قديم	کنش میدک	آیا رفته بودی
هل کان ذهبت من قديم	کنش میدی	آیا رفته بود
هل کان ذهبت من قديم ^{جمله}	کنش میدک	آیا رفته بودیم

هل كنتم ذهبتم	كتمش مید یکنز	آیا رفته بودید
هل كانوا ذهبوا	كتمش مید یلر	آیا رفته بودند
استفهام عن الحال زمان حاضر خبر خبر از زمان حاضر		
هل عمال ذهب	عجا کید یور میم	آیا می رستم
هل عمال ذهب	کید یور مین	آیا می روستی
هل عمال ذهب	عجا کید یور می	آیا می رود
هل عمال ذهب	عجا کید یور میز	آیا می رفتی
هل عمال ذهبون	عجا کید یور مسکز	آیا می روید
هل عمال ذهبون	عجا کید یور می	آیا می روند
اخبار عن الاستفهام الحال مفرج		
هل كنتم عمال ذهب	عجا کید یور مدم	آیا می رستم
هل كنتم عمال ذهب	کید یور میدك	آیا می رفتی
هل كان عمال ذهب	کید یور می ایدی	آیا می رفتی
هل كانوا عمال ذهب	عجا کید یور میدك	آیا می رفتی
هل كنتم عمال ذهبون	کید یور مید یکنز	آیا می رفتید

هل كانوا عمال ذهبون	کید یور مید یلر	آیا می رفتند
فصل في افعال الشرطية وهو في العربية ما كان في اوله احد من حروف الشرط وحروف الشرط هي ان ولو واذا وما اشبه ذلك واكر وكفي الفارسية وايه واكر في التركية ولا يخفى عليك ان حروف الشرط اذا دخلت على فعل واحد يجزم فعلين المسمين الشرط والجزاء مثل ان تضرب اضرب بجزم الفعلين وقد مر معنى الجزم في البحث الاعراب ولا يستر عليك ايضا بان ان الشرطية اذا دخلت على الماضي تجعل معناه مضارع بخلافه لم الجاحدة الجازمة اذا دخلت على المضارع تجعل معناه ماضيا مثال حرف الشرط ان قام فلان قائم وان قام قت مثال نحو لم يضرباي ماضرب وكذلك حرف لما مثل لما يضرب يعني ماضرب ابدًا قاتل يا ولدي رحمه بوفصل افعال شرطية فك بيانته در فعل شرط عربيه شو كاد يركو اولته شرط حرف فلن دن برسي ذكر اوله وحروف شرط عربيه بوفلردن ولو واذا وبومعناه اولان حرفلر وفارسيد شرط حرفلر اكر وكرو تركيد ايه واكر ودر بوشط حرفلر بر فعله داخل اولوب اوندن غيري بر آخر فعلی دخی بدن جزم ایدلر ومدخول فعلی شرط وثانی فعلی خراد میكله تسمیه اولورلر وپوشیده اولیاكه كاه ان شرطیه ماضی فعله داخل اولوب معناسی مضارع چو بریران قائم		

اقم کی زید قالقرسه بنده قالفرم و بونک خلافتہ جازم و جاحدا و لان لم و لتا
حرف لری که فعل مضارع داخل اولوب معناسنی ماضیه چو ید و للری ضرب
اور مدی و لما یضرب هیچ اور مدی مثال لری کی او کرن او غلوم **مفرد**

از ذهب	اگر کید رسم	کندم ایسه	اگر دقم ^{فارسی} کرمیوم
از ذهب	اگر کید سن	کندیک ایسه	اگر دتی کرمیوی
لو ذهب	اگر کید رایسه	کندی ایسه	اگر فت کرمیود
از ذهنا	اگر کید ریز	کندک ایسه	اگر دقم کرمیوم
از ذهیم	اگر کید سکز	کندیکر ایسه	اگر دتد کرمیوید
از ذهبوا	اگر کید لر ایسه	کندیلر ایسه	اگر دتند کرمیوند

اخبار عن شرط الماضی مفرد

لو کت ذهب	کتسه ایدم	کیدر ایدم	اگر دفته بودم
لو کت ذهب	کتسه ایدک	کیدر ایدک	اگر دفته بودی
لو کان ذهب	کتسه ایدی	کیدر ایدی	اگر دفته بود
لو کان ذهنا	کتسه ایدک	کیدر ایدک	اگر دفته بودیم
لو کتم ذهیم	کتسه ایدیکز	کیدر ایدیکز	اگر دفته بودند
لو کانوا ذهبوا	کتسه ایدیلر	کیدر ایدیلر	اگر دفته بودند

اعلم

اعلم ان هذين الشرطين بهذه العبارة قليلة في العربية وفي الفارسية الدرية
فلا يحى فعل الحاضر هذا الشرط الا بلفظ اسم الفاعل ذلك الفعل لانها جملة مركبة
من حرف شرط وفعل من العموم وهو كانت او ما بمعناه مثل صرت وفعل من افعال الحاضر
وهو ذهب وراح او غير ذلك فاذا صارت الجملة مركبة بهذه التركيب فلا يحى
استعمال الفرس الا بمضمون هذه العبارة مثلاً في تركي اگر کتمش اولسم او کیدجک
اولسم ترجمتها بالعربية لو صرت ذهبت او کنت اذهب واستعمالها في العربية لو صرت
ذاهب واز کنت رايح واستعمالها في الفارسية کر و نده شدم واکر و نده بودم
وتفسير هذا اللفظ لا يستعمل في التركية الا النادر مثل کیدجی اولسم ترجمه مخفی اولیه
که بوا یکی شرط بوعبارة ایله فقط ترکی لغتده استعمال اولور اخر بر لغتده قوللماز
آنحی او فعلک اسم فاعلی ایله یعنی لو صرت ذهبت واز کنت رخک واذ صرت امرغ
لغتده مستعمل بویله اولور لو صرت ذاهبا واز کنت رايحا واذ کنت ماشیا و فار
دخی بومضمون ایله مستعمل را کر و نده شدم وکر و نده بودم و هنکا مکه ر و نده
بودم ترجمه لری اگر کیدجی اولسم و اگر کیدجی اولسه ایدم و بوعبارة کتر کید نادر در

اولیه ده ریکدر مثال لری شرط الماضی القديم مفرد

لو صرت ذهب	اگر کتمش اولسم	اگر و نده شدم
------------	----------------	---------------

لو کت ذهبوا

لو صرت ذهب	کتمش اولورسن	اگر رونده شدی
ان صار ذهب	کتمش اولورسه	اگر رونده شد
ان صرنا ذهبا	کتمش اولسيز	اگر رونده شدیم
ان صرتم ذهبتم	کتمش اولورسکز	اگر رونده شدید
ان صاروا ذهبوا	کتمش اولسه لر	اگر رونده شدند

اخبار عن ماضی القديم مفرد

لو كنت ذهب من قديم	کتمش اولسه ايدم	اگر زنده بودم
لو كنت ذهب من قديم	کتمش اوله ايدك	اگر زنده بودی
لو كان ذهب من قديم	کتمش اوله ایدی	اگر زنده بود
لو كنا ذهبا من قديم	کتمش اولسه ايدك	اگر زنده بودیم
لو كنتم ذهبتم من قديم	کتمش اوله ايدكيز	اگر زنده بودید
لو كانوا ذهبوا من قديم	کتمش اولسه ايدلر	اگر زنده بودند

شرط الحال مفرد

لو عما لا ذهب	اگر کیدورالیم	اگر خواستم بروم
لو عما لا ذهب	اگر کیدوراليسك	اگر خواستی بروی

لو عما لا ذهب	اگر کیدورالیه	اگر خواستم بروم
لو عما لا ذهب	اگر کیدوراليسكيز	اگر خواستی بروی
لو عما لا ذهبون	اگر کیدوراليسكيز	اگر خواستید
لو عما لا ذهبون	اگر کیدورالیه	اگر خواستید

شرط الاستقبال القريب مفرد

لو سا ذهب	اگر کیدرالیم	اگر خواستم بروم
لو ست ذهب	اگر کیدراليسك	اگر خواستی بروی
لو سید ذهب	اگر کیدرالیه	اگر خواستید
لو سن ذهب	اگر کیدراليسك	اگر خواستید
لو ست ذهبون	اگر کیدراليسكيز	اگر خواستید
لو سید ذهبون	اگر کیدرالیه	اگر خواستید

شرط الاستقبال البعيد مفرد

لو سوف اذهب	اگر کیدرجت اولسم	اگر خواستم بروم
لو سوف اذهب	اگر کیدرجت اولسك	اگر خواستی بروی
لو سوف اذهب	اگر کیدرجت اولورسه	اگر خواستید

لو سوف نذهب	اگر کیده جات اولوریز	اگر خواستم برویم
لو سوف نذهبوا	اگر کیده جات اولوریزکر	اگر خواسته بروید
لو سوف يذهبوا	اگر کیده جات اولسلر	اگر خواشد بروند

اخبار عن شرط الاستقبال

لو كنت سوف اذهب	اگر کیده جات اولسه ایدم	اگر میخواستم بودم بروم
لو كنت سوف نذهب	اگر کیده جات اولسه ایدکر	اگر میخواستم بودی بروکر
لو كان سوف يذهب	اگر کیده جات اولسه ایدکر	اگر میخواسته بود بروند
لو كنا سوف نذهب	اگر کیده جات اولسه ایدکر	اگر میخواستم بودیم برویم
لو كنتم سوف نذهبون	اگر کیده جات اولسه ایدکر	اگر میخواستم بودید بروید
لو كانوا سوف يذهبون	اگر کیده جات اولسه ایدکر	اگر میخواسته بودند بروند

فصل في الامر والنهي والتمني اعلم ان امر الحاضر والغائب ونهي الحاضر والغائب كل واحد منها على كلمتين في التركيبه والفارسيه وقد ذكرنا عدة القلة في باب الضاير المتصلة فكل واحد من الامر والنهي المعلومين على اثنا عشر الكلمة في العربية بنقضاء المتكلمين لان المتكلم بها في المعلوم متروك فان الانسان لا يأمر ونهى هو نفسه فامل

ترجم پوشيده اوليه كه معلوم اولان امر ونهى حاضر وغايب لری ايله هر بری عربیه آن

ایکیشتر کلمه استعمال اولور هر قدر قیاس اوزره اون دورت کلمه اولمش ایدم متکلم لری اولد یغیچون زیر امتکلم کند وسی کند و نفسنه امر ونهی ایدم مرفعی لغنه اولور سه اولسون پس ترک و فارسی دخی امر ونهی یک متکلم لری متروک

اولوب اخر فعل لری التی کلمه ایلله کلمش مثال

اذهب	کت	رو	برو
اذهبوا	کیدک	روید	بروید
اذهبوا	کیدک	روید	بروید
اذهبی	کت	رو	برو
اذهبوا	کیدک	روید	بروید
اذهبن	کیدک	بروید	روید

الامر الغائب

ليذهب	کستون	برود	دود
ليذهبوا	کستونلر	روند	بروند
		نهي الحاضر	
لا يذهب	کتمه	مرو	نرو

لا ینذهبوا	کتمیک	مروید	زوید
نحو الفایب			
لا ینذهب	کتمون	نرود	رود
لا ینذهبوا	کتمونلر	نروند	زود
التثنی مفرد			
لینک ذهب	کید ایدیم	کاشکی رفته بودم	فارسی
لینک ذهب	کید ایدک	کاشکی رفته بودی	توکی
لینک ذهب	کیدیدی	کاشکی رفته بودید	عربی
لینکنا ذهنا	کید ایدک	کاشکی رفته بودی	ج
لینکتم ذهبتم	کید ایدیکر	کاشکی رفته بودید	
لینکنا ذهبنوا	کید ایدیلر	کاشکی رفته بودند	
فصل فی فعل التوا باستعمال العوام فی القراء العجیبة مفرد			
واجب اذهب	کرت کیدیلیم کتملیم	باید برود	ف
واجب تذهب	کرت کید سن کتملسن	باید بروی	
واجب ینذهب	کرت کتون کتمیلد	باید بروند	

واجب نذهب	کرت کیده لم کتملیر	باید بروسیم	ع
واجب ینذهبون	کرت کیده سن	باید روید	ت
واجب ینذهبون	کرت کتونلر	باید روند	ث
فصل فی فعل بالقدرة مثال فعل بالقدرة مفرد			
ماقدر اذهب	کید بیلوریم	میتوانم بروم	ع
ماقدر نذهب	کید بیلورسن	میتوانی بروی	ت
ماقدر نذهب	کید بیلوریز	می توانی بروی	ث
ماقدر ینذهب	کید بیلور	می تواند برود	ج
فصل عدم القدرة			
ما اقدر اذهب	کید م	نمیتوانم بروم	ع
ما اقدر نذهب	کید مرسن	نمیتوانی بروی	ت
ما اقدر ینذهب	کید مریز	نمیتواند برود	ث
ما اقدر نذهب	کید میز	نمیتوانیم برویم	ج
ما اقدر ینذهبون	کید مرسکن	نمیتوانید بروید	
ما اقدر ینذهبون	کید مریز	نمیتوانند بروند	

فصل فی اسم الفاعل والصفة المشبهة فاعلم ان اسم الفاعل فی العربیة ^{قسمین} علی
 اما مصدر ثلاثی حروف فوزنه فاعل مثل ضارب وقاض واذا کان لازماً فالأ
 اکثر اوزانه فعل مثل شریف وحسن واما من مصدر الذی زاید علی ثلاثی
 احرف فهو بزباده المیم المضمومة فی اوله وکسر حرف ما قبل الآخر بعد الحاق التثنی
 مثل مکرم ومدحرج ومکتب ^و مستخرج وما اشبه ذلك فی التریکیة علی ثلاثی
 اشکال اما فی آخرها لفظة حی مثل الکاتب یا زبجی واما الالف والنون مثل
 کاتب یا زان واما الواو والباء الفارسیة مثل یازوب ویفهم من الاخر ان فعل
 الفاعل متحقق عمله فی الماضي والمضارع وهذا اکثر استعماله مع فعل المضارع
 وفعل المعلوم والماضی القديم مثل ایدی کیدوب یازرم اذهب الان ^{کتب}
 وکیدوب یدیم رایج حتی اکل وکیدوب سویلش فی معنی راح من قدیم وحکی
 واسم الفاعل فی الفارسیة فوزنه واحد وهو اسم الذی فی آخر النون والالف
 والهاء مثل روند وکنده رایج والفاعل واما روان وکان وکریان ^{یا}
 اشبه ذلك صفة المشبهة بالفاعل ونظیر ذلك کثیر فی العربیة مثل شریف ^{الطیف}
 وغیر ذلك من الافعال لازمة دون التعدیة ^{ترجمه} بفصل اسم فاعل وصفة
 بیانده در اسم فاعل عربیة یکی فوعدریا اوج حرفی مصدر دندر یاخود اوج

حرفن زیاده اولان مصدر دندر پس اگر اوجلی حرفن اولورسه اوده یا لاند
 یا متعدی ^و مکر لازم اولورسه اکثری وزنی فعل وفعل کثیر و حسن کبی و اگر
 متعدی اولورسه وزنی فاعل در ضارب وقائل وقاض کبی و اگر اوج حرفن
 زیاده اولان مصدر دندن اولورسه اولنده بریم مضمومه و آخرندن اولان
 حرفی مکسور و آخرتی تنوینله اوقونیور مکرم ومجلس ومدحرج ومکتب ^و مستخرج
 مستخرج مثال لری کبی واسم فاعل فارسیه شول بر کلمه در که کندی فعل امریک
 اخرنده زیاده اوله رق بر نون ودال وهاء رسمیدن الحاق اوله زنده و خوردنه
 و خواننده مثال لری کبی واما کریان و خیران و بز و کتر مثل الوصفه مشبهه در
 ترکیه نظیر لری اخلیان و قلقان دین ظن ایتمش و ترکیه اسم فاعل ^{در} شول
 که علامت مصدر یک یرینه زیاده اوله رق جیم و یا حرف لری ذکر اوله یا ز
 کبی و یاخود الف ونون ذکر اوله یا زان کبی و یاخود واو و باء فارسیه ایله ذکر
 اوله یا زوب کبی ولیکن بولفظ استعمال اولنمرا بنحو ^{بر} کلمه ایله برابر ذکر
 اولنور اول کلمه یا فعل ماضی یاخود فعل مضارع یاخود بر کلمه معلوله در
 کیدوب سویله مش و کیدوب یازرم و کیدوب که او غلومی دو کیم مثال لری کبی

مثال اسم الفاعل مفرد

الذاهب	کیدبجی	رونده	روان
الذاهبون	کیدبجیلر	روندکان	روانکان
ذاهب	کدان	رونده	روان
ذاهبون	کیدنلر	رواندکان	روندهکان
ذاهب	کیدوپ	رونده	روان
ذاهبون	کیدوپلر	رفتکان	روانکان

فصل فی اسم المفعول واعلم ان اسم المفعول فی العربیة ایضا علی نوعین اما من مصدر

ثلاثة احرف فوزنه مفعول مثل مضروب ومقول وصریحی واما من مصدر
الذی زاید علی الثلاثی فهو ایضا بزایده میم المضمومة فی اوله وفتح ما قبل آخره
بعد الحاق التوین فی التریکه تبجی علی ثلاثه اشکال اما بزایده لفظه لش مثل
المذهوب کدش وهذا اذا ما کان فی مصدر التریکه منها لاماً واذا کان فيها
لاماً فزیدت فیها التون مثل الذبح بوغازلق والمذبح بوغازلش واما بزایده
الالف والتون مثل کدان مذهب واما بزایده الواو والباء الفارسیة
نحو کیدیلوب مذهب واما اسم المفعول فی الفارسیة فهو فعل ماضی الجھول
الفارسی لا یلحق باخره لفظه شده فادکرها ترجمه بوصف اسم مفعول بیانده در

اسم مفعول عربیہ اوزانلری ایکلی نوعیہ خالی دکلدر یا اوج حرفی مصدریدن
مشتق اولور یا اوج حرفدن زاید اولان مصدر زنده کس اکر اوج حرفیدن اولور
وزنی مفعولدر مضروب ومقول وصریحی مثاللری کبجی واکر اوج حرفیدن زیاد
اولور سه پس اولنده بریم مضمومه وما قبل آخرند فتح ایله وخرند تنوین ایله
او قونه مکرم ومدحرج ومجواب ومتکبر ومستخرج مثاللری کبجی واسم مفعول فاعل
وزنی بر در کشته شده وزد شده وپخته شده مثاللور و ترکیده اسم مفعول شول
بر مصدر در که مقومک برینه لام ومیم وشین حرفلری وضع اولونه اکر اول
مصدر ده لام بولنمر سه کتمک مصدر ناسم مفعول کدش کبی ویا ز مقدر یاز
کبی واکر لام حرفی بولنور ایسه آخره نون ومیم وشین حرفلری وضع اولونه و بوغاز
بوغازلش کبی وکاه اولور که بومیم وشین حرفلری برینه الف ونون وضع
اولنور یاز لان و بوغازلش مثاللری کبی وکاه اولور که الف ونون برینه واو
وباء فارسیه وضع ایله استعمال اولنور بوغازلش ویا زیلوب مثاللری کبی

المذهوب به المذبح	کیدش بوغازلش	رفته شده
المذهوبون به	کیدلش	رفته شده کان

مثال اسم المفعول مفرد

ف

ع

مذهوب به	کیدیلان	رفته شده
مذهوبین به	کیدلان	رفته شده کان
مذهوبگاه به	کیدلوب	رفته شده
مذهوبین به	کیدلوبلر	رفته شده کان

فصل فی افعال المنفیة اعلم ان المنفی کثل المثلث فی التصریف الی افعال و انما یبذل

فی افعال العربیة احد من حرفی المنفی وهی ما ولا ولم ولما ولان فی العربیة و حرفی المنفی فی ترکیبه فیه و من فی الافعال و نه و سیز مرکبا فی الاسماء و حروف المنفی الفارسیة نه و مه مفتوحین فی الافعال و نا و نه و نی فی الاسماء ایضا و سبجی امثلتها فی الاسماء و الان فمثل ک فیل من افعال المنفی و ما بقی تقیس علیها **ترجمه** فصل بعض افعال منفیک بیا تنه در فعل منفی عربیة شوند در لکه اوله منفی حرفی بربسی موجود اوله و نفی حرفی عربیة بونلدر ما ولا ولم ولما ولان و ان بعض برلرده و فارسیک نفی حرفی شوند در نه و مه فته لرله و نا و نی و بی و اسملرند و ترکیه نفی حرفی بونلدر مه و من فعللرده و سیز اسملرند و اسمر داخل اولان حرفی از شاء الله محله ذکر ایدر زایشندی منفی اولان بعضی افعال لری

تمثل ایدر زوقا لری هونلره کوره قیاس اولنور **مثال الافعال المنفی**

مذهبت	کتمدیم	نوفتم
مذهبت	کتمدیک	نوفتی
مذهبت	کتمدی	نوفت
مذهبتا	کتمدیک	نوفتیم
مذهبتم	کتمدیکز	نوفتید
مذهبوا	کتمدیلر	نوفتند

مثال نفی الحال المفرد

ماعمالذهب	کتیورم	نمی روم
ماعمالذهب	کتیورسک	نمی روی
ماعمالذهب	کتیور	نمی رود
ماعمالذهب	کتیورز	نمی روم
ماعمالذهبون	کتیورسکز	نمی روید
ماعمالذهبون	کتیورلر	نمی روند

مثال استقبال القریب ادرك هذه الأمثلة

ماساذهب	کتتم	نروم
---------	------	------

ف	ت	ع
نوعی	کمزسک	ماستذهب
نرویم	کتمیز	ماسنذهب
نرود	کمزسکو	ماستذهبون
نروند	کمزسکو	ماسیدهبون
نرفیم	کتمم الی آخر	لماذهب
نرقم هیچ	هیچ کتمیم	لماذهب
نرود	کمز	لاذهب
نبروم	کتمیه حکم	ماسوف اذهب
نه این و نه آن	نه بونه او	لا هذا ولا هو
بے تو	سن ستر	بدونک

ان هو الا کتاب ملیح دکل وانجی کوزل برکتا بدر نیت او مکر کتابیت

فصل فی اسم الزمان والمكان اعلم ان اسم الزمان والمكان صورتها كصورة الواحد في العربية واما في الفارسية والتركية ليس لهما صيغة مخصوصة بل يذكر من الفارسية لاسم الزمان بلفظة هنگام و لاسم المكان بلفظة كه و كما مثل المشيب فوجلق و قتی و المقعد و توره جت برومکان ترجمه اسم زمان و مكان الكثری

هنگام پیری و شستنگاه

عربیه

عربیه لفظ لری بر اولوب انجی امتیاز لری قرینه مقامیلہ درک اول نور و اما فارسی و ترکیه مخصوصا اولیوب مکر که فارسیه که و کاه مکان ایچون و هنگا زمان ایچون ذکر اول نور و وقت و زمان و پرومکان لفظ لریه ترکیه ذکر اول نور فارسیه مثال تماشاگاه و نشیمنگاه و هنگام پیری و روزگار جوانی و ترکیه مثال سیرایک جت مکان و او توره جت برو و جلق و قتی و کنجاک زمانی اسم زمان

مذهب	کید جت زمان	وقت رفتن
مذهبی	کد جت مکان	جای رفتن

فصل کاه ایضا

فایده اعلم ان الافعال ينقسم الى قسمين معلوم ومجهول اما المعلوم فهو الذي يكون فاعله معروفا مثل ضربت انا او ضرب زيد بن اوردم یا زید اورد و مجهول هو الذي لا يذكر فاعله اما الجمل به واما الغرض من الاغراض الفعل المجهول يعرف بعلامات وهو الضم الاول وكثيرا قبل الآخر في المثال ضرب زيد زيدا و ذلك وايضا ضم الاول فتح ما قبل الآخر في المضارع مثل يضرب زيد زيدا وريد و اما علامه المجهول في التركيبه زياده اللام في المصدر وفي اشتقاقها اذا لم يكن في مصدرها لاما ولا يزداد فيها النون مثال الاول ضرب زيد زيدا وريد باللام لان مصدر المعلوم منها اورد و ضم المجهول منها اورد و مثال الثاني الذبح بوجاز ليق باللام في المعلوم و بوجاز ليق بالنون

في المجهول وعلامة المجهول في الفارسية زيادة لفظة شد على الماضي المكسور الآخر
 مثل ضرب زيد زيد نر شد والفرق بين الماضي المجهول واسم المفعول في الفارسية في
 لفظة شد وشد لأنها اذا قرأ بكسر الدال فهو المفعول وبالسكون هو المجهول فانهم ياءوا
 والهاء التي في آخر الماضي يقال لها الهاء الوقاية لأنها تحفظ حركة الآخر الكلمة قائل
تجرب فعل اليقين خالي دكلد يا معلوم ديا مجهول معلوم شول فعله دبر لكة فاعلى
 ايشيني بلي اوله بن اوردم وحسن اوردمك مثالي كبي مجهول شول فعله در لكة فاعلى
 ذكر اولنيه نام معلوم اولديچون يا خود بشقه برعلت هني اوله وبو مجهولك علا
 عربيد ما صيدستي اوله حرفي مضموم وآخر حرفك اول اولان حرفي ما صيد مكسور
 ومضارع مفعول اولقد ضرب زيد زيد اولدك ويضرب زيد زيد اوريلو مثالي كبي
 ومجهولك علامتي تركيد فعلك وزير بلام زياده اولقد را كم صدره بلام بول
 بوخه علامتي برنوز زياده سيلاه درالديچ بوغازلق كبي ماضي مجهول بوغازلقك
 ومجهول فارسيده شول برفعله دبر لكة شدن مصدرينك مشتقا بيله صرف اوله
 واول فعل مجهول آخر حرفي دايما مكسور اولور وهار ايله او قور زده شد وزده
 وزده شونده مثالي كبي **قاعده** الفعل ايضا على نوعين اما لازم واما متعد
 واللازم هو الذي لم يتجاوز حد الفاعل الى المفعول به مثل زيد بخلاف قرح زيد

عمر والان التفريق حدث يتجاوز عن الفاعل وهو زيد ويوصل الى المفعول به وهو
 عمر واللازم بخلافه فيتعذر لازم العربي باسباب الثلاثة الاولى همزة القطع المفتوحة
 بعد اسكان حرف الاول زيادة على الماضي مثال اللازم خرج زيد زيد جدي زيد
 در آمد ومثال المتعدي لخرج زيد كتابا زيد كتابي جدي زيد كتابا در اوردم
 وسبب الثاني زيادة حرف من جنس حرف الوصل في مثال اللازم ليس زيد زيد كبي
 زيد پوشيد مثال المتعدي ليس زيد عمر او زيد عمر كبي زيد عمر ورا پوشيد
 والسبب الثالث ادخال احد حروف الجر على المفعول بواسطة مثال فعل اللازم نحو عمر زيد
 كبي زيد كذبت مثال المتعدي من زيد بعمر و زيد عمره كبي زيد عمر كذبت وقصصها
 بالجملة في الكتب النحو ولا يليق بهذا المختصر اسباب التعدد في التركية لفظة دبر مثل اول
 ان وتزل اندير والتعدي على التعدد ايضا بالدال والراء زيادة على الدال والراء الاول
 يا زيردي وهذا ما جاء في الفصح العربية ولا الفارسية الدرية الالهة العبارة فامر
 يكتبوا وان يفرحوا الناس يعني ميفرايم ناكه بنويلد بالجمع او المفرد واسباب التعدد في الفارسية
 اثنان الاول في الفعل وهو الالف والنون والثاني في المصدر فهو الالف والنون والياء
 المصدر خور ايندن ومثال فعل الامر بخوران يعني الاطعام واطعم **تجرب** فيه فعلين اي كدو
 لودن خالي دكلد يا معلوم لازم شول فعله دبر لكة كذبي فاعلنن تجاوزا

وآخر بر کسبه به بنشیمه زید فرجندی کبی و متعدی شول فعله دیر لکه فعل فاعل ن تجاوز
ایله و بر آخره واصل اوله زید عمروی و ردی ضرب زید عمروی و امثالهم کبی و لازم فعلی عربی
اوج سنه ایله متعدی و لنوز اول هنره قطع مفتوحه ایله خرج اخرج کبی ایکنجیسی اول فعل
لازمک و سطر حرفک جنسندن بر حرف زیاده اتمکد فرج زید قرح زید عمروی و کبی و انک
شد سبیل زید سوندی و زید عمروی سوندی و دیکلر و اسباب تعدینک و اوچنچلی اول فعلک و متعدی
اولینه بر حرف زیاده اتمکد مرتب زید زید کجیم مثال لری کبی و ترکیب فعل لازم متعدی
اولنچ دال و ذایله یکدم و یکدم و کاه اولور که تعدینک اوز زینه بنه تعدی ایدر لر
شویله که بر فعلک اوز زینه بر دال و ایکی راه زیاده ایدر لری یا پارم کبی و لازم اولن فعل اول تعدی
یا پدرم و ایکنجی تعدید یا پدرم دیر لرو بونک نظری عربیه بولنمرا نچ عریده دیر لکه
نامران یعلو اکذا یا خود نخلی حتی یعمرو کذا و فارسیه تعدینک علامتی ایکی و رلور
بری مصدره واقع الف و نون و یاحر فلرید و بری افعال لوده واقع اول الف و نون حر فلرید
مصدر مثالی خود نیک و فلک خود نیک کبی ان کل مصدر من المصادر الاتیة تصرفها وقواعدها مثل
تصرف مصدر لما یضیة فی الاشتقاق و تعداد الافعال و صیغتها کما مر فی تصریف الرواح
والذهب ترجمه آید اولان مصدر لریک هر یک صرفی و اشتقاقی رواح و ذهب
مصدر لریک تصرف لری کبی دیر هر مصدری بونک اوز بر قیاس ایله فایده و قد یستعمل

فی الفارسیة بعض الفاظ العربیة جامدا کان او مشتقا مرکبا مع الافعال العموم فی الفارسیة
ویراد بها الحدث والزمان من ذلك للفظ مثل صید کردم و ابا میکنی یعنی صیدت انا و
انت و قد یكون ذلك للفظ اسم الجامد الفارسی مثل زمین را آبیاری کردی و خر مشو یعنی
سقت الارض و لا تکر جارا و شاش کردم یعنی بلت انا و كذلك فی ترکیبة يستعمل الفاظ العربیة
و الفارسیة مع الافعال العموم الی مستعمل فی لغة ترکیبة مثل دعائک و نماز قلمق و غیر
ذلك و لا ینحی علیک بان الافعال العموم فی العربیة اربعة کان و حصل و جعل و استقر و قبل
صار بمعنی کان و موجود و ثابت ایضا و فی الفارسیة کثیرة و لکن الذی یمکن ضبطها مثل
کردن و ساختن و شدن و بودن و ورزیدن و فی ترکیبة اتمک و قلمق و ایلمک و ستمیت لک
العموم لانها یتعم استعمالها فی اکثر المقامات تصحیح العبارات و ربطها مثل زید فی الدار
زید کاین فی الدار زید اوده اولور یعنی زید اوده در و لذلك لعلها طرف المستقر ^{بقال} فاهم
ترجمه فایده کاه اولور که فارسیه بعض مصادر عربی و فارسیه مستعمل اولان بعض
افعال عمومیله مرکب بر کلام اولوب استعمال اولنور و اول مصدر من محطاش و اول فعل
عمودن فقط هر زمان اراد اولنور صید کردم و خطاشد مثل کبی و کاه اولور که فارسیه
بعض جامد اولان اسماء بنه بوافعال ایله ذکر اولنور آبیاری کردم و کاه میکند
کبی که صوار لقی ایدم و ایشلیور دیم کدر و ترکیب دخی بعض عربی و فارسی اولان

أسماء لری الوب و ترکیده مستعمل اولان بعض افعال عموم ایله مرکب اولور و دعا ایله
 و نماز قلام مثله کلام لکه بین الناس مستعمل و پوشیده اولیه که افعال عموم ^{سد} ^{نذر}
 د و تد کان و حصل و جعل و استقر و فارسیه کثیر المستعمل اولان افعال عموم ^{نذر}
 کردن و ورزیدن و شدن و ساختن و بودن و ترکیده مستعمل اولان عموم فعل مرکب
 بونلور و قلمق و یا یتمق و اولمق و اتمک و ایلیم و بونلور افعال عموم دید کلی
 سبب شود که چو قلمق و ربط کلام ایچون استعمال نمی تعمیم اولور **باب المضارع** ^{هو المصدر}
 و هو فی الاصطلاح ما یصدر عنه الشئ یعنی فعل الکثیر عربیا کان او غیره و المصدر
 العربیه او زانها کثیره و لا یلیق بهذه الوحیة و اما مصدر التریکه فهو الذی کان فی
 مق و مک بحيث اذا وقعت منها القاف و المیم و الکاف یبقی فعل الامر من ذلك المصدر
 مثل الكتابة یا زق و الامر منه اکب یا ز و مثل الذهاب کتمک و الامر منه کن اذ
 بخلاف یزق و طوق فانها اسمان اذا رمت منها مق یبقی یز و طوق اسمان دون
 الامر و اما مصدر الفارسیه هو ایضا علی نوعین اما بکاء و التوز و بالذ
 و التون بحيث اذا وقعت منها التون یبقی فعل الماضي ذلك المصدر مثل الفلک کشت و الضرب
 زدن و الماضي منها کشت و زد بخلاف کردن بالکاف الفارسیه بمعنی الرقة فاذا رقت
 منها التون یبقی کرد بمعنی الغبار و اما المصدر الذی یوجد فی آخرها شین و الف

والزاء الذی مرکب من الماضي و الامر فکلیهما اسم للمصدر مثل کوشش السعی و وقار
 و خفت و خیز اسم للقیام و کفت و کواله قال و الذی فی آخرها الیاء اما للتشکیک و
 للفعل المطلق مثل خورنی یعنی من جنس لاکل و زدم زدنای ضرب ضربه و هذا الیاء
 یقال لها یاء المصدریه و الیاء التي فی آخر الأسماء یقال لها یاء التشکیک مثل آتشی
 یعنی جنس النار و قد یقال لها یاء الوحدة مثل مردی و جوانی رجل واحد و شاب و حد
 تدخل فی آخر الأفعال یقال لها یاء الحکایة لان المتکلم یحکی عن الحال الذی کان فی
 مثل شبهای دراز نخفتمی و نماز کردمی یعنی فی لیالی الطویل ما نمت و الحال فامصده
ترجمه بالترکی بواب مصدریات و مصدر لریک قاعده لریک بیاتند در مصدر
 شول بر اسم مشتقه دیور که بر طاقم افعال مختلفه کند و سندن صادر اوله و بومصدر
 عرب لغته او توزدن زیاد و در و تفصیل لری بومختصر کتابه صغیر انشاء الله کث
 صرفه مطالعه اوله و اما فارسیه مصدر لری یکی نوعی خالی دکل یا تا و
 ایله یا دال و نون ایله در شویله که فونی دوشد یکند و اوندن فعل ماضی باقی قاله
 کشتن و زدن ماضی لری کبک که کشت و زد معانی در و اما کاف فارسی ایله و
 بویون معانیه کردن لفظه اسم در زیر انونی دوشد یکند و کرفظ فی الوردی و یزدیم کرد
 و فارسیه بعض مصدر لری بونلور که آخر لریه شین یا خود الف و را بونلور کوشش و کفتار

مثالی که بونلر اسم مصدر دیر و بونلر یک نظری ترکیده دخی بونلر چا شمر و
 سوبله مثالی که هر نقد فعل نهیه ملتس اولور ایله لکن کلاما قرینه نیک
 مفهوم اولنور و گاه فارسیک فعل ماضی کندی فعل امرک ایله بردن مرکب اولوب
 ذکر اولنور اسم مصدره مشعر در گفت و کو و خفت و خیز مثالی که و گاه مصدر لک
 اخره بریاء زیاده اولوب تکمیل معنای درک اولنور خوردنی بیچک نسنه و گاه اولیان
 نوع یا خود بناء نوع و در لوک شلیر زدم زدن اوردم بردن و اورمقلق مثالی که و گاه
 کنه بریاء ماضیک آخریه کلوب فاعلک خالک حکایه بیلدیر پس بو تقدیر جبروت
 یا حکایه دینلیر شبهای دراز مخفی و همی نماز کردی یعنی وزن کیمه را یا مردم و دینا
 نماز قیلر ایدم و بعض فارسی اسم لک آخر لند بونان یایی و حکایه تغییر اولنور زیر ابر لک
 فهم اولنور و یا جنسیه دخی دینلش در سالی و زنی و مردی مثالی که بریل و عورت
 و بردیشی دیمک یا خود جنس لند بری مراد در آکله او غلم و صدر نرکی دخی ایک
 دور لودن خالی دکلر یا آخونده میم و قاف ایله در یا خود میم و کاف ایله در شوبله که تن
 و مک لفظ لری دوشدیکند و مصدر یک فعل امری قاله یا زمت و کتم مثالی که
 که امری یاز و ک لفظ لرید و بونلر خلاقی پرمق و طومق که مصدر دکلر زیر اکومق
 اخر لند دوشه بر و طوق اسم لری اولور

باب المصادر

الآخذ	آلمق	کرفتن	العطی	ورمک	دادن
الامر	بیورمق	فرمودن	الکتابه	یازمق	نوشتن
القراءة	او قومق	خواندن	العلم	بلمک	دانستن
التعلم	او کزنمک	آموختن	الفهم	اکلمق	فهمیدن
المحی	کلمک	آمدن	الرواح	کتمک	رفتن
القيام	قالقمق	برخواستن	القعود	او قومق	نشتن
الوقوف	دورمق	ایستادن	النظر	بقومق	نگریدن
الأكل	یمک	خوردن	الشرب	ایچمک	آشامیدن
النوم	او یومق	خسیدن	الجماع	سیچمک	کانیدن
الرؤية	کورمک	دیدن	الأداة	کوترمک	نمایدن
القول	سوبلمک	کفتن	الوقوع	دوشمک	اقادن
العمل	یا یمق	کردن	التربية	بلمک	پروردن
الرمی	اتمق	انداختن	الخوف	قورمق	ترسیدن
الزيادة	ارتقلمق	فزونیدن	التقصان	اکسکلمک	کاسدن
الخرق	دلکلمک	سوراخ کردن	الغلی	قینمق	جوشیدن

الظيران	اوچوق	پريدن	الخياطه	دكك	دوختن
الخفق	بوغمق	خفه كړن	العطاس	اقصمق	عطسه كړن
الضحك	كولك	خندیدن	السعال	اوكرمك	سرفيدن
البكاء	اغلق	كړيستن	المصر	امك	مكيدن
العض	اصرمق	كړيدن	البوس القبل	اوپك	بوسيدن
البل	اصلنق	خپيدن	الغطس	دالمق	نيراب شدن
الصلح	بارشمق	آشتي كړن	العم والسباح	يوزمك	شناو شنو كړن
الصلب	آصمق	بردار كړن	الغرق	باتمق	غرق شدن
الفل	يومق	شتن	القتل	اولدرك	كشتن
الذبح	بوغازلق	سر پريدن	السلخ	صومق	پوست كندن
الهدم	يقمق	ويړان كړن	البناء	ياقمق	ساختن
الإحتراس	صقمق	پرهيز كړن	الرفع	طولدمق	پر كړن
الانقفاخ	شيثمك	اماس كړن	اللف	صارمق	پېچيدن
التفخ	اوفورمك	دميدن	الخلاص	قور تلمق	رهيدن
التأني	اكلنك	درنكيدن	التخيه	صقلنق	نهفتن

الصبر	صبرتمك	شكييدن	الأخفاء	كزلك	نهفتن
الدخول	كرمك	در شدن	الظهور	كورنك	پيداشدن
المحرق	ياقمق	سوختن	الظلم	ظلم اتمك	ستم كړن
الربط	باغلق	بستن	الخروج	چقمق	بروز شدن
الكنس	سپورمك	رفتن	الحل	چوزمك	كشودن
الضرب	اورمق	زدن	الحلب	صاغمق	دوشيدن
الهروب	فچمق	كړنجتن	القطع	كمك	بريدن
البيع	صاتمق	فروختن	الوصول	ارمك	رسيدن
العجن	يوغورمق	سرستن	الشرع	صاقرالمق	خريدن
القلع	قوپرمق	كندن	الطبخ	پشرمك	پختن
التعداد	صايمق	شمردن	الشفاعة	ديلكايمك	شفاعت خواستن
الولادة	طوغمق	زانيدن	التيان	اونوتمق	فراووتل كړن
السؤال	صومق	پرسيدن	الحياه	اونانمق	شرميدن
البدار	صاچمق	پاشيدن	الطلب	استمك	خاستن
الركوب	بنمك	سوار شدن	البلع	يوتمك	فرو بردن

البدايه	با شلق	آغاز کردن	الثغوط	صحنو	ریدن
النزول	ایتمک	فرو آمدن	البول	ایتمک	شاشیدن
المضغ	چنمک	جویدن	التخلیص	قورومق	رهانیدن
المزاج	شاقلمک	شوخ کردن	الترقه	اوغورلق	دزدیدن
الکراهیه	اکراه اتمک	اکراه کردن	الاکتاب	ایشلک	کار کردن
الخسارة	ضراتمک	کرنیدن	التدوين	اصلتمق	خیسانیدن
الزحل	اوصاتمق	ننگ آمدن	الافاننو	یردم اتمک	باری کردن
التلوث	بولشتمق	آلایش	الذین	بورج اتمک	باشک گرفتن
التعزیر	انجتمک	اشکنج کردن	الشول	یوقاری قالدیق	برداشتن
الصقار	پاسی کندن	پشت زدن	التجمع	طوپلمق	فواهم آمدن
المنازعه	غوغا اتمک	پیشتریدن	الوفاء	اودمک	وام ادا کردن
الغیره	قسقمق	تند عا گرفتن	التقسیم	پای کردن و غنمق	پراکنده کردن
الملاعبه	اونیاشتمق	یا بکدیگر بازی	المضب	پایه ویرمک	جاه دادن
الثعل	ایشلک	فراز کردن	الارسال	کوندرمک	فرستادن
الاقطال	ایرلق	جدا شدن	المشي	یورمک	راه رفتن

وکار کردن
ایضا

الاستعمال	قوللتمق	کهنه کردن	التصادف	راست کلمک	راست آمدن
الرضی	قایل اولق	خوشنودیدن	الملاقات	کورشمک	یکدیگر دیدن
التغابن	الداتمق	فره بانیدن	الانتظار	کوزتمک	چشم داشتن
الموت والفق	اولمک	مردن	الضمانه	کوتورم اولق	زامن شدن
الراحة	دکلمک	آرمیدن	العروب	پی ویرمک	پی بردن
الشفی	سجیمک	برگزیدن	الاخذ والعطا	الشویرش	داد و ستد
الرقص	قالقورونماق	بازی کردن	الریج	قازتمق	سود دیدن
الغیب	یتیمک	گم کردن	العثم والحرم	اومق	آزیدن
النهب	یغما اتمک	تاراج کردن	المسک	طوتمق	داشتن
الرحی	بروق	کذاشتن	الاطلاع	بلدیرمک	اکاه کردن
البتین	بللی اتمک	آشکارا کردن	الضیاع	یترمک	گم کردن
التفتیش	آره مق	جستن	الاذیتر	انجتمک	اشکنج کردن
الخطف	قاپمق	ربودن	الثعب	امچمک	زحمت کشیدن
الغرس	دیتمک	کاشتن	الکشف	آچمق	باز کردن
الزراع	اکمک	کاریدن	التقص	سلمک	نکانیدن

التغابن

رقص کردن
ایضا

التغريب	قالو مرق	بنجتن	النج	پوسكرمك	پوفاب زدن
الطن	او كوتاك	آسيا كردن	النفرج	بوشاتمق	فهمي كردن
النخل	اله مك	كرد بنجتن	الارتواء	قاندنق	سیراب كردن
العطر	صوطامق	تشنه شدن	الشبع	طوتمق	سیر شدن
القطع	پاره لك	پاره كردن	الجوع	آچتمق	كوسنه شدن
الفرم	قیمق	ریزه كردن	التحق	ازمان	سائیدن
الاف	دوغرمق	خورده كردن	الحلم	دوشكوك	خواب دیدن
السلقى	ارقلو زده ماتمی	برپ خوایدن	التیقظ	اویانق	بیدار گشتن
التقویر	دك می كیمك	كرد بریدن	الكسر	فرمق	شكستن
القلی	قزارتمق	درد و غن سرج كرن	الشد	پركانمك	سخت كردن
التغیر	اكرمق	صد كردن	الرفی	اورمك	رونی كردن
التذویب	ارتمك	كداختن	التفیم	بولمك	پای كردن
الخصامه	چكتمك	ستیزیدن	الصد	اولمق	شكاریدن
القفل	قابمق	بستن	الفرش	دوشك	كستریدن
الفتح	آچتمق	كشودن	الشم	توقلق	بوئیدن

الشم	لا یقنر سوليك	فاسر اكفتن	الصدم	طوقتمق	برهم خوردن
السب	سومك	دشنام داد	الوجدان	بولمق	یافتن
الصب	دومك	ریختن	المسح	سلك	تباه كردن
التسخين	استمق	كرم كردن	النيريد	صوغتمق	سرد كردن
المضيه	كچمك	كزشتن	النشر	سرمك	پهن كردن
الحج	صومق	برز میین	الغناء	ايرلمق	سراییدن
الصباح	جغرمق	فریاد كردن	النسج	طوقومق	یافتن
الهبة	باغشلق	بخشیدن	القتل	بومك	قابیدن
الانتخاب	سچمك	بركوزیدن	الثويه	اصمارلمق	سپردن
المحبة	سومك	دوستی كردن	الارتعاش	دزومك	لرزیدن
الشرط	یرتمق	دریدن	الوزن	طارتمق	سنجیدن
الغضب	غضبلك	خشم كردن	الدفن	كومك	خااك كردن
الكيل	اوچمك	پیماییدن	الدلالة	فازلمق	كوشمیدن
التصديق	ابنا تمق	باوریدن	البحس	یلامق	لیسیدن
التكذيب	یلانلامق	دروغ كوك	الانكاء	طیانمق	تكیه كردن

الرجوع	دونمک	برکشتن	اللعب	اوبنامق	بازیدن
الاطفاء	سوندن	آتشکشتن	الخدعه	الذاتمق	فریبانیدن
التودیه	کثورمک	بودن	الایجاب	کثورمک	آوردن
الاستحقار	خوارکومک	خوارکشدن	الحفظ	ازبولمک	ازبرخواندن
التزین	دوزمک	پیراستن	الحصاد	بچمک	دمرویدن
الجمع واللم	دوشرمک	فراهم آوردن	المدح	اوکمک	ستانیدن
الذمر	یرمک	هجو کردن	الخلق	یراتمق	آفریدن
الشق والتعلیق	صالیومک	آویختن	التثوب	اسمک	خمیازه کردن
الاحاطة	فیلامق	فرا گرفتن	المسابقة	کچمک	گذشتن
الهرولة	بلمک	پوئیدن	العجلة	اومک	شتابیدن
البطی	اکلمک	درنگیدن	الجرى	سکرمک	جستن
التعب	یورلمق	خته شدن	الهضم	سکرمک	کواریدن
الفرح	سونمک	شاد شدن	الغم	طه لثمق	اندوهناک شدن
الکون	اولمق	بودن	الاجتهاد	چالشمق	کوشیدن
الفکر	دوئمک	اندیشیدن	المکالمه	فونشمق	کف و کور کردن

الظن	صانمق	پنداشتن	النجواء	فسلده مک	نمک کوشیدن
التحیر	شاشمق	سرزدانیدن	الصراج	باغرمق	فویاد کردن
الحکی	لاؤدی نامک	فانده گفتن	السکون	صومق	خاموشیدن
المشورة	طاشمق	پرسیدن	الصيام	اورج طومق	روزه گرفتن
التحدث	لافاتمک	کذا فیدن	المصاحبة	دوئل نامک	دوستی کردن
التعطيف	قوبارمق	چیدن	التشبه	بکرمک	مانند دانستن
الحفر	قازمق	کندن	التبديل	دکشمک	عوض کردن
النک	سکمک	کانیدن	التخليط	قارشدمق	آمیختن
التعقيق	اسکمک	کهنه کردن	اللصق	یالشمق	چسبیدن
التطهير	پاک نامک	پاک کردن	العجب	بکلمک	پسندیدن
العصر	صقمق	فشردن	المعاشرة	کچمک	گذرانیدن
الشخير	خورلمق	خور خوردن	الادراك	ارشمک	رسیدن
الدعک	اومق	رام کردن	الالتجاء	صغتمق	پناهیدن
القلب	چویرمک	زیروزیدن	الاقدار	کوج تيمک	دست یافتن
التشيف	قورتمق	خوشکانیدن	الافداء	اومق	پیشوا گرفتن

الصف	دورمک	رده کردن	الثقوت	کیج اتمک	دیر کردن
النظم	دیزمک	پکانیدن	الندامة	پشیمان اوق	پشیمان شدن
التدوير	دوندیمک	دور کردن	الدوران	کرمک	کشتن
التخيم	مهرمک	مهر کردن	التشكى	شکایتیک	کله کردن
التصلح	دورمک	ساخن	التضرع	ذلیل اوق	زاری کردن
التطيف	تمیزمک	پاکیز کردن	القبول	قبول اتمک	پزیرفتن
الثغود	الشمق	آداب گرفتن	التلطف	اوخامق	فوازش کردن
التجربة	صنامق	آزمودن	الشهادة	شهادت اتمک	کواهی دادن
التحسين	کوزل اتمک	پیراستن	التکنيز	اتلی سرامک	بی پنا کردن
الفرحة	سیر اتمک	نمایش کردن	الضييق	دار اتمک	ننگ کردن
الدوران	کرمک	کردیدن	التفسيح	کشت اتمک	کشاده کردن
الطواف	طولا شمق	دور کردن	الترقيق	انجه اتمک	نازک کردن
التمسخر	ذوقلنمک	بر ریشخندیدن	التخين	قالوز اتمک	ستخریدن
التدش	ککرمک	آروغ زدن	التخيف	بکنی اتمک	سبک کردن
التفضيح	رزیل و بر باد اتمک	رسوا کردن	التبخير	بخار اتمک	بخار کردن

الاستفراغ	توصمق	قی کردن	المصاقله	طالقا و لائق	کاسه لیسیدن
التبسم	صرهق	کلخندیدن	الاشتياق	آرزو اتمک	خواهش کردن
التمشيط	طراقلق	شانه کردن	الاستقبال	قارشولق	پیشواز رفتن
الخرش	طرمق	خراشیدن	المصاحفة	بربریک اتمک	دست بکشد کردن
الخلاقة	تراش اتمک	تراشیدن	المعافاة	قوجاقلق	دراغوش کردن
الثبت	پرک اتمک	ثابت کردن	القصد	اراد اتمک	آهنگ کردن
التعلی	یوکل اتمک	فرازیدن	التوصيل	یتشدیمک	رسانیدن
التوطی	الاحتی اتمک	پست کردن	التمسك	قلد نمق	خینیدن
التکبير	بیوکلک	معتز اندیدن	الخلاص	رها اوق	رستن
التصغير	کوچکلک	کھتر اندیدن	الدف	دویمک	کوفتن
التقصير	قصه لقمق	کوتاه کردن	الاحتراز	محابا اتمک	پروا داشتن
التوسيط	اوزنلق	میانم کردن	الاهباط	اندریمک	فرو کردن
التشعيل	یا قمق	افروختن	المصارعة	کورشمک	کشتی گرفتن
المصادرة	قوجاقلق	دراغوش کردن	الانغاض	کوز قباصق	چشم زدن
الغضب	خشم اتمک	ارغیدن	التحدث	برنجی اتمک	نوپید کردن

المشيئة	ديك	خواستن	الجفل	اورمك	رميدن
الانهزاز	صالمق	خراميدن	النب	صومق	باليدن
الانفتاح	آجلق	شكفتن	الوسعت	صغق	كنجيدن
التجل	كبه اولق	آبستشدن	الترهين	دوزمك	پراستن
الركض	بلك	دويدن	الملاحة	بدستك	نكوهيدن
الزعل	طارلق	ستوهيدن	العدر	عذراتك	پوزيدن
الفصل	كسمك	بريدن	الوق	سورمك	راندن
التوكل	صغق	پناهيدن	الوضع	قومق	نهادن
الاعانة	ياردماك	دستيارك	التخييط	حفظايمك	پاسيدن
الطويل	اوزن ايمك	درازايدن	ايضاح	بالايمك	آشكاراكدن
التمطر	ياغمق	باريدن	التجميع	اغرمق	دردآوردن
الخلط	قارشمق	شوريدن	الايان	اينامق	كرويدن
التصفية	سوزك	بالودن	التعود	الشمق	الفتن
الانحنا	اكرى اولق	خمشدن	النط	صحرايمق	جستن
المغزل	اكرمك	رشتن	التبرك	مبارك اولق	فرخندن

۲ قوشمق ايضا

الترجي	يلوايمق	نياز كردن	النجاح	كوبك بيمق	لانيدن
النظر	بمق	نكريدن	التدريج	يوارلنمق	غلطانيدن
التمطي	كچدمك	كندريدن	الفناحة	آزه راق	خورسنديدن
التفرقة	طاغمق	پراكدشدن	الفقران	يارلنمق	آمرزيدن
الرحم	اسرمك	مهرباني كردن	الدوس	باصمق	بهيدن
الجل	ناكرلنك	درنج دشتن	التعفن	قومق	كنديدن
التجسس	اليقومق	دورزدان كردن	المصادفة	راست كلك	دوچارشدن
الجدل	قلق	كردن	التعويج	اكرى ايمك	كركردن
المرور	اوغرامق	كدشتن	باب الحروف من الجبر وغيرها وما يشبهها		
في المعنى بواب حروف وحروف معانيد اولان بعض كلمه لك بيانند در					
الباء	به بيله	به وبا	من وعن	دن	از
اللام	ايچون	براي	الكاف	كبي	ماند
على	اوزره	بر	في	ده	در
مذنود	اولو	اولو	حاشا	انجق	مكر
اين	فده	كجا	فا	اكشه	پس
				لا لاما	مريزق
				نه ني	تاوسو
				تا	تا
				نيجه	بني
				ساز	بس

وچون

مئی فچن کی بلا سیر فی امّا یاخود یا
 او یا یا واو دزوهم لان زیر ایرا
 اریو ایسه اکرور اذا وقتا زمایکه نعم اوت آریو
 انلا یوخه ورنه اتان تحقیق بدینگی کا تنم چانچ
 کان مثل کویا لت اولیدی کاشکی لعل رجایدن امیدوار
 لکن لیکن لیک مع برابر وایله باو برابر لاجل ایچون بهر
 لیس: دکل تو نیست فیہ وار هست ابدا هیچ هرگز
 ایضا کچیکے مانتکده اتی فتی ورنه کدام چه ماون کیم که کی
 شی ننه چیزی هل عجا آیا کم قج چند
 کلا صقن زنهارجما هرقد هرکجا مها هنر هرچه
 ماهو ندر او چیتاو هنا بوند اینجا هنا اند در آنجا
 الذی انجلین انجان آتی انجلین انکه الذی انجلین
 اللاتی انجلین انهاکه ذی انجلین انجان ماذا نه بو چیست این
 ذلک اول آن ذی صاحب صاحب کیف فضل چه کونه
 لیس دکل نیست هکذا بویله چان کذا شویله چنین

مثل کی چون کل هب هم بعض بعض برخی
 لابد هلت بایت کامل بتون درست جهت طرف سوی
 فوق یقارو بالا تحت آشفه پایین امام اولک پیش
 الوقت کاهجه که وکاه الفحّه انزین ناکهان الوقت و هکذا
 الوری اکده پس بيمين صاغ راست صول چپ
 بعد صکره پس حصه قمت پای نصف یارم نیم
 ربع چمیک چنار ثلث اوجده سربک عشر اوندبر ده یات
 هذا بو این هولاً بوند اینها اولاء اولار انها
 عند یان نزد من هو کراو کیت کل الظرف هرکا سوبو
 سوی برابر یکنان الوتر تک تنها البته البته هراینه
 قطعین ایکلی قتا دوتای البث نافله بهود العجب عجب وهوا
 ما احسن نرکوزل اولای وچه خوشد بخ نه کوزل نه

باب الضایر المنفصلة وقد ذکرنا الضایر منقسم علی قسمین متصل ومنفصل
 وفصلنا المتصل تفصیلاً فی اول فصل الماضی واما المنفصل فهو اربع عشر کلمة
 فی العربیة مثل انت وانتما انتم للخطابین المذکرین وانت انتما انتن للخطابات

المؤنثين وهو هاهم للغائبين المذكورين وهي هاهن للغائبات المؤنثين وانما
 للتكلمين واما الضماير المنفصلة في التركية والفارسية ستة مثل سن سنا بالتركية
 وتوشما في الفارسية للخطابين مذكر كان او مؤنثا واو واو نلر بالتركية وان
 وانها بالفارسية للغائبين مذكر كان او مؤنثا وبن وبن في التركية ومن وما في
 للتكلمين وقد تكون النون المفتوحة ضمير للغائب في الفارسية مثل اوينه كذا
 يشرف جوابا لمن سئل اين المصطفی یعنی ذهب الى بيته واما خود في الفارسية
 وكندي في التركية ايضا ضمير قد يستعملان في الحاضر مثاله تو خود فتى سن كند

راح

وقد يستعملان في الغائب مثل خود رفت كندی كندی راح بذاته ترجمه **ضمير**

ان دورت كلة اوج نوع اوزره اولوب اياك نوع مخاطب ايجون اوكنجي نوع غابر
 ايجون اوكنجي نوع متكلم ايجون ومخاطب قارشوقار شوسوليك ديمكدراو
 التي كليه استعمال اولور اوجي اركيد له مخصوص انت انتما انتم كليمي كبي وغا
 حاضر اوليان ديمكدراوده التي كلة ايله استعمال اولور اوجي اركله هوها
 هم كبي واوچيد ديشيله هي هاهن كبي ومتكلمين مراد سويلين كندی ديمكد
 واوده ايلي كلد بري منكم وحده يعني يادم يا لكر انا لفظي كبي ويري دخی منكم
 مع غير يعني برو كند يله برابر اوان سويلين ديمكد بخ كبي واما تو كي وفارسينك

واوچي دخی ویشله مخصوصه
 انت انتما انتن كلة اوكبي
 ج

بري

ضمير

ضمير اوي مجموع التي كلة استعمال اولور ايلي مخاطب له سن تو وشما كبي وايلي ده غا
 واو نلر ان وانها كبي وايلي متكلم له مخصوص دين وبن من وما كبي وبو التي كلة دن زياد
 اولدني بي شو كه بو ايلي لغته مذكر و مؤنثي دخی تشيه وجمعك الفاظ اري مساوي اولوب
 كلا ملزله تفرقي اولمز وبو التي ضمير لدن غيري فارسيد شين حرفي ضمير غايبه
 دلالت ايد دراهش وجودش كبي وبونك نظري تركيد برنون مفتوحه متصلها
 رسميه ايله استعمال اولور يولنه وكندی يولنه كبي وكاه يايلا كليمي بري بكا وركبي كا
 اولور يولنه نيكمره زياده اولورق يا وسين حرفي كروا يولنه غايب معهود مراد اولور
 اجا باريك بريني كوردم مثالي كبي واما خود لفظي كبي فارسيد وكندی لفظي كبي
 تركيد كاه ضمير غايب ايجون ذكرا اولور ان خود رفت او كندی كندی مثالي كبي وكاه
 اولور كه ضمير لفظي حاضر ايجون ذكرا اولور تو خود كجا رفتي سن كندك توبه كند

ضمير منفصل

اولور كه ضمير							
انا	بن	من	انت	سن	تو	هو	او
نحن	بز	ما	انتم	سنر	شما	هم	اونلر
فصل في تركيب الضماير مع الحروف							
لي	بكا	مرا	لك	سكا	ترا	له	اوكا
							اوا

لنا	بزه	مارا	لکم	سیر	شمارا	لهم	اونلر	آنها
منوع	بند	ازمن	منک	سند	ازو	منه	اونک	آنها
مناو	برن	ازما	منکم	سرن	ازما	منهم	اونلر	آنها
علی	بنم ورت	برمن	علیک	سرنه	برتو	علیه	اونلر	آنها
علینا	اوزریمز	برما	علیکم	اوزریمز	برشما	اوزریمز	برشما	برشما
علیهم	اونلرک ورت	برانها	کشلی	بنم کبی	ماندن	ماندن	ماندن	ماندن
مثاک	سندیکبی	ماندو	مثله	اونلرکبی	ماندو	ماندو	ماندو	ماندو
کشلنا	بزم کبی	ماندنا	مثاکم	سرنکبی	ماندنا	ماندنا	ماندنا	ماندنا
مثاهم	اونلرکبی	ماندنا	معی	بنم ایله	با من	با من	با من	با من
معک	سند ایله	باتو	معه	اونلر ایله	با او	با او	با او	با او
معنا	بزم ایله	باما	معکم	سرنل ایله	باشما	باشما	باشما	باشما
معهم	اونلر ایله	با آنها	فی انا	بنده	دره	دره	دره	دره
فیک	سند	درتو	فیه	اونک	دراو	دراو	دراو	دراو
فینا	بزه	درما	فیکم	سرنه	درشما	درشما	درشما	درشما
فیم	اونلر	درانها	لاجلی	بنم ایچون	برای من	برای من	برای من	برای من

چون که از آن
رویا

لاجل

لاجلک	سند ایچون	برای تو	لاجله	انلیچون	هرآن
لاجلنا	بزم ایچون	از پی ما	لاجلکم	سرنل ایچون	از پی شما
لاجلهم	اونلر ایچون	برای آنها	بلا انا	بن سیر	بی من
بلالات	سن سرن	بیتو	بلا نحن	بزرگوار	بی ما
بلانتم	سرن سرنلر	بی شما	بلاهم	اونلر	بی آنها
نبی	بنم	مال من	تبعک	سند	مال تو
تبعه	سند	مال تو			
تبعنا	بزم	مال ما	تبعکم	سرنک	مال شما
تبعهم	اونلر	مال آنها	عندی	یانده	نزد من
عندک	سند	دزد تو	عنده	یانده	دزدش
عندنا	یانده	دزد ما	عندکم	یانکرده	دزد شما
عندهم	یانلرند	دزد آنها	لاجلی	بنم ایچون	بهر من
لاجلک	سرنل ایچون	بهر تو	لاجله	اونلر ایچون	بهر او
لاجلنا	بزم ایچون	بهر ما	لاجلکم	سرنل ایچون	بهر شما
لاجلهم	اونلر ایچون	بهر آنها	من انا	بن کیم	من کیم

من انت	من كين	توكيت	من هو	او كيدر	اوكيت
من نحن	بز كيمز	ما كيتم	من انتم	نكر كز	كيتيد
منهم	اونر كيدر	انها كيتا	هل انا	بن ميم	آيا ميم
هل انت	من مين	آيا توي	هل هو	اوميد	آيا توي
هل نحن	عجا بنير	آيا مام	هل انتم	عجا بنير	آيا مام
هل هم	عجا بنير	آيا اننا	لست انا	بن كيم	من نيتم
لست انت	من كين	تو نيتي	ليس هو	او كيدر	اونيت
ليس نحن	بز ككز	ما نيتيم	هذاكم	بونجي	اينجيد
هذالي	بونم	اين مرا	هذالك	بوسن كدر	اين ترا
ازكنت انا	بز كيمز	كر منم	لو كينات	سز اين	كوتوي
ايشين	نه در	چليت	اي رجل	فقى آدم	كدام مرد

وقر على هذا القياس سترك باحسن الادراك كما لا يخفى عليك **باب**

في الاسماء فصل الاول في اعضاء ^{نبا} الانبياء العقل					هوش خرد
الروح	جان	جان	وروان	الحجد	تن بدن
الثوشه	پرچم	كيسوى	الجهه	آلن	پيشاني

القفا

القفا	اكشه	پس سر	الاذن	قولاق	كوش
بنات الاذن	قولاق تور	بنا كوش	الحاجب	قاش	ابرو
الجفن	قايق	پوش چشم	المصطب	كوبك	مركان
العين	كوز	چشم	المخال	بك	خال
الانف	بورن	بيني	الخد	يكاك	لوي زخ ورد
الشارب	بيق	سبيل	الشفه	دودف	لب
الفم	آغز	دهان	اللسان	ديل	زبان
الشعر	قيل	موى	الوجه	يوز	روى
النفس	نفس	دم	الحنك	اورد	كامر
الليجه	صقال	ریش	الذقن	چكه	ذق
الكوسج	كوسه	نك ريش	المشعر	صقاللو	دبه ريش
السن	دیش	دندان	الرقبه	بويون	كردن
الخصر	بوغاز	كلو	الضغب	چكه التى	غغب
الكلف	اوموز	شبهانه	العضد	قول	بازو
المفصل	بلك	بشكن	المرفق	درسك	آرنج

سنة ١٢٠٠

حقى

موجه

اليد	ال	دست	الكف	ال آياسى	كف دست
الظفر	طرناق	ناخن	القامة	بوى	قدواندا
الاصبع	پرمق	انگشت	الطبيعت	خوى	منش
الابهام	باش پرمق	شصت	السبابه	شهادت پرمق	انگشت شهادت
الشبر	قارش	وجب	النفرة	فسكه	ثلث كره
اليدن	كوده	تن	الخنفس	كوجك پرمق	انگشت كوچك
الابط	فولتق	بغل	الصدر	كوكس	سينه
البطن	قارن	شكم	السرة	كوبك	نافه
الظهر	ارقه	پشت	الكدى	ممه	پستان
الجنب	يان	پهلو	الخصر	بوكره	موميان
قبضه	بومرق	مشت	الوسط	بل	ميان
الابروالذ	سيك	كبرونه	فرج	آم	كس
المنى	منى	ملناك	بيضين	داشقلر	خايتها
الدبر	كوت	كون	التيز	دېي	پيزى
الفخذ	بوت	ران	الركبه	ديز	زانو

الناف	بالدر	فى پاى	الرجل	آيان	پاى
القدم	آدم	كام	الكعب	اوچكه	پشت پاى
الكاهل	طپوق	فوزك	المصارين	بغضق	روده
الكرش	اشكبه	شكبه	المرارة	اود	زهره
الطحال	طالق	اسبول پز	القلب	يورك كول	دل
الكبد	جكر	شش	العرق	طمر	رك
العظم	كوك	استخوان	اللحم	آت	كوت
الجلد	درى	پوست	القيح	ابرك	چرك ريش
البراق	توكوك	تف و آيهن	العايط و آيهن	بوف	كوه
البول	سدوك	شاش	الشحم	ايچ باغلي	پيه
العصب	سيگم	پي دكسو	الدم	قان	خون
لوح الغم	كورك	كن كوسفند	العقل	عقل	هوش و خرد
الأصل	تمل و كوك	پي ورثيه	الكلا	اورك	فلوه
العرق	نر	خوى	البوس	اوپوش	ماچ و پوچ
الكف	طوقات	سلى	الظل	كولكه	سايه

قطعه فی بیان البسة الانسان بوقطعه النایل اوبالرنیک بیانده در

الطربوش	فس	كلاه	العرقه	طاقه	عرقچین
عبا	المشاح	بالاپوش	الاكلیل	تاج	افسركزن
سیر السلطنه	تخت	نخت و دهم	العمامة	صارق	دستار
الزر	فكل	منكوله	الجوخه	چوقه	ماهوت
الفوته	پیشكر	پیش دامن	القیمار	اوزون	قبا
الشاش	دلبند	دلبند	البطانة	آستر	آستر
الصدمة	یلك	سینه بند	القميص	كومك	پیراهن
السروال	شلوار	شلوار	اللباس	طون	زیرجامه
الدكه	اوجهور	بند شلوار	الخام	بز	كرباس
السترة	ستره	پالاپوش	المنقش	چوقه	پریان
الخن	سمور	كثیر و همور	الصوفان	خرمه	پشمینه
الذیل	انك	دامن	الكم	يك	آستین
الفروة	كودك	پوستین	الخزام	فوشاق	كرمند
الجورب	چوراب	جوراب	المعجمه المقصب	سیرلی ازار	چاق و كلا

۲ ورنه دوشمه ده اولان
كلك باشلرند اولور
تركیده صاحب ديكده
ه قفان ارضا

۲ شروال ارضا

۲ قصه بیه كلچو دیرل
عربیه فویه د بیلیم
منه

الأسبق	جانفس	قاويز	الحف	جدك	موزه
المست	مست	چاقچور	الصرايه	یمنی	پاپوش كفش
القبب	نعلین	قبب	الزرة	دوكوم	كره
الفرعیه	كج اوریا	شیرت	اليقه	يقه	كربان
اللفافه	بوغچه	بوغ	الجحمة	جرحه	موزه
الفتل	اویلق	رانی	قطعه فی بیان الاسماء العلویه وما		

يتعلق بها بوقطعه عالی وعلویه اولان ادلریك بیاننده در

الله	نكری	خدا یزدان	الرسول	پیغمبر	پیامبر
الملائكة	فرشته	سروش	السماء	كوك	آسمان
الشمس	كونتكون	افاق شمس	القمر	آی آیدلق	ماه و هفتاب
النجم	یلاذر	اختر و ستاره	البرق	شمسك	بخونه
الرعد	كوك كور	آسمان نور	الصاعقة	یلدام	آتش هوا
الفلك	فلك	چرخ	النفا والغما	بلوت	ابرو مغ
الضباب	دومان	هاله	المطر	یغمور	باران
الثلج	قار	برف	الجد	بوز	یخ

نیم ساق ارضا

شغراضا

البُرْدُ	طولو	تترك	البرد	ف
الحار	صباح	كرم	النحن	ت
البرودة	سرنك	خنك	الثناء	ف
الصيف	ياز	نابستان	الهوايح	ع
الربيع	ياز	بهار	الشهر	ف
السنة	يل	سال	السبوع	ت
عام الاول	بلدر	پار	اليوم والتهار	ف
بارح	دونكجه	ديت	الامس	ت
بكره	يارين	فردا	ليل	ف
يوم	كون	روز	الليلة	ت
ليلة غدا	يارنكجه	فردا شب	بعد بكره	ع
ليلة	كجيك	شبي	نصف الليل	ف
نصف النهار	يارم كون	نيمروز	الجمعه	ت
السبت	جمعه پرست	شنبه	الاحد	ع
الاثنين	بازار پرست	دوشنبه	الثلاثه	ف

يوم الازفة	چارشنبه	ف	يوم الخميس	پنجشنبه	ت
الصبح	صباح	بامداد	الوقت	وقت	ع
الضحى	قوشلق	چاشت	الظهر	اويله	ف
العصر	ايكندي	پسين	المغرب	اخشام	ت
العشاء	يتسون	خفتن	الهلال	يكى آي	ع
التحر	سمور	بامحراه	ربيع الليل	كجلكچركه	ف
اللمعه	پارلايش	فروغ	الظلمة	بولاق	ت
العطارد	عطارد	تيز	الزهره	زهره	ع
مشرى	مشرى	برجيس	مريخ	مريخ	ف
الزحل	زحل	كيوان	الحمل	فوزى	ت
الثور	اوكونز	كاو	جوزا	قوزى	ع
السرطان	ينكجه	خرچك	سنبله	باشق	ف
برج الاسد	ارسلان	برج اسد	الميزان	طارنى	ت
عقرب	عقرب	برج عقرب	قوس	ياى	ع
جدى	جدى	ستاره جدى	دلو	قوغه	ف

کُونُ ايضا

الموت	بالق	نهك	الآن	شمدی	اکون
بعض	براز	برخی	القيامة	قيامت	رستخیز
المشرق	کوثر طوفا	خاور	المغرب	کوثر تبار	باختر
الأقاليم	اولكه	كثور	الدنيا	دنیا	کینی و جهان
الندا	جه	ژاله و شیم	الشريعة	شرعیة	راه مودین
الملة	ملت	کیش	الصوم	اورج	روزه
الصلوة	نماز	نماز	الدعاء	دعاء	درود
العرش	عرش	کر زمان	الحلال	حلال	مسراد
الحرام	حرام	شفور	العيد	بیرام	عید و جشن
الدعاء على	بدعاء	نفرین	الضياء	آبدنلق	پرتو
الحق	حق	ایزد	القرآن	قرآن	نوی
المضى	پارلق	قابدار	در التبت	صمان او تو	هکشان
الذنب	کناه	بزه و جرم	الصواب	طوغری	راست
المطربة	یغورک	بارانی	الخريف	کوز	پایز و خراگ
التاحل	صجان محل	کر مسیر	الامام	امام	پیشماز

المأمور

المأمور	أوبوش	پیشوا	المؤذنة	مناره	کلدسته
العرب	عرب	تازی	اللامع	پریان	تابنده
العجمي	فارسی	پارسی	العاث	رسم	آیین
الذنی	ناکس	ناکس	شهرالآزار	مارتاب	ماه نوروز
شکرنیا	نیسان	اردبی	الحسن	کوزک	نغری
الموج	طلقه	خیزاب	المراد	مرام	کام
الذین	برج	وام	قطعه فی بیان اسماء الانسان یعنی علم		
مخصوص بوقطعه انسانه مخصوص علم اولان ادلربك بیا نند در					
رجل	کنه	کسی	الذكر	ارکک	ز
نساء	قاری	زن	زوج و العی	ار و حفت	شوی و شهر
الانسان	کشی	آدم مرده	الامراة	عورت قاری	زن
الانثى	دبشی	ماده	الجدة	دده	نیا
المریض	صویجی شاغ	برنا	الأوالد	بابا	پدر
الام والوالد	آنا	مادر	الولد	جوجون	فرزند کودک
العم	عموجه	آقا عمو	النحال	دانی	دانی

حفت ايضا

الخاله	دایزه	دایزه	الآخ	قوداش	برادر
التوام	اکیزه	همشکر	اللكوع	لنیم	فرومایه
يعاط	جاسوس	بیک جاسوس	لابد	چاره	ناچار
لا بد	البته	باید	الآخ	قوداش	خاموش
الربیب	اوکی اوغلو	پسراند	الربیه	اوکی قز	پدراند
الصبی	اوغلان	پسر	الثاب	کنج	جوان
البت	قز	دختر	الباکره	بکر	دوئیمه
ابن الابن	اوغلند	بنیره	ابن البنت	قواوغلی	بنیه
الصبی	کوچک	کودک	العروس	کلین	عروس
العریس	کویکو	داماد	الصهر	انشته	شوی خواهر
الثیبه	طول عورت	کام بویه	المصاحب	ارقداش	همدم
الرفیق	دوست	دادار	الدایره	لاله	لله
المعارف	تانیانلر	آشنايان	الزوج	چفت	جفت
بلا ادب	ادبیر	کناخ	النصارى	رآیا	ترسا
القبيله	خاندان	دوده مان	الاجنی	یاد	بیگانه

المعین

خدا ایضا

جوجی

المجوس	مجوس	کبر و صبیغ	الأسیم	آد	فام
الأقرباء	خصلر	خویشاوند	العدو	دشمن	بداندیش
العکود	پزونک	قورمسا	المنوک	ابنه	کانی
مطاع الکوا	غلام پاشا	بچه باز	مطاع النساء	زنیاره	زنیاز
الشروطه	اورسی	جافجب	المنقی	تقوی	پارسی
المرانی	مرانی صوفی	سالوس	الشیخ	فوجتار	پیامرد
عجوزه	قوجقار	زال و پیرز	العبد	قول	بنده
الجاریه	جاریه	کنیز	ذات	کندی	خود خویش
الوتر	تک	تنها	والمحبس	صوباشی	داروغه
العدل	عدل	داد	السلطان	پادشاه	شاه
سلطان الکبر	سلطان اولو	شهنشاه	الغنی	زنکین	توانکن
الشعاده	دینچی	کدا قطع	فی بیان لوازمات الانسان من الاله		
و غیره و قطع انسانه لازم اولان بعض اسباب لریک بیانند در					
المكان	یر	جای	النار	اوداش	آتش و آذر
الخطب	اودون	همه هیمه	الحاره	محلّه	کوی

دشمن ایضا

خدا ایضا

شهنشاه ایضا

الباب	قبو	در	البيت	او	خان
المجدار	تمل	ديوار	المفتاح	انخر	مزنك كويد
السطح	طام	بام	القبه	ايشك	دكاه و سانه
المحوش	حولى	جياخانه	الأسطل	اخور	طويله
القصر	كوشك	كاخ	البيت الما	ممشخانه	ادبخانه
الطافه	طافه	بنجر	الطريق	يول	راه
السلم	نودبان	نريام	الابريق	بريق	افتابه
الصوف	يوك	لشم	القطن	بنوق	پنبه
الحجره	اوطه	خانه	الدين	برج	وام
التجن	حبس	زندان	سلسله	زنجير	زنجير
خزينه	دولاب	كنجه	اللوح والاد	تخنه	تخنه
الغريال	غربول	غربول	المنخله	الك	كرونيك
السله	سبت	سبت	الكاف	يوغان	دواج
الطرحة	مند	دوشك	الملايه	چارشف	چارشب
المخدا	يصدق	پشتي بالين	الوجالندا	يوزنيغي	نازبالش

الفرش

الفرش	يتاق	بالين جاجا	اللباده	كچه	نمد
التجاده	سجاده	غالى كلم	السكين	پچاق	كارد
الطبر	بالطه	نبي	القدم	كسر	تيشه
الموس	اوسره	تيغ	المسله	جوالدز	جوالدوز
المنقاش جنبته موى كن قطعه					
في بيان اسباب الحرب بوقطعه					
جناك سبابلرنيك بيانته در					
النبوت بوزتقان					
السيف	قلنج	شمشير	الترس	قلقان	سپر
الدرغ	زرخ	زره	الحثمت	جلال	شكوه
القوس	ياى	كمان	النشاب	اوق	تيروناوك
الوتر	كرش	زهره	الوهق	كند	كند
الباروته	تفك	تفك	الفرد	پشتو	تفنگجه
الخنجر	خنجر	دثينه	الريح	مراق	نيز
الشجاع	يكييد	پهلوان	سرخكر	سرخكر	سردار
الحرب	جناك	بيكار	العسكر	عسكر	سپاه لشكر
العلامه	نشان	آماج	المرج	اكن	زين

الدوس ايضا

پشتوازيه

اوتافا كلبه
ابضا

الركاب	اوزنگی	ركاب	الجام و نام	كم	لكام
زمانا الجبل	دوبو لاری	مهار	الشكال	بند	پابند
العنان	دیزكن	كلكى	الرحل	سهر	پالان
الجليله	چل	جلخ	فيله	فيله	فذك

قطعه فی بیان ما یلزم للبیت بوقطعه او لازم اولان سیر لریک بیاننده در

الوعاء	قاب	ظرف	المالقه	قاشوق	قاشوغ
القدر	چلمک	دیک	الکیل	اولچه	پیمانه
الطشت	لکن	لکن	الطاحون	دکرمن	آسیاب
الثور	فرون	ثور فون	الکانون	اوجاق	کلاک منقل
الشمع	موم	ایزان	المصباح	چراغ	چراغ
المغلبه	طوه	تابه	الدخان	توتوزودما	دود
الرماد	کل	خاکه	الکاسه	جناق	جام
الزناد	چقماق	زنه	الصوقا	قاو	تف و سوته
المکشفه	سپورکه	چاروب	الحیر	حصیر	بوریا
الطبق	طبق	تبق و قبا	الفانوس	فنی	قر و فانوس

مخصوص یا منبر چای پوتک
منه

الزیر و الحجب	کوپ	خم	الفرازه	فینه	شیشه و قرابه
القله	باردق	کوزه	البحره	دستی	سبو
الخیمه	خیمه	چادر	الملحه	طوزک	نمکدان
المراد	مرام	کام	النخاله	کپک	سپوس
الکحل	سورمه	سورمه	الدمع	یاش	سروشک و اشک
الخروج	هکبه	خرجه	العدول	چوال	جوال

قطعه فی بیان المتفرقات بوقطعه بعضی متفرقات بیاننده در

الصیتره	چاغرمق	فقاشین و فزما	الخجله	اوتاق	بارگاه
النخام	اوبه	خرگاه	الخیمه	چادر	چتر
الشمیه	شمیه	آفتابگیر	الکلیا	کلیا	کنشت
البحرس	چخت	دراوفاق	القیس	پاپاس	بوهرن کیش
الصلیب	خواجه	چلیبا	الصم	پت	بت
البعره	فشقی	سرکین	المفر	قاجه جی	جای کرین
المکفوسه	چوپچوب	خارخاشا	الضربه	اوصوف	کوز
اللون	بویه	رنگ فام کونه	الغضب	طار غلق	ند و نیرنی

کلین و طله سنه عیدیه
استعمال اولور منه

الشعر	كلى لسنه	راز	فضل الفاره	فاق	تله موش
المعجوب	عبلنش	معجوب	الاعمى	كور	نايناو كور
اقرع	كل	كچل	الاطرش	صاغر	كو
خرس	پلتك	كند زبان	مقطوع	بورن	بسنه
الآخرس	لال	كنك	الفرع	باشى طاق	دخسر
الشل	جولاغ	چنك	الاعرج	طوبال	لنك
الاعوج	اكري	كج و خم	الابى	قويرقمر	دم بريد
التوبنج	ملاط	سز نش	العدر	عذرتك	پوزش كرد
الهديه	هديه	دستاويز	الوسعه	صفهق	كنجائش
العهد	سوزورك	پيمان	التحين	آوين	شاباش و آوين
الصوت	صدا	آواز	الحن الميج	اوصوت	خوشنوا
الزلاقة	نظردك	چشم خم	البحر	ياره	ریش و رخم
الحياه	اوتانش	شرم و روت	الزيت	زيت	زيت آرايش
الجلبي	فازك	شوخ و شاك	الكف	بمين	سوكند
الرهن	رهن	كرو	الغمر	جلوه	فارغشوه

اصطلاح
اولش

غمر العين	كوزاوجى	كوشه چشم	ذوالشعره	شهرتلى	بنام
الظلم	جفا	ستم جوژ آزار	الموتوالغوث	اولوم	مرك
البهل	بون	كودن	اللعبه	اويونجى	يازبجه
النّام	قوجى	سرخ چين	الجن	شيطان	ديو و پري
الخايف	قورقان	هراسا و ترسا	الغمر	ارلق	نواوسر
الحياة	ديرياك	زندگاني	السلامه	صاغلاق	زندگي
المليان	طولو	سرخسار و پير	الشيع	سندك كيمك وكسك ارقه	بدرقه
الخبر	خبر	پيام و پيغام	النظير	الشي	همالار
المخلوط	قارش و روش	درهم	الجار	قوشى	هسايه
حجر السن	بلكو طاش	ضانه	الحكاية	حكايه	دستاوافت
الهاون	هوان	مهراس	الرحيم	محتلو	مهربان
الحمد	او كمش	سپاس	الرزق	ازق	روزي
في محله	محلند	بجاي	اللايق	لايقك	سزا
الندال	ناز	كوشه و تپا	الظنوره	ساز	ستا
الحبيب	دوست	دلبر و يار	المحبوب	محبوب	شاهد

المعرف	معرفت	هنر	النصیب	قسمت	بهره و پناه
المدور	دکوی	کرد	السيلك	سيلماني	دارشکنه
سم الفار	صحن او	مرك موش	النوم	اويقو	خواب
الجواب	جواب	پاسخ	الصارف	تمين	ناب
الوجع	آجی	درد	الحی	ستمه	تب
الرغشه	نرمه	لرزه	الردی	فنا	بد
النفس	مرغمش	غنود	القدر	حوضك	پایان
الحیران	باشی و نمش	سرکشته	الثعب	زخم	پیچ و تاب
الزجاج	شیشه	آبکینه	الحرق	عناد	کینه
الحسن والبلج	ایو کوزن	خوب و بد	اطیب	پنا عالا	والا و بهر
البرم	بوکلوم	پیچ	المناسب	یافتقرو	زیبا
بالانظر	ایشینر	بی همتا	التمن	قیمت و بها	بها
المصیبه	ماتم	سوک	المهلوس	بشك	کھواره
الشقه شقه	پاره پاره	لک	الأمرد	قولینر	نازه و بی
العاصی	اطاعت	سرکش	الصيد	آو	شکار

الضعب	کوج	کار و بار	الرائحه	قو قو	بوی
المتغض	قوقش	کنیده	الزکی	زکا و تلو	تیز دل
الکبیر	بیوک	مهر بزرگ	الاکبر	بک بیوک	مهر
الصغیر	کوجک	کودک و کوچک	الأصغر	کوجوک	کهر
الاسب	بالفناسب	شایسته	الحجاب	پرده	پرده
الحمل	یوک	بار	التصویر	صوت	سیکر
الختم	مهر	مهر	الذبح	پاسلیق	پلکان
المنفخه	کورک	دم دم	المنخله	الک	پرویزن
التحیر	محر	فانه افون	المیزاب	اولون	ناودان
الصخره	قایه	قله سنک	الوادی	چوره	پیرامون
الرب	صاحب	خداوند	لانیظر و لک	اورنا قهر	پیچون
کتاب الله	مانی نقاشی	انکلیون	غیر نوع	باشغه درو	دیگر کون
المعکوس	ترسند و نمش	باز کونه و و	المتوجع	آجی صاب	رنجور و بخت
انواع مختلف	در لودرو	کونا کون	السمین	سمینر	فریه و چاق
الضعیف	آرق	زبون تزار	المحانه	مخنه	کجاوه

الاجرة	اجرت	مرد	العرايه	عربه	كودونه
المقراض	صندوق	دكاره فوجي	المتاجر	اجرناو	مرد روز
النشاط	سونك	شادكاي	الرخيص	اوجوز	ارزان
الكي	ياقي	داغ	الرقعة	يملي	ژنده
عجراهم	يوزك	نكدين	النجيه	تنه	درز
اللؤلؤ	انجو	درومرايد	الصدف	صدف	كوثرماهي
الخاتم	يوزك	انكشتر	الكرب	طه	فومر
الرشوه	رشوه	ساره	بلاشي	بداوه	مفنا دهاوا
الطبل	دهل	كوس	المرأت	آينه	آينه
الجزوه	جزوه	قهوه دان	الغلط	ياكلش	غلط
النظاره	دوربين	دوربين	الزراع	ارشون	كن
الخرق	ذلك	سوراخ ورخته	النظاره	كوزلك	عينك
الاذان	اذان	بانك ناز	الامر	امر	فرمان
الكبريت	كبريت	كوكرد	الجرقة	كوپري	بل
اللبن	كريمج	خشت	الطايفه	بلوك	كره

الفارس	پارسائي	چابك سوار	الحجلي	كبه	آبستن
العرق	تر	خوي	الصدق	طوغري	راست
الكذب	يلان	دروغ	الشك	شك	كمان
الشمع	موم	شمع جواغ	شمع الصل	بالمو	موم
النقاب	پچه	چشم بند	النخل	اوتانا	شمار
الاحتلام	دوشلاي	كوشاب	القوة والقد	كوج	توانا
ماحسن فلا	نه كوزلاويك	زهي بيك	الذنيه	ورسي	پيادست
السلف	پئين	پيشادست	الصعب	كوج	دشوار
المسحاة	بيل	بيل	دراليتيم	ايوانجو	درخوشا
الورق	كاغد	كاغد	القلم	قلم	خامه
المكثوب	مكثوب	نامه	الحبر	مركب	سياهي و كبر
حرب المجره	ليقه	پشم دوتا	المجره	دويت	قلدان
النوبيه	قلم تراش	كوزلك	المقطع	مقطع	قلدن
اللون	بويه	فامر	ابيض	آق	سفيد
احمر	قول	سرخ و قرمز	اصفر	صاري	زرد

محل الخفاء

الصداق
أيضا

اسود	قوه	مسياء	ازرق	كوك وماكو	كبود واني
كحلي	سر ملي	سرمي	اخضر	يشلي	سبر
قواس	قواس	فواش	الجرم	طاوحي	انبان
النيل	چويت	نيل	المشط	طراق	شانه
العلبة	قوتي	قوتي	عبد الضعيف	ضعيف قول	كينه
الطيب	ابو	نيك	اطيب	بك ابو	نيكزيكوتر
المخفي	صاكنه خي	كئين كا	قصه	چندك	نشكون
الذكام	زكام	سر كلو	الورم	شيش	آماس
وجع الرأس	باش اغري	درد سر	اللاهث	صوينين	تشكي
اثاث البيت	اومتاعي	كاچال	العقل	تبل	تنبل وكنير
القديم العيق	اسكي	كهنه	الغزلة	بوجاق	بيغوله
زره الكشك	صچاق	ريشه	العود	ديرك	ستون
بيت المختصر	كوچك او	كاشانه	بالاچي	اجن ايله	يامزد
الضعت	كار	پيشه	الحوش	ميشك	بيشه
الطبر	بالطه	تير	الاصل	كوك	ريش ونيچ

بالمهله

بالمهله	ياواش	آهسته	القدح	جام	بياله وپمانه
شجر بلائير	ميو سغراج	بريسته	العقبه	ايشك	آستانه
الدواء	درمان	دارو	الحيران	عقلي طاش	آشفته
الراحت	راحت	آسوده	السلامه	صاغلاق	نندرسقي
الملوث	بولاشق	آلوده	الظفر	باغلو	چرب
الممزوج	قارشق	آميزش	المصفيه	سونج	پالونه
النقش	نقش	نكار	الدرخان	ايس	دوده
المحبوب	محبوب	نكارواند	المحو	محو	تياه
التلف	تلف	تياه	المصطفى	يياش	بركزيه
الغبر	بخور	شاهبو	الامرد	توليز	بي مووساري
الرواص	كولله	كولوله	خورده	ساچه	ساچه
طوبه	طوب	كوي	المروحة	يل بنه	بادن
الظرف	طولوم	خيك	الغيرة	فاموس	رشد عار
الصفه	صفه	خان	المالقه	قاشوق	كچه وقاشوق
البر والجب	قوتي	چاه	الوحد	بطاق	رجن

كل سياه ابيض

هنيئا	شفاء اولو	كو اراشد	نعما	صحتراوله	عافيت با شد
الرميم	چورك	پوسيد	الطين	چامور	كل
الجلد	دری	پوست	الرمل	قوم	ريك
الكلس	كيرج	آهك	المعبرة	يول	رهكند وراه
الالام	درد و ج	درد و زار	اهل اوجي	نياز اهل	مستند
البيات	كجلا فله	شبينه	التراب	طپراق	خاك
الريق	كوبك	كف	الغبار	توز	كرد
الحمام	حمام	كرمايه	الجرن	تكته	سنگ آب
الخفيه	مصلق	شير	الصفه	كوباطا	سكوي كرم
مدور و لما	صودند	كرد آب	السفيه	كمي	كثي
غرايش طور	قدر غه	زور غي	المقلد الك	قرع	نيمكاه

مصطبه
ايضا

قطع في بعض اصطلاحات العجم وبعض من بقية المنفرقات بوقطعه بعض

الخرن	مغازه	انبار	الرئيس	المغطا فوق	سرپوش
الملاح	طايفه	كشيان	ظل الله	ريز	فاخدا
				پادشاه	سايه زدا

ريج الشيد	روزگار	ديوباد	علم لدن	علم الغيب	آب حصر
المنى	منى	آب نسا	الشمس	كوش	يوسف زرین سن
اذكر	از بر ايله	ياد كن	ليل	كجه	زلف زمين
ثني المحال	فوشيك	شير مرغ	كنار الماء	كناري	رود بار
العفت	عرض اهل	آب مرهم	البنج مليح	بختي	سرسبي
فواكه	ميولر	عيشي شرفا	السماء	كوك	چرخ زرین گاه
ظلمت	قاراق	ژنگ شأ	الصفية	بيلاق	خوش نشين
سنة الحار	راحتي يل	شاه سا	الهوا	روزگار	مركب جم
صاوصا المنصب	منصبك	رقم بر سر	سماواته	طفوفات كوك	نرصدف
اضداد الغاصر	ضد غاصر	اختيجان	يظهر	اشكارايد	پيدا كند
الغناصر الاغبر	دور غنا	چهار باغ	المراني	رياليدن	دين فروش
شيخ الاختبار	قوجا لختا	سال خور	المخيط الرأ	فكر ياكلش	كوتاهين
محل المشورة	طاشقوي	كل زين	ماله الاصل	اصلي يوق	نرندارد
مضالشباة	كجلا كند	شب درك	مضى مضى	اين ايشين كمي	آباز سر گشت
ماحصل	يتشادي	صور نيت	كشف السر	كبري ظاهر	كل شكفت

المشكبي	كبرلي	سركران
المحب الصادق	ايودوست	يار فوبهار
اغترل	عذقت ايتدي	روي برديو ار كرت
على هذا الاصول	بواسلوب اوزره	زين دست
غير خلف اولاد	فاخلف چو جقلمر	خانه كن
لقمه واحده	بريا وجهه	يك تله ويك پايه
بلا اختيار	اختيار ستر خودني اولدي	زد ستر شد عنان
فمر المحبوب	محبوبك اغري	خاتمه كوي او ختمه حيات
افزل	غرلث ايتدي	درپس زانو نهاد
اعرض	اغراض ايلدي	دامن فشانند
اعطى ظهري بعضي بهر	قاچدي	پشت داد و بكرنج
عبوس الوجه	اكشي يوزلو	روي ترش و كه ابو
المجرد و بلا اهل	اهل و عيال نر	خانه بدوش
المشوم	او غر ستر	سبز پاي و شوم بي
احق	شاشقين	كاوريش

الحج	خواجه نصر الدين	قاضي كيرناك
تارك الدنيا	دنيا ترك ايدن	خانه فروش
العاصي	اطاعت سمين	سرکش
طالعت النخس	كوني بختلو	بد پر تو و بد بخت
المفضح والمجس	عبي ظاهر اولان آدم	رسوای حجابان
لسان عصفور	مرامه اشارت اولان	زبان زر كوي
المهازله	بوش بو غازلق	بداغاز و بيهده كوي
اللولؤ	انجو	در و مر و اريد
التمنم	بونجق	خرف و خر مهر
ظلمت	بولانق	تيره و نار و تاريك
الفاني	يوقا اولان	نا بود
التجاج	معاند	كيند كير
الحسد	قوز قائمه	رشت
الفهم	اكليان	شناسند
العبيق	درين	ررف و كويد
	النخس	او غر ستر
	الناسف	طسه
	الرجيل	آدمجل
	كهر با	كهر با
	التراب	چول و كوي
		كوداب

المقبور	مزار	کورستان	غیر لایق	جایز دکل	فاروا
بلا ماء	صویر	بی آب	الشاب	کینج	جوان
الصدق	کرجک	راستی	قطعه	پارچه	نیکه و پاره
القص	یوزک طاش	نکین	عماره	قاوق	کلوتره
شرطوطه	پارچه	کراره	شروطه	اورپی	جاف جلب
عالم طالب	ملاوخته	ملاو خند	بلا نصیب	بیچاره	بینوا
المربوط	باغلش	بسته	بلا فاده	قدر تر	بی تاب
تعبان	بورلش	خسته	خلق السوء	بدخوی	بد منش
متصل	بر برینه باش	پیوسته	مدهوش	بایلش	بینود
مربوط الزمان	باشی غلی	سربسته	مسکین	زکهره	بیخانه مان
النوم	ایکین	دوقلی	السبله	باشق	خوشه
رهوان	یوغر آن	تکاورد	الحراث	اکنجی	دهقان
الضیقه	کویچک	روستا	المتکبر	کند و بینش	حورین
اهل الی	نیاز اهل	مستند	الزر	دوکوم	کره
الظرافه	شاقه	بدلموشی	الانفراء	صاقله گو	خنده ریش

الضیقه	نصیحه	پند	عدله	صائی	شماره
حجر الطالح	دکمرن طاش	آسیا سنک	المحبوس	الی قونیش	رندانی
الحرب	جنک	غوغاوتین	الضعیف	آرق	ثنک
مکسور الخیل	ایاغی فرق	پای شکست	الاعرج	قوبال	لنک
ذوال الثمن	فاندلی	بار و سود	مطفو السبع	سوتلج	چراغ کشته
خلق الحسن	خوش خوی	خوش شتر	نصف المذبح	یادم بوغاز	نیم بھمل
ممسوک	توتولش	داشته	نصف المطبخ	یادم شمش	نیم برشته
المکتوب	یازلش	نوشته	ممتاز	بو یوزیک	سر بلند
المکتوب	مکتوب	نامه	الزاد والزله	بول آغی	توشه
الغیث	امداد اید	دادرش	الخطیطی	کوه زهک	ژانچائی
الذکره	نذکره	پسته	السند	پولسه	برات
بالشده	کرکی	برتر	القماط	باغراق	فدان
کرسی	اسکلی	کرسی	المقناطر	مقناطر	آهن ربا
لطیف	طراوتلو	آبدار	المحتاج	محتاج	تسکی
الجبار	ظلم ایدجی	زور کار	اللفان	میخوش	خوش خور

التجانب	قوجاق	کنار	لوازماتی	یولطاف	برلساز
الضبوب	اوغرسن	فرومایه	المضم	سکرتیجی	خوشکوار
المخزون	طاسلو	دلفکار	افوق	پنموق	سازکار
المهنة في العمل	ایشته کلنه	درنگ	الشدید	محکم	استوار
رقعه رصه	پاره پاره	ریزه ریزه	خردوت	افوق تفک	خردمرد
المفرق	طاغلیش	نارمار	شغل الصب	کوج ایش	کاروبار
الجیفه	جیفه	لأشه	نصیحت	اوکور شول	پند
الشابیه	شابقه	کلاه نکی	الخیره	بوق	کوه
الکناسه	چوریچوب	خاشاک	الضطره	اوصوم	نیز و کوز
البول	سدک	شاش	الحاضر	حاضر	آمانده

قطعه فی بیان بعض اسباب اهل الصنایع وبعض آلاتهم المشهوره

السندان	اورس	سندان	المطرقه	جلج	چکش
الابرة	ایکینه	سوزن	الخزاز	بیز	درفش
سم الخياط	اینسک یو	سوفارسون	المکو	اوق	اوتو
المبرد	دورپی	سهران	القدم	کسر	تیشه

المنشار

المنشار	مچقی	اره	الملقات	ماشه	افبر
الخياط	اپلاک	رشته ورن	قبضه	صاب	دسنه
المقلاع	صیان	فلاخون	المنجاة	اوراغ	داس
الاسکنة	بورغو	اشکنة	الزراع	ارشون	کز

قول النجار یای مته کان

بقطعه صنعت چی لریک آدر لریک بیانند فعال چون شیچی کرکار

المعلم	استاد	استاذ	الصایغ	قویچی	زرکر
الخياط	ترزی	دوزنده	النخار	دولکر	دروکر
السمان	بقال	بقال	الخضری	زرزوتی	سبز فرش
النحاس	پاقرجی	مسکر	قوانی	لغامچی	کهر نرکار
الحکوانی	حکایتچی	افسون کر	البیطار	بغلند	نعلبند
الحداد	دیوورچی	آهنکر	القرار	غراز	ابریشم کار
الشیخ	خواجه	استاد	التلید	جوانغ	شاکرد
التاجی	بازرکان	سوداکن	المخار	قوی قاجی	چاه کن
الراعی	چوبان	شبان	الطحان	دکرمچی	آسیاکر

شکر و شکر ایضا

طبايع	با صمغی	چث ساز	الصباع	بویاجی	زنک سز
اللبان	یوقورنجی	ماستند	السلخ	دری صو	پوست کن
خدام	اوشاغ	خدمتکار	المذبحه	سلاخ خان	پوستکن کا
الخباز	انمکی	نان وا	المکتب	کتابخانه	دبستان
الحجی	بغداچی	علاف	الحفاد	کوحی	فبرکن
الجمال	دوهی	ساربان	فاکی	یشچی	میوه فروش
السكری	شکرچی	قادی	الکاتب	یازچی	دیبر نوینک

قطعه فی بیان بعض الماکولات والمشروبات بوقطعه بعض بیج و بیج

نسته لریک بیاتند در					
الشرب	ایچک	آشامیدن	الهاضم	هضمی قو	خوشکوار
الطبخ	پشربک	پنخنی	الرزق	آزق	روزی
اللحم	ات	گوشت	الماء	صو	آب
الخبز	اتمک	نان	الحلو	طتلو	شیرین
الکستانه	کستانه	شاه بلو	السكر	شکر	شکر و قد
العسل	بال	شهد	ماء العنب	اوزم صو	شیره

الدبسی

الدبس	پکنز	دوشاب	الحلاوة	حلوا	افروشته
سكر النبات	نبات شکر	بنات	ماء العذ	طتلو صو	خوشاب
الشرب	شربت	شهداب	احلی	پطتلو	نوشین
الحامض	اکشی	تروش	المخلل	ترشی	ترشی
الحل	سرکه	سرکه	الخمر بنید	شراب	می و بادیه و مل
المطبوخ	پشمش	پنجه	التی	چی	خام
المشوی	کباب	بریان	المحشی	طولمه	چرغ و دود
الشیش	شیش	سیخ	الشوربا	چوربا	اش و شوربا
المملح	طوزلی	شور	ارکیر	نرکیله	قلیان
الطباقصه	چبوق	چبوق	البيض	میرطه	تخم مرغ
الحللی	سودی	شیرینج	المشله	شله	لپا
الکعک	کعکه	کلوچه	الظفر	یاغلی	چرب
الحليب	سود	شیر	اللبن	یوغرت	ماست
البجن	پنیر	پنیر	التمن	یاغ	روغن
الزبد	زده یاغی	کوه و مسکه	الکشک	قوروت	کشک

لبن رائد	ايران	دوغ	القيمت	فيمق	سرشير
لبن المقطوعه	كليه عمو	ماست بركي	الزيتون	زيتون	زيتون
الحجين خمير خمير قطعه في بيان الفواكه والاشجار والنباتات					
بوقطعه بعض اغاج ويمثل بك بي ابتداء در					
الفاكه	يمش	ميوبارو	التمر	خرما	خرما
الرمقان	نار	انار	العنب	اوزم	انكور
التفاح	آله	سيب	الكثيري	آرمود	انيرود
التخوخ	شقالو	هلو	المشمس	اريك	زردالو
الكرم	اوزم اغا	رز	العرشه	اصم	ناك
الكباده	اغاج قانو	بارناك با	فارنج	ترنج	فارانكي
الليمون	ليمون	ليمون	الكيراز	كلنار	كراز
التوت	توت	توت	الوشنه	وشنه	آبالو
قرقند	توقند	نوبر	الحججوب	قروپوز	هندوانه
البطنج	قاون	خربوزه	الحصرم	قورق	غوره
انجاس	اريك	آلو	السفرجل	آيوه	به

كلاهما

الجنيه

الجنيه	باغچه	مينو باغچه	اللين	انجير	انجير
اللوز	پايام	بادام	الجوز	قوزي	كردكان
حج	قارپوز	هندوانه	قائه	عجور	خيار حنجر
الفندق	فندق	پندق	الفندق	فسق	لسته
اللبن	ايچ	مغز	الزبيب	قوري اوم	كشمش موز
النوى	چكوك	حنه	القشر	قباق	پوست
البرز	نخم	برز	الخضروات	زردوآ	سبز ياقه
الزهر	چچك	شكوفه	الزراورد	غنچه	غنچه
الورد	كل	كل	الحشيش	اوت	كياه خيل
الحبازه	ابه كوجي	بيرك	الحوران	قاو اغا	كيوده
صفصاف	سكود اغا	بيد	البهار	بهار	بهارو
الفلفل	بيبر	فلفل	جه السوه	جوداوتي	بوغنج
الكون	كون	زيره	الخردل	بوزراك	سپند
الراوند	راوند	ديوند	الورق	يپرق	برك
العنقود	صالقم	پاسك	اللفت	شلغم	شلجم

البقل	سمراوت	خرم	الكزبرة	كثش	كشيز
القرع	قباق	كدو	النغا	نعنا	نعنا
البصل	صوغا	پياز	التوم والفواصق	سیر	سیر
الجزر	هاوج	كزورزك	السلق	پنجاړ	چندل
الفجل	طوب	ترب	الحس	مارول	كاهو
الفرنيت	قرنيت	قربت	الملفوف	لحانه	كلم
الباذنجان	باطحان	بادنجان	الكرات	پره مه	كذنا
الكرفس	كرويز	كلوس	السمسم	صوم	كنجد

قطعه في بيان الجوب بوقطعه جبه لريك بيانه در

الجوب	دانه لو	دانها	الفوم الخطه	بغداي	كندم
الطحين	اون	آرد	البلغور	بلغو	بلغور
الشعير	ارپه	جو	الدخن	صارداو	ارزن
الذرة	داري	ذرة	الرز	برنج	برنج
اللوبيا	فاسوليا	لوبيا	العدس	مرچك	مردمك
الحص	نخود	نخود	الملاش	مردمك	ماش

قطعه في بيان الرايحات بوقطعه رايحه لريك بيانه در

ماء الورد	كل صوئي	كلاب	العطر	كل باغي	بوي خوش
الرايحه	قو قو	بوي	البنجر	بنجر	خوش بوي
المسل	مسك	مشك	العود	عود	مندل
العنبر	عنبر	شاهبو	الفرقل	قرقل	مينك
صاړكوك	زردچوبه	الذاري	داجين	داجين	داجيني
الكون	كيون	زيره	الصنبر	بيابان	اشنون
البنفج	بنفشه	بنفشه	عطرة	حامچون	غاليه
جهد السهل	فاقوله	هل	زنجيل	زنجيل	زنجيل

صبا صباح لي نيم صبح قطعه في بيان بعض الاشجار بوقطعه آغا جلر تيك

الاشجار	آغا جلر	درختها	شجرة العود	عود آغا	داربوي
النخل	خواماغب	درختها	المرعيه	جائر	چمن و علفار
السرو	سرو	سرو	الضنوبر	فسد آغا	صنوبر
الثوك	ديكن	خار	الئين	صمان	كاه
الورد	چيك يي	كلزارو	الحشيش	خيل	علف

القصب	قش	ف	ع	جام آقا	ف
میطلخه	بستان	پالین	الاس	مرسین	مورد

الوتر فی بیان اسماء العدد بوقطعه صایرک اداری بیانده در

الوتر	ثک	ثنها	الزوج	چخت	ف
واحد	بر	یک	اثین	ایکی	جفت
ثلاثة	اوج	سه	اربعه	دوت	دو
خمسه	بش	بنج	سته	القی	چهارچار
سبعه	یدی	هفت	ثمانیه	سکر	شش
تسعه	طقوز	نه	عشر	اون	هشت
احد عشر	اون بر	یازده	اشنا عشر	اون ایکی	ده
ثلاثة عشر	اون اوج	سیزده	اربعه عشر	اون دوت	دوازده
خمسه عشر	اون بش	پانزده	سته عشر	اون التی	چارده
سبعه عشر	اون یدی	هفده	ثمانیه عشر	اون سکر	شوانزده
تسعه عشر	اون طقوز	نوزده	عشرین	یکری	هجده
واحدین	یکری	بیست و یک	اثنان عشرین	یکری ایکی	بیست و دو

وقس علی مثل ما عدینا لک الی ما توصل الثلاثین وما فوقه مائه والفاء و بوند
اوزرینه قیاس ایله یونوز یاده واستدلیغن و تد مر مثل

ثلاثین	او توز	سی	اربعین	قرق	ف
خمسين	الی	پنجاه	ستین	التمش	جمل و جل
سبعین	یتمش	هفتاد	ثمانین	سکک	شصت
تسعين	طقسان	فود	مأیه	یوز	هشتاد
مأین	ایکی یوز	دو صد	ثلاثة مائه	اوج یوز	صد
تسعه مائه	طقوز یوز	نر صد	الف	بیک	سه صد
الف و لحد	بر بیک	یک هزار	الفین	ایکی بیک	هزار
					دو هزار

وقس علی ذلک الی ما توصل المليون **اعلم** ان اسم الفاعل العدد فی العربیه و
فاعل مثل واحد و ثانی و ثالث الی عاشر و فی ترکیه ما تحت باخره التوز و الجیم
والیاء مثل برنجی و ایکنجی الی عشرة و فی الفارسیه ما تحت باخره حرف الیم مثل
یکم و دوم الی دهم **ترجمه** عدد لرینک اسم فاعل لری عربیه فاعل و زنی اوزره و فاز
عدد لفظک آخرینیه بریم الحاقی ایله در یکم و دوم و دهم مثلاً لریکی و نوکیل برنج
و جیم و یاء حرف لری اولیم عدد یک آخرینیه الحاق اتمک ایله در

الواحد	برنجی	یکم	الثانی	ایکمی	دوم
الثالث	اوچمی	سوم	الرابع	دورجی	پنجم
قطعة في الفتر					
الرابع	جارك	چهاريك	الخمس	بشده	پنج يك
السدس	التيده	ششيك	السبع	يدين	هفت يك
الثمن	سكره	هشتيك	اللتع	طقوزه	نه يك
العشر	اونده	ده يك	نسب الأعداد		
المئات	ايكلك	دوتائي	المئلك	اوچ كوكي	سه كنج
المربع	دوركوشلي	چهارخان	المخمس	بش كوشلي	پنج خان
المسدس	التي لوك	شش خان	المسبع	يدين خان	هفت خان
المئمن	سكر خان	هش خان	المئسع	طقو خان	نه خان
المعشر	اون خان	ده دره	العشر في العشر	يكري كوكي	بست دره
قطعة في الفتر					
يومين قبل	ايك كوك	دوروزي	امروز	قبل اليوم	دو ديروز
جمعة قبل	هذا الجمعة	بو هفته	اول كى هفته	پش ازين	آذينه

ده خانى
اين

عام الاول	كچن بل	پارو پار سال
ستين قبل	ايكى يلدن اول	دو سال پيش
ليلة البارج	دون كجه	دى شب
ليلة قبل البارج	دون كچن اول كجه	پيش از دشب
خمس اليالي قبل	بش كچن اول	پنج شب اول
بعدهذا اليوم	بو كوند نصكر	پس ازين روز
يومين بعدهذا اليوم	ايكى كون بو كوند نصكر	دو روز بعد اين روز
خمس ايام بعدهذا اليوم	بش كون بو كوند نصكر	پس ازين پنج روز كچن
الشهر ونصف	بر بوجو قاي	يك ماه ونيم
شهرين ونصف	ايكى بچو قاي	دو سال ونيم
بعد كم شهر	قچ ايد نصكر	پس از چند ماه
لواحد اليوم	بو كوناك ايچون	يك روزه
لواحد ليلة	بر كجه لك	يك شب
لثلاثة ايام	اوچ كوناك ايچون	سه روزه
لاربعة اشهر	دورت آيلق	چهار ماه

اجارة لسنة واحدة	بر یلق اجاره	یکساله کرامه
لخمسة سنين	بش یلق	پنج ساله
وقر على ذلك	بونه قیاسیله	برین منوال رو
الف ذهب	بیت الثون	هزار طلا و هزار زر
الله يعطی	تکری ویرسون	خدا بدهد

فی بیان ترکیب المصادر مع الحروف

للزواح	کتمک ایچون	برای رفتن
على الذهاب	کتمک اوزره	بر رفتن
في الأكل وفي الزواح	یمکه و کتمکه	دخوردن و در رفتن
مع القراءة	اوقومق ایله	با خواندن
الى الأكل والى الكتابة	یمکه و یازمغه	بخوردن و بنویشتن
بالقول	سویلمکه و سویلمک ایله	با گفتن و بگفتن
من المشي	یوریمکدن	از رفتن
ان الروية	حقا کورمک	بدرستی که دیدن
ليس لقولك	سناک دیمک ایچون کل	برای گفتن تو نیست

حاشا لله	انجی تکری عجزدن منتهدر	مکر خدا از ناتوانی پاست
الا العلم لازم	انجی بلمک کرک	مکر دانستن باید
حاشاك	انجی سن	مکر تو
غير الكتابه	یازمقدن غیری	جز نوشتن
حتى الأكل	یمکه دک	تا خوردن
حين الزواح	کیدر ایکن	وقت رفتن
رحنا ونحن نحكي	سویلمکه و کندریمک	سخن گویند و میگویند

کتابی	یازدیم	نوشتیم	کتابتک	یازدیغک	نوشتند
کتابته	یازدیغی	نوشتنش	کتابتنا	یازدیغز	نوشتن ما
کتابتم	یازدیغکن	نوشتن شما	کتابتم	یازدیغکر	نوشتن شما
فی کتابی	یازدیغک	در نوشتیم	فی کتابتک	یازدیغک	در نوشتند

فطنه وقد یقلب قاف المصدر التریکیه یا البغین المحجم اذا صار ثقلها یا
 او بعدها ها، مثل یازدیغک ندر و یازمغه میلم یوق و فی الاسماء ایضا مثل
 بیغه باق و سوزنیز چوغه و اردی و فی فعل استقبال البعید ایضا یقلب بالبغین
 اذا کان فی مصدرها تا فامثل یازه جغم دون کیده حکم لان مصدرها بالکاف لا یقلب

ترجمہ سی ترکی زبان ایلہ اگر آخر لفظ ترکیہ قاف حرفی واقع اولور سہ غینہ قلب
اولور اگر قاف اول یا حرفی یا خود صکرہ سندہا حرفی اولور سہ یا زدیغی ندرویز
میلیم یوق و بیغکہ باق اوزاتمش و سوزنیر چوغہ واردی مثال لریکی و مصدر زقا
کل فعل مستقبل دخی قافی غین حرفہ بدل اولور یا رجم کبی قاعد اسم التصغیر
اعلم ان اسم التصغیر فی العربیۃ ما کان اولہ مضموم ما و حرف الثالث منہ الیاء
التاکثہ ما قبل المفتوحہ مثل رجل ونصیر وجعیفر و فی الفارسیۃ ما کان فی
الکاف التاکثہ ما قبل المکسورہ زاندا علی حروف الاصلیۃ مثل مردک و زندک
الترکیۃ ما کان فی آخر الجیم الفارسیۃ و الکاف العربیۃ زاندا علی تلك الکلمۃ ایضا
آدجک و یاردم ایدجک و ما اشبه ذلک و فی الافعال ترکیۃ بزادۃ الخرفین
المذکورین فی آخر اسم المصدر ترکیۃ مثل نصیر یدم ایتہ جک قاتل فی المثال
ترجمہ اسم تصغیر عربی شونہ دیر لکه اول حرف مضموم و اوچی حرفی یا ساکن قبل
مکسور اولہ رجل و نصیر و جعیفر مثال لریکی و فارسیہ شول بر اسم دیر لکه
اخرنیہ بر کاف علی الحاق اولہ مردک و زندک مثال لریکی و کاه فارسی جیم متصل
ها و قایہ ایلہ اولور سراچہ و باغچہ و غلاچہ کبی و کاه سادہ ها و رسمیه
و قایہ ایلہ کلور نشانہ و زبانہ کبی و ترکیہ تصغیر شول بر اسم دیر لکه حرف

اصلیہ

اصلیہ ما عدا برجم فارسی و برکاف ایلہ برابر زیادہ اولہ رقاخرنیہ الحاق اولہ					
آدجک و یاردم ایدجک مثال لریکی قطعہ فی بیان اسماء الاراضی من المطالع					
ترجمہ بوقطعہ بعض یرلک اد لری بیان سند در					
الجینہ	بستان	باغچہ	المیر	سیرکاه	کلکشت
المعبہ	نکیہ	خانقاه	الکتر	خرینہ	کنج
الصخر	یا بان	بیابان	الوادیه	درہ	کھنار
الجبل	طاغ	کوه	البلد	مملکت	شہر
القریۃ	کوی	دہ و کند	الحارہ	محله	کوی
المحکمۃ	دیوانخانہ	نالار	الحمر	ایج	اندرون
الزاویۃ	کوشہ	کنج و کوشہ	المجلس	مجلس	بزم و انجن
درب السلطان	اشاک بول	شاہراہ	الطریق	یول	راہ
الصراط	یول	جادہ	السوق	چارشو	بازار
التقاق	چارشوی	کوچہ	المسجد	جامع	مذکت
المحجۃ	طاشلق	سندلج	الخان	خان	کاروان
القصر	کوشک	کاخ	الشراب	صوبی کوٹا	سراب

و سکنان البضا

البركة	حوض	ستخر و كور	قعر البركة	حوض	باياب
العين	بكاز	چشمه	صحن البيت	حولى	سراچه
الحجرة	اوطه	اوطا و خان	الغرفة	يوقارى	بالاخانه
المسطبة	ايوان	ايوان و سكو	بلاد سودا	فره ريك	زنكستان
الترجل	سنورى	مرز	الخماره	دم خانه	مجانہ
الوطن	ممالك	مرزبون	النهر	ارماق	جويار

وزنكبار
ريضا

قطعه في بيان الطيور وما منها بوقطعه قوشليك بيانه در

الطيور	هبقوشلر	هم مرغان	عندليب	بلبل	فرار و بيل
الدجاج	طاوق	ماكيان	الحمام	كوكجين	كبوتر
النسر	كر كنز	كر كس	عنقا	اتل كنز	سمند
السمان	بلد جين	كنجش نيان	الاوز	قاز	بط قاز
الغراب	قوغه	كلاخ زكي	الغرافوي	قوزقون	كلاخ
الصقر	طوغان	شهباز	العصفور	سرچه	كجشك
الحفاش	يراسه	شب پره	الحفسي	يلدر و جك	شستاب
العقاب	طوشجل	مرغ مانور	النعام	دوه قوش	شتر مرغ

الكل

الكركي	طورنه	كلنك	الفرخ	يوري	چوچه و چور
ابابيل	قولنج	پرستو	يا كريم	او كيك قوش	فاخته
الباشه	اتجه	باز	الحذاذ	چاليق	غليواز
الوكرك	يووه	آشيانه	الريش	قناتلر	پر
الجناح	قنات	بال	المنقار	قوش بوز	نوك
الجوجه	يوري	بچه	ريش الغفا	عقافتاد	شهر
القمل	بيت	شيش	البرغوث	پره	كيك
الضفدع	قاپلومغه	سنگ شيت	القراد	بوج	كنه
الدود	قورق	كرم	الذباب	سنگ	مكس
النخل	آري	زنبور	الجراد	چكر كه	ملخ
قفذ	كرپي	خار شيت	الوخلف	ينكجه	خرچنگ
البق	تخته تي	سرخك	الناموس	سوسنك	پشه
العقرب	عقرب	كودم	النمل	قارنجه	مور
المرغ	طوطله	هرايراي	العلق	سلوك	زلو
الهره	كدي	كوبه	الفار	صچان	موش

العامه ايضا

شهربان ارض

مورچه ايضاً

ه القطه ايضا

جعل	بوزجکی	سومار	العرسه	کلنجک	موش خرا
الغکبوت	اورجک	نند	القره	میهمون	پوزینه

قطعه فی بیان الوحوش من الموز و غیره بوقطعه بتون حیواندر بیانده در

جميع الوحوش	هجانور	هم جانور	الدابة	بندهیوا	ستور
الحصان	آت	اسب	الجوح	قوله آت	توسن
المهره	طای	کره	الفرس	قصرق	مادیان
البغل	قادر	استر	الحمار	اشک	خروکلاغ
الجمال	دوه	شتر	البقره	صغرم	کاو
الجاموس	مانده	کاو میث	الناقة	دئی دؤ	ماده شتر
القطيع	صوری	کله وره	العجل	بوزاغی	کوساله
الغنم	قویون	کوسقد	المعری	کچی	بز
الخروف	قوزی	بره	الجدی	اوغلا	بوزغاله
الضان	ارکلیون	میش	القرنر	بونیوز	شاخ
الذنب	قویق	دم و دنباله	اللیه	فویق باغ	دنبه
السبع	یرتچی	درنده	الاسد	ارسلان	شیر

در جدول حیوانات مذکور

عضنفر

غضنفر	ایری ارسلان	شیر جیان	الضبع	ارسلان	بیر
النمر	قیلان	پلنک	الذنب	قورد	کوک
العناق	فره قولان	سیاه کوش	الکلب	کوپا	سک
المخزیر	طهوز	خوک	ثعلب	تکلی	دوباه
الارنب	طوشان	خوکوش	الذب	آیو	خرس
الوعل	کینک	بوزکوهی	الغزال	جیران	آهو
کلب الماء	دکز کوپکی	سک آبی	الحيوت	ایری باق	نهنگ
السمک	بالق	ماهی	ثعبان	افعی	ازدرها

قطعه ایضا بعضی الاسماء المختلفه ینه بعض مختلف آدوی بیایند

الجلد	دری	پوست	الصفوف	بوت	پشم
البعرة	فشقی	سرکین	الأرض	یر	زمین
البحر	دکز	دریا	العالی	بوقوش	فراز
القرلة	انیش	پشت	الواطی	الچی	پشت
السم	زهر	نیش شونک	خبت	پاس	ژنک
المحرص	حرص	آز	الجل	خیس	دریغ

سر اسب الصا

الرخيص	اوجوز	شايدكانى	البدل	دكش	سودا
السمار	مياىنى	سپدار	بلاشئى	بادهوا	مفت

قطعه فى بيان بعض اسماء الفاعل والمفعول والصفة المشبهة والصيغ
المبالغة وما بمعناه **بقطعه** اسم فاعل واسم المفعول وصفة مشبهة

مبالغة صيغة لريت	بيانته در	الرب	بسيلجى	پرستار
الفاعل	ايدىجى	المفعول	اولمش	كوده شده
الرايح	كيدىجى	الخراس	بكىجى	پاسنان
الباكى	اغلىجى	حاكم	حكم ايدىجى	داور
الجارى	آقان	المشكى	شكاجى	كله مند
المستحى	اوتانجى	المقدين	ازلداونلر	پيشين
الماخون	صكرده كلندر	الدليل	قلاوز	رهنا
صاحب البيت	اوصاجى	الضيف	مسافر	مهمان
الماشى	يوريجى	المدلل	جلولى	شيوك
الضال	ازغون	الدليل	بخوار	خاكسار
الرافى	تپراورجى	الكاتب	يازىجى	نويسنده

ه شمار
ارضا
پيشين ايضاً

الناظر

الناظر	كوريجى	بيننا	البواب	قويجى	دربان
الطباخ	اشجى	آشپز	الصاير	صقيلجى	نكهربان
المخفى	كرنى	نهان	الظاهر	بالى	هويداوش
المنهر	صانجى	خرامان	الشاهد	شاهد	كواه
المذبان	شكلات	مكسران	قطاع الطرقي	يول كيجى	رهزخان
البان	كورونجى	نمايان	فهايت	صون	انجام وپايان
الراعى	چوبان	شيان	البراز	لكول قابوچى	دلريا
فصيل السان	سوزجى	شياربان	الشهير	شهرتلى	نامدار ونام
الرقيب	كورجى	ديده بان	ذوالكياسه	عقل صانجى	خردمند
المفسر	ذكرد	بيمايه	مفسر	جهرى	بى زر
الرتبى	بسيلجى	پروردگار	فقال	چون ايلجى	كردكار
العالم	بيلجى	دانا	العالى	يوكند	بالا وپرايز
الباقى	دانه	هميشه	الشائف	باقى	بينده
الصادق	طوغرى	راستكو	الجزء الخير	خير ايلجا	شايدان
الوزاق	رزق بيشد	ووردسان	خالق	برادان	آفريننده

التخني	جومرد	جوانمرد	الزائب	بينجي	سوار
الريان	قائم	سيراب	لايق	روا	سزاوار
العيان	ظاهر	فاش	المعاون	ياردم ياد	ياورند
الجوغان	آج	كوسه	الشجان	طوق	سير
الجاهل	جاهل	نادان	المبارك	مبارك	فرخنده
المنافق	منافق	ماخ	بلاد	ادبير	كتاخ
المجب	جواب ويز	پاسخ هند	لايق	مناسب	شالسته
الراوى	صووازي	آببار	مغلط	سوز خطا	ژارخا
المكبر	كبر ايد	خودسند	المتوئل	اكلبي	زار كنده
المدقق	دقلا	خردمين	الباكرا	قر	دوشينه
الآيس	مايوس	فاميد	النصيب	قمت	بهرونوا
المطيع	اطاعت	فرمانبر	العاشق	عاشق	دوستدار
الموافق	مناسب	سازگار	ثابت	دائم	پايدار
الطالب	استكلو	هشكر	الحال	يوك چكيچي	باركش
العقيق	ددين	بي پايان	التارق	خزين	دوزخا

خودبين
اصفا

اوغري

البركة

البناني	بانجوان	باغبان	الحراق	ياندرجي	سوزنده
الحراس	بكجي	پروا كيا سبان	المستحي	رجا ايد	اميدوار
الفاسد	ياكلش	تباہ	الخالى	بوش	نهمي
الحرفيه	هم صنعت	هم كار	الفسال	چاماشور	رخش شو
العلماء	عالم	دانشور	الطبيب	حكيم	برشك
الشاعر	شاعر	سخن ساز	الظليّة	كوكلاك	ساينان
فاظ سرحد	سوز غا	مير زبان	الساحر	سحر ايد	جادو
النادر	ازبولان	ناياب	الحراث	اكنجي	بزرگر
الفارس	ايواتلو	چابكسوار	السياح	دنياي كرن	جهان پيا
النيوك	سكلش	كائيد شده	البشاش	آخو يوزلو	شوخ
المحبوب	سولش	يارو جانان	المعشوق	دلبز	شاهد
المجنون	دلى	ديوانه	المعمور	اودانلق	آباد
الموصول	ياپشمش	پيوسته	المهرج	جن توطن	ساير زده
المنور	اورتاش	پوشيد	المجهول	نامعلوم	اشوغ
المبروم	بوكلش	پيچيده	القتيل	اولدش	كشته شده

جادو كرايا

الطبوخ بشرش بخته المكتوب يازلش نوشته
 وقس على هذا القياس من كل المصادر كالا اسم الفاعل واسم المفعول منها
 كما ذكرنا في فصل الافعال وقد عرفنا ان علامات اسم الفاعل في التركيبة لفظه جي وفي اسم
 المفعول لفظه مش وما زاد على ذلك فهو صفة او بمعناها مثال الاول الكاتب
 يازجي والمكتوب يازلش ومثال الثاني يزان ويازوب ويازيلان ويازلوب
 واما اسم الفاعل في الفارسية فوزنه واحد مثل الرايح رونك وما زاد على ذلك
 اما صفة واما علم الاول مثل كريان والثاني مثل بزكر وچلونكر واسم المفعول ايضا
 في الفارسية وزنه واحد مثل المضروب زده شدة ما زاد على ذلك اما بمعناه المفعول
 مثل نوشته وكشته واما علم مثل المحبوب شاهد والجهول آشوغ فاقبل دقيقة
 سيظهر لك الحقيقة ترجمه وبقياس وزنه قياس اليه هر مصدر من مشتق و
 اسم فاعل واسم مفعول وعلامته في باب تصريف في الجملة تعريف اتيك ايشه
 يته بالجملة ذكر ايدريز تاخني اوليه پس پوشيد اوليه كه علامته اسم فاعل تركيه
 جي لفظي واسم مفعول مش لفظيد يازلش كي وبوايكي لفظن غيري كي آخر لفظ
 كلور ايشه اكا صفت دير ميزان ويازوب ويازيلان ويازيلوب مثال لايكي
 اسم فاعل وزني براولوب وآن غيري يا صفت يا علم تعبير ايدريز اسم فاعل

مثل كاتب يازجي
 ومكتوب
 صح

مثالي رونده وزنده وصفت مثالي كريان وجويان وعلم مثالي بزكر ودر وكر و
 المفعول دخي بروزي بله استعمال اولور زده شدة وخورده شدة كي وبووزند
 غيري يا صفت مفعول ركشته وخورده كي يا خود علم در مثل محبوب شاهد و
 اشوغ ديد كلر يكي قطعه في بيان اسماء النسبة وما بمعناها من الصفت وغير
 علامة النسبة في العربية والفارسية حرف اليا وفي التركية لفظه لي اولونجه
 اكر بر كسي بر نسبه يا خود بريه نيت درجك اولور سن آخر لفظ عربي برباه مشده
 وآخر لفظ فارسي برباه مخففة الحاق ايدوب سويلر سن وآخر لفظ تركي يالام وياه
 حرفي يا خود لام وواو حرفي الحاق ايدر سن مثل

بغدادى	بغدادك	بغدادى	شامى	شاملو	شامى
المصرى	مصرى	مصرى	الكارزى	كارزالى	كارزالى

وقد يذكر في التركيبة لفظه لو ويراد بها معنا الصاحب وقد يذكر في العربية لفظه
 ويراد بها معنا الصاحب ويذكر في الفارسية لفظه مند ويراد بها صفة مثل ذو و لو

ذوالعقل	عقلو	خردمند	ذوالفائد	فاندو	سودمند
المفيد	فاندو	سودمند	طوبا	نرمندو	خوشا
المحجر	طاشلو	سنگلاخ	اهل الصيف	كوبلو	دوستا

ذو الفضل	فضیلتلو	بافضل	الزکی	زکاوتلو	هوشیار
احق	حماقلو	خیره	المادی	ادبلو	بادب
الجنب	جانبلو	باجانب	التفیه	سفاقلو	دیوانه

وقس علیها کل ما کان منها من الصفات بوزن اولان صفاتی هب بوقیاس
اوزره **قطعه** فی بیان الاضداد بوقطعه ایکی سنه لریک ما بین لریک متضاد اولان

قیاس ابده

بیان در مثال

الابيض	آق	سفید	السود	قاره	سیاه
الاعمی	کور	کور نابینا	البکر	بیوک	بزرک
الضغیر	کوچک	کوچک	الطویل	اوزو	بلند
القصر	قصره	کوتاه	العرض	اکلی	پهن
الواسع	آجق	کشاده	الضیق	طار	تنگ
الواطی	الحنی	پست	العالی	یوکسک	فراز
التخفیف	یکنی	سبک	الثقیل	آغر	کوان
السمین	سمین	فیهو چاق	الضعیف	آرق	لاغر و زبون
الناعم	یومشق	نرم	الخش	ایغون	دشت و کلفت

رطب	یاش	تر	یابس	قوری	خشک
القرب	یقین	تزدیک	البعید	ایراق	دور
الغالی	بهالی	کمرین	الرخيص	اوجوز	ارزان
الحسن	کوزل	خوب	القبیح	چرکین	زشت
الغلیظ	قالین	ستبر و کلفت	الرفیق	اینجه	نازیک و باریک
الحمد	کسکین	تیز	الدرس	قاشلمه	کند
قبل	ازل	پیش	بعد	صکره	پس
الاول	ایلك	تخت	آخر	صون	انجام
السهل	فولای	آسان	الصعب	کوج	مشکل
الکثیر	چوق	بسیار	القلیل	آز	اندک
الجديد	یکی	تازه و نو	العتیق	اسکی	کهن و کهنه
النجس	پیس	مردار	الطاهر	تمیز	پاک
الزیاده	آرتق	پیش	الناقص	اکسک	کم
ازید	پک آرتق	بیشتر	انقص	پک اکسک	کمتر
اجنبی	یاد	بیگانه	اقرباء	خصلار	خویشاوند

الغریب ایضا

اوزراق ایضا

المرکب ایضا

بازینه ایضا

وفاخوش ايضا
وزرشت ايضا

الخير	ايك	خوبى	الشّر	فنالق	بدى
السالم	صاغ	سازوچا	المريض	خسته	بیمار
التظيف	تميز	پاكيزه	الوسخ	كروكرلى	چرك
العوج	اكرى	كزوكج	المستقيم	طوغرى	راست
الملاون	طولى	پُر	الفارغ	بوش	شوى
العدو	دشمان	دشمن	المحب	دوست	دوست
الفائده	آصى	سود	الحسّران	ضرر	زيان وگزند
الغنى	زنگين	مالدار	الشحاد	ديلجى	كدا وزيون

قطعه في بيان المعادن وما فيها بوقطعه معدن ومعدن اول سنه لريك بيانده در

الذهب	التون	زروطلا	الفضه	كموش	سيم وقره
النحاس	ياقر	مس	النحاس اصفر	صارى باقر	برنج
الرصاص	قورشون	سرب	الحديد	تيمور	آهن
قزدير	قلاي	ارزير	الحيم	توج	روى
الزئبق	جبوه	سيماب	السوار	بلازك	دست بنده
الخامه	يوزك	انكشتر	الختمه	مهر	مهر

عربي
الاورزير

الحلقة

الحلقة	كويه	منكوشه	الماس	الماس	الماس
ياقوت	ياقوت	ياقوت	حجر السماق	سماق طاشى	سنگ سماق
حجر المرم	مرم طاشى	خاواسه	الحجر السن	بلكوطاشى	فسانه
المسمار	اكسرى	مينج	قلاّب	قلاّب	جنكال
المعدن	معدن	كان	قير الاسود	قره ساق	زفت

قطعه في بيان اسم التفضيل اسم التفضيل وهو في العربية ما كان على وزن

افعل مذكراً او على وزن فعلى مؤنثاً مثل اكبر وكبرى واحمر حمى وما صار
في التركية والفارسية لهما وزن مخصوص ولكنها يعرف بالعلامة اتما في
الفارسية فيعرف بالتاء والراء مثل برعلى وبرى على وطيب خوب
واطيب حوبى ويدر دى ويدرار دى وغير ذلك وقد يزداد على هذين
الحرفين الحرفان الاخران وهما الباء والتون ويراد بهما المبالغة مثل بدترين
وبهترين وبرترين وما اشبه ذلك وقد ينجى في الالوان والعيوب بالياء
والتون فقط مثل زرين ويزرين وغير ذلك وفي التركية يستعمل اما بلفظ
الزيادة واما بلفظ بك مثل انصر زيادة ياردم ايدى بك برار واطيب بك ايو
فتأمل يا ولدى ترجمه بوقطعه اسم تفضيل بيانده در اسم تفضيل عربيه

چنگال ايضا

شویلدر که مذکری افعیل و مؤنثی فعلی وزنلری اوزره اوله انصر نضری
 و احمر حمیری کی و اسم تفضیل فارسیده و ترکیده مخصوص وزنلری
 اولیوب لکن علامتی فارسیده پاء و راء حرفلریله بلنور برتر و کمزور و غیر
 مثال لری کی و کاه بوا یکی حرفیک اوزرینه یاء و نون حرفلری زائدایدوب
 مبالغه مراد اولنور برترین و بهترین مثال لری کی و ترکیده اسم تفضیل
 یا زیاده لفظی ایله ذکر اولنور مثل انصر زیاده ^{یاد} ایدیک برار و یا خود یک
 لفظی ایله ذکر اولنور مثل طیب یک ایو و ملح یک یا وز قاعده اعلم ان
 حرف النداء فی العربیة خمسة احرف وهی علی ثلاثة اقسام ایا و هیا للبعید
 وای و الهمة للقرب و یالهما مثل یا الله و یا عبد الله و تفضیلها فی کتب النحو
 و حرف النداء فی الفارسیة اثنا الاول الالف وهی تلحق باخر المند المستغاث
 وحدها ذالم تکن آخرها الف و الازیدت قبل الف المندایا مثل یا الله خدایا
 غیر الماتف یا حاکم داورا و الثانی ای وهی تدخل علی المند المضاف الفارسیة
 وكذلك فی ترکیبة مثل ای دوست من و بال ترکیبة مثل ای دوستم و ای افندم
 و قد تدخل علی المند غیر المضاف مثل ای پسر پند و نصیحت کوش کن ای اوغل
 نصیحت دکله فتدبر ترجمه حروف نداء عربیة و اوج قسم اوزره درایا و هیا

منادی بعیدا چون وای و همزه منادی قریب ایچون ویا منادی قریب
 و بعیدا چون استعمال اولنور یا الله ای تکرری کی و فارسیده ندا حرفلری
 ایکی دبر الف در که اعانت ایچون چاغریلان ^{بنادیک} آخرینه الحاق اولور اگر و منادی
 آخرینه الف اولنورسه یا حاکم داورا مثال کی و اگر منادانک آخرینه الف
 اولورسه الف ندا اول بریاء ادخال اولنور یا الله خدایا کی و ندا حرف
 برسی و ندای کله سیدر که منادی مضافک اولنور داخل اولنور شتم ترکی
 اصطلاحند و مستعملدای دوست من ای بنم دوستم وای آقای بنده
 وای بنم افندم مثال لری کی و کاه اولور که مضاف اولین اوزرینه داخل
 اولور ای پسر پند نصیحت کوش کن ای اوغل نصیحت دکله **باب**

ترکیب الکلام من کلمتین قصاصا علیا				
رأسی	باشتم	ف	سر	ف
رأسه	باشی	سرت	سرش	ف
رأسکم	باشکن	سرفا	سرتان	ف
کتابی	کتابیم	سرشان	کتابم	ف
کتابه	کتابی	کتابت	کتابش	ف
کتابکم	کتابکن	کتاب ما	کتابتان	ف

کتابهم	کتابتری	کتابشان	رؤسی	باشلرم	سرهایی من
رؤسک	باشلریک	سرهایی تو	روسه	باشلری	سرهایش
رؤسنا	باشلریمن	سرهایی ما	رؤسکم	باشلریکن	سرهایی شما
رؤسه	باشلری	سرهایشنا	قطعه فی بیان تصریف الاسماء مع الحروف		

فی الافراد والجمع نزجه بوفطعة برتاقم مفرد وجمع اولان الفاظلردن بعض حرفلریله برابر ترکیب ایدوب صرف اتمک بیاندرد مثال

الاب	بابا	پدر	الآباء	باباالر	پدران
لابی	بابامه	برای پدرم	لآبائی	بابالریمه	برای پدرهای من
عنابی	بابامدن	از پدرم	عنابائی	بابالریمدن	از پدرهایم
ابا	بابایه	پدررا	آباء	بابالری	پدرهارا
مع الاب	بابایله	با پدر	مع الآباء	بابالریله	با پدرها
حتى الاب	تابابا	تا پدر	حتى الآباء	تابابالر	تا پدرها
الی ابی	بابامه	سوی پدرم	الی آبائنا	بابالریمنه	سوی پدرهای ما
بابی	بابامه	پدرم	بابائنه	بابالرینه	پدرهایش
سوالاب	انجق بابا	مکرپدر	سوی الآباء	بابالردن غیر	مکرپدرها

این ابی	بابام نروده	پدرم کجاست	این الایا	بابا لروده	کجا پدرها
الآباءک	انجق پدرک	مکرپدرت	الآبائهم	انجق بابالری	مکرپدرهایشنا
رأس حصان	بنم اتک بایک	سراسب من	رأس عصا	سک رکیک	سرچوب تو
طرف سکنیه	اونک بچا غک	اونی	وقر علیها	ماترید	تصریف
غیر الاسم	باشقه اسمک	تصریفی	الأخ	قره داش	برادر
اخوان	قره داشلر	برادرها	لاخی	قره داشمه	برای برادرم
للاخوانی	قره داشلرمه	برای برادرهای من	عناجیک	قره داشندن	از برادر تو
من اخوانک	قره داشلردنک	از برادرهای تو	مع اخیه	قره داشیلر	برای برادرش
مع اخوانه	قره داشلریله	برای برادرهایش	باخینا	قره داشمزه	برادرما
باخواننا	قره داشلریمنه	برای برادرهای من	علی اخیکم	قره داشنک	برای برادر شما
ما بقی	قالمدی	نماند	علی اخوانکم	قره داشلریکن	برای برادرهای شما
این اخوهم	قره داشلریمنه	برادرشان کجا	هذه امی	بوانا	مادر منست
هو الامام	امام اودر	پیشواوست	هو الامام	جماعت او نلرد	آنها کوهند
تلك الرجی	او امید	آن نیاز	الدنيا	جهان	کیتی
لدينا	جهانه	برای کیتی	لاجل الدنيا	جهان ایچون	هر کیتی

كل الدنيا جهنم	همه كیتی فی الدنیا	جهان در جهان
الى الدنيا	دنیا به	سوی دنیا
من غير هذه الدنيا	بودنیا در غیر	دیگر از جهان
الى السوق	چارشویه دك	تا بازار
الى البكرة	صباحه دك	تا فردا
من اين جثانا	بن نردن کلدیم	من از کجا آمدیم
انت من اين جث	سن نردن کلدك	تو از کجا آمدی
هو من اين جاء	اون نردن کلدی	آن از کجا آمد
نحن من اين جثنا	بز نردن کلدك	ما از کجا آمدیم
انتم من اين جثم	سز نردن کلد یکن	شما از کجا آمدید
هم من اين جاوا	اونل نردن کلد یلر	آنها از کجا آمدند
مالي سيف	قلجیم یوق	شمشیرم نیست ندارم
مالك سيف	قلجك یوق	شمشیرت نیست
ماله خنجر	خنجر یوق	دشنه اش نیست
مالنا باروته	تفنگیم یوق	تفنگ نداریم

مانیست ایضا

مالکم

جهنم از جهنم

مالكم فردة	برپشتنویکن یوق	يك طبانجه آنان نیست
مالهم الرمح	مزر اقلری یوق	نیزه ندارند
مالنا قدرة	قدرة میز یوق	توانائی نداریم
مالكم قدرة	قدرت کن یوق	توانائی ندارید
مالهم قدرة	قدرت لری یوق	توانائی ندارند
على غرشين ونصف	ایکچق غروشن نیم اوزریمه	دو غروش و نیم بر من
هذا تبعك خذها	بوسنك در آل	این از تو است بستان
بعثت وراءه حتى يجي	ارقسنه کوندردم تا که کله	پیش فرستادم تا بیاید
جئنا من وراءكم ومن خلفكم	ارقنردن کلدك	از پی شما آمدیم
امالكم خيرا بذا	هیچ خیر یکن یوقی	آیا هیچ خیر ندارید
نحن نطيع لمن صدق	بزطوغری سولینه اطا آید ریز	ما راستگوار پیروی کنیم
هذا كتبت انا	بولی بن یازدیم	اینرا من نوشتم
اليوم ارقسك حمارنا	بوکون اشکیم کاتبه اورش	امروز خر ما لک زده است
ان تجتهد يصير احسن	اگرالش حسن ابوا ولور	اگر بکوشی بهتر میشود
ان ما اجتهد ما يصير	اگرالش من سم اولن	اگر نکوشم نشود

بکلی ایضا

اِسْئَلِ النَّاسَ جَمِيعًا	بتون ناسدن صور	از همه مردمان پرس
لَوْ كَانَ لِي انْصَافٌ	اگر انصاف اولیدی	که مروت داشتی
اِنْ كَانَتْ اِيْمَانٌ	اگر ایمانك اولسیدی	که ایمان داشتی
اِذَا كَانَ لَهُ الصَّدَاقَةُ	اگر او کا دو غریبق اولیدی	که او را راستی بودی
مَتَى كَانَ لَنَا الْفِزْهَبُ	چنین بیک التون بزه اولدی	چه وقت هزار طلا ما را نهدی
لَوْلَاهُمْ لَمَّا جِئْتُ اَنَا	اونا را اولسه ایندیرین کلزم	که وجود آنها نبودی هر ایستیم
جِئْتُ لَهُمْ مَا لَنَا	اونا را کلدیکن بزه دکل	برای آنها آمدید نه برای ما
لَيْتَ كَانَ لِي كِتَابٌ	کتابم اولیدی	کاشکی مرا کتابی بود
لَيْتَ صَارَ لَكَ تَقْلَمَةُ	کشکی سکا بر ما اولیدی	کاشکی یک سیب تراشدی
هَلْ يَصْبِرُ لَهُ الْخَوْخُ	عجا کاشفتا اولور می	آیا بهر او هولور
سَبَبُ لَنَا الضِّيَافَةُ	یا قلدره بزه مسافرك اولدی	بزودی مهمانی ما را خواهد شد
سَوْفَ يَصْبِرُ لَكُمْ بَطِيخَةُ	برقاوینکزا اوله جوق	یک خرپوزه تان شود
عَمَّا لَيَصْبِرُونَ سَالِمِينَ	صاغ اولور لر	کوک و جاغ میشوند
لَيْتَ مَا كُنْتُ مَرِيضًا	کشکی خسته اولیدیم	کاشکی بیمار نبودمی

میشود

خواهند شد

لیت

لَيْتَ تَكُونُ بِاشَا	کشکی باشا اولیدک	کاشکی باشا میشوی
اَتَمَّ اَنْتَ عَالَمٍ فَقَطْ	انجق ساده سن دانا سن	مکر توئی دانا و بس
اَجْتَهِدْ نَا مِنْ قَدِيمٍ	از لدن جالشمشیز	از نخست کوسیده اهر
مَا اَجْتَهِدُ نَمْرَ اَنْتُمْ	سز جالشمه مشسکز	شما نکوشید اید
مَا يَقْدِرُونَ	ایده مزلر	نمیتوانند
بَدِيٍّ اَقُولُ لَهُ	او کا دیملیم	باید با وی بگویم
بَدِيٍّ نَقُولُ لَنَا	کرک بزه دیده سین	بایدت ما را بگوئی
رُوحًا وَشَوْفًا	کدینده کورین	بروید بنکرید
رَأْسِي عَالِي	باشم یوکسکدر	سرفرازم
عَيْنُكَ	کوز لرین	جشم هایت
حَاجِيكَ سَوْد	فاش لریک سیاهدر	ابروانت سیاهست
خَدَّهِ النَّاعِمِ	یکاغی یومشاقدر	رخش نرم است
شَوْشَتَا سَوْد وَطَوِيلِ	پرچلرین اوزون و سیاهدر	کیسوی مادر از و سیاهست
شَقِيئُكُمْ رَقِيقَةٌ	دو باقلرین ناز کدر	لبه ایتان نازک است
غَضَبُهُمْ مِثْلُ التَّفَاحِ	چکه التری المله کبدر	غضب ایشان چون لیت

نخستین ایشان چون لیت است

عين عمك توجع ^ع	عجبه لك كوزي لغر بور ^ت	جشم عمويت درد ميكند ^ف
اين معجزة امك	انانك ازاري نرده	چادر مادرت كجاست
البوني انصحنى	بابام بكانصحت ايلدكم	پدرم مرا پند داد
لا تحكى كثير في السفاق	سوقا قلرده چوق سويله	در كوهه و بازار سخن بسيار ^{مكو}
زوجته مليحة ^ع	عوراني كوزلدر	زنتش خوشگلهست ^ف
حلق راسك صاروقها	باشدن تراش ايله تراشك كلدى	سرت را تراش و تيره نشن سپرد
نعم نروح نخلق راسى	اوت كدم باشم باختم تراش ايلدكم	بلى برويم سرماز تراش كنيم
رايت ابن عثمان يركض	عثمانك او غلوق كوردم قوشور	پسر عثمان را ديدم ميدود
لقيت في الدرب حرامي	يولده خر سزه راست كدم	در راه بد زده بر خوردم
كتابى	كتابم	كتابم
كتابك	كتابك	كتاب تو
قلمه	قلمى	كلكس حامه او
كتابه	كتابى	كتابش كتاب او
دواتنا	دوبنمز	قلمدان ما
جرتكم	دستكز	سبوى شما

زنتش خوب اوى است

سورده ام ايضا

ريتم ايضا

كحاقهم

كحاقهم	يورغانلىرى	دواجى ايشان ^ف
دوشكهم	منداللىرى	دشك ايشان
بيتى	اويى	خانه ام
بيتك	اولك	خانه ات
بيت افدى	افدينك اوى	خانه افدى
بيته	اوى	خانه اش
عندى الورد	كل بنده وار	كل نرد من هست
عندك اجاس	اريك سنده وار	آلونرد تو هست
سوف نصير لى عنب ^ع	اوزوم اوله جق ^ت	انكورم خواهد شد ^ف
سوف يصير لك عنب	اوزوميك اوله جق	انكور ت خواهد شد
سوف نصير له عنب	اونك اوزمى اوله جق	انكورش خواهد شد
سوف نصير لنا عنب	اوزمنا اوله جق	انكور ما خواهد شد
سوف نصير لكم عنب	اوزميكن اوله جق	انكور تان خواهد شد
سوف نصير لهم عنب	اوزملرى اوله جق	انكورشان خواهد شد

فعل مجهول الماضى

مماق ايشان ايضا
مندش ايشان ايضا

من كل دارم ايضا

ضربتُ انا	براورلدم	من زده شدم ^ف
انت ضربت	سن اورلدك	تو زده شدی
هو ضربت	او اورلدی	او زده شده
نحن ضربنا	بزاورلدق	ما زده شدیم
خدمنی	آل بندن	بکیر از من
أخذتُ	آلدم	بستدم
خدمنی واعطی له	بندن آلد اوكا ویر	از من بکیر و باویده
قلینا مواحی الصبح	صباحه دك یا شونلر	تا با مداد بخوابند
فوق الظهر ما بنام	اولین وقت یا تلمز	وقت ظهر خوابید نشود
تبردت الدنيا تبرد	اوشر سن او ترلق صوفلش	میچانی هوا سرد شده است
هل يأكل سفرجل	عجبا یوه برمی	آیا به میخورد
هل لحد میل بالاکل	عجبا یکه میلتی واری	ایا خواهش بخوردنی دارند
اذن قطتی اخی طویل	بنم قونداشم کد بک قولاغی ^{اوزندیر}	کوشک برادر من هراز است
کف جرجل ایک ناعم	سنگ بدرد دوه ایاق ^{بومشقد} آیاسی	کف پای شتر بدرد تو نرمست
عین امه واسعة	اونک اناسنک کوزی کنیشند	چشم مادر او فراخ است

رأس عصائنا مدور	برسم دکنک باشی دکر میدر ^ت	سرچوب دستی ما کراکت ^ف
باب دارکم ضیق	او یکنزیک قاپوسی طاردر	در خانه شما تنگ است
لا اکراه فی التعلیم	او کرمکده کراحت و اونمق یوق	دراموختن عار و تنگ نیست
ما هذا فی یدی	بو المده کی ندر	این چیست در دست من
ما هذا علی رأسک	ندر بو باشک اوزرینه	چيست این بر سر ت
ما هذا یا کل افندینا	افندمک بوید کلری ندر	این چیست میخورد باقای ما
ما فی یدنا شی الا هذا	ایم زده بر شنه یوق انحق بودر	در دست ما چیزی نیست مگر این ^{هست}
ما یوجد مثلکم فی الدنیا	دنیا ده سزک کی بولمنز	مانند شما در جهان نیست
هذا الرحمة والاتباعهم	بوفوشش بو طابنش لری	این تک تاز پشش ایشان
کلها لذهب	هپسی التون ایچوندر	همگی بهر زر هست
اتعرف لای شی ما اقولک	بلور مسین بیچون دیم سکا	آیا میدانی چرا بنویسم
لأنک بنجل منی	زیر اسن بجل ایدرسن بندن	چونکه تو دریغ میکنی از من
ایضا هو قال لی لا تقول لاحد	دخی او بکایدی کسیه دیمه	و هم او مرا گفت که کسی را مگو
اشط ان لا تقول لاحد	سوز و کسیه سویلده سن	عهد کن که با کسی نگوئی
خلصت ترکیب مفردات و غیرها و قس علیها ما نرید انت		

على بعض ما فات متامن نظيرها ومن بعد ذلك لا بد لنا من تركيب الكلام
المفيد اعني من التعارفات الرسمية والسؤال والجواب
والبيع والشري وكل واحد على اصطلاحه ونحن نشير
للسؤال بالستين وللجواب بحرف الجيم احفظ بقلب التسليم ترجمه
مفرد ويعني كلامك تركيبك فارغ اولديك وسن دخی بزدن فوت
اولا نلری قیاس ايله ویز بوندن بویله مفید کلام و ناسیک بیننده متدا و لا اولان
بعضی تعارفات رسمیه لری یعنی خوش یا مش و خوش آمد مقاله لری
و بعض سؤال و جواب لری هر جملته اصطلاحی اوزره ذکر و بعضی
دال بال دلالة یله و بعضی دال بال عبارت ايله نفسیر اولنور و سؤال دال بال
و جواب دن جیم حرف لریله اشارت ایده رزاز بر ایله عزیزم باب

تركيب الكلام المفيد من رسم الناس

س	السلام علیکم	سلام علیکم	سلام علیکم
ج	وعلیکم السلام	علیکم السلام	سلام علیکم
س	صبحکم الله بالخیر	صبحا شریفکن خیر اولسون	بامداد شما بخیر باشد
ج	شرفتمونا سبتدنا	تشریفابتدیلنا افندم	سرفار و هویدید مارا

کیف

س	کیف حالکم طیبین	کیف شریفکنز ایومحی	احوال شریف خوشتر است
	کیفکم ملیح	نصل کیفکن سلطانم	دماغ شما چاق است
	حالکم طیبین ان شاء الله	وجودیکن ان شاء الله صحتهد در	مزاج عالی برقرار است
ج	صبحاکم بالخیر	صبحا شریفکن خیر اولسون	بامداد شما بخیر باشد
	اسعد الله صا حکم	صبحا شریفکن مبارک اولسون	بامداد شما مبارک باد
	تشریفنا سبتدی	مشرف اولدم افندم	مشرف شدیم آقا
	کیف حالکم انتم	سز نصل سکن	احوال سرکار چه کون است
	تکونون سالمین انشاء	صباغ اوله سکنز انشاء	خدا حافظ شما باشند انشاء
	من لطف مرحمتکم	مرحمت ونظر الفرائد کنز یله	از لطف و مرحمت سرکار شما
	الحمد لله لقیناکم بالصحة	شکر الله صاغ و سلیم قاو شدق	الحمد لله شما را نداد ماغ کون و چاق بیدیم
	تشریفتم او حشتمونا	خوش کلدیکن صفا کلدیکن	خوش آمدید صفا آمدید
ج	الله یزید محبتکم	الله محبتکنری بوندن زیاده ایلله	محبت شما زیاده باد
	مستی الخیر	اخشا مکن خیر اولسون	شب شما بخیر باد
	اوقاتکم بالخیر	وقتیکن خیر اولسون افندم	وقت شما بخیر باشد
	الله یجعل عاقبتکم خیرا	عاقبتکن خیر اوله سلطانم	عاقبت شما بخیر باد

الله محبتکنز بالخیر

ایمان آید به سید شرف و سرکار ایش

ایامکم سعید عیدکم مبارک	بیرامکن مبارک اولسون	عید شریف شما مبارک باشد
ایامکم سعید وانتم بخیر فی کل عام	بیرامکن مبارک و جوف سنه لرامثالیه اوله سکن	
عید شما مبارک باد و صد سال باین سالها برید	اهلگ و سهلا او حشتمونا	
محباب خوش کلد یکنز افندم	بارک الله خوش آمدید	فیکم شرفنا کیف الحال
مشترف اولدیک نصل کیف	مشترف شدیم دماغ سرکار	چاق است ناخوشی که ندارید
الحمد لله اذا کان الکدر	شکر تیری به کدر اولسه بیله	شکر خدا اگر ملالی هم بود
اندفع بملاقاتکم	ملاقاتن ایلده دفع اولدی	بملاقات سرکار بر طرف شد
این جنابکم ما اشوفکم	نرده سکر کور میورم سزری	در کجا هستین نمیبینم شمارا
تحت الانظارکم	سایه دولت کزده	در زیر سایه دولت شما
استغفر الله کما مشتا	استغفر الله مشتاق ایدک	استغفر الله در اشتیاق بودیم
نسیتم عبدکم بالکلینة	بنده گزی جیب او فوتد یکنز	بنده را بکلی فراموش فرموده
استغفر الله متى تشا	استغفر الله افندم نه وقت فراموش	استغفر الله کی شما از یاد ما میرید
این کنتم فی تلك المدة	بویا آمده نرده اید یکنز	در این ایام کجا بویید
عبدکم کنت فی الضیعة	قولیکز کویده ایدم	بنده در ده بودم
کیف حال المخادیم الکرام	افندی ناده لک کیف الیکر فضل	احوال مخدوم زاد کاچه کونه

مشغول

مشغول بدعائکم	افندیمزه دعا ایدر لر	دعا کوی شما اند
کیف حال والدکم	پدر یکنزیک کیف عالیدری	احوال پدرتان خوش است
یسلمو علیکم ویسلو خاطرکم	سزده سلام ایدر لر و خاطر یکنز صور لر	دعا کوی شما هستند
اورعناکم سلمکم الله	ارتق سزری و داع ایده لم	خدا حافظ شما خدا نگهدار شما
مع السلامة فی امان الله	اللهه اصمار لدیک	خدا بهر شما خوش آمدید
والآن نخی فی مکالمات الاخذو العطو	والعلم والدیس	والکتابه وغیر ذلک من مکالمات
شمتی الیش ورشده و اوقوب یازمغه	و یونلره بلزین لافرتی لر سویلیم	
یا ولدی حفظ در سک	او غلوم از بر ایلده در سک	ای فرزند من در ستر ایدان
لتصیر عالم الان لا قانده	تا کم عالم اوله سک زبر که	تا که دانا شوی زیرادر
فی الجهل المركب المهلك	مربک و لا جهله فائده یوقدر	جهل مرکب سودی نیست
لان قال العلماء	هلاکدن ماعد اچونکه	مکرهلاک چونکه دانشمندان
الجاهل کالاعی	علمالر میشلر که جاهل کور کیدر	گفته اند مرد نادان چون مرد نابینا است
فتعلم اللغة لان اللغة	پس لغت او کنت زیرا	پس زبان بیاموز زیرا
مفتاح العلوم و بها یفتح	لغت هب علملرک انختریدر	زبان کلید دانشها است و
ابواب العلم کاتها	وعلمک قابولری هب اینه لچیلور	و بکلید درهای دانش کشوده شود

و احوال بر پیش میگذارد

بجای سپردم ایضا

و اجلس مع العلماء و اهرق من الدم و علم الرايه او تور و جاهل كرقاج و باد انايان بنسين و از نادان بگير
 از كنت نظيفاً تملك و سجا كتميز اولور سن بله سنی كرايد كرايك باشم نیز تور اچك كند
 لان الشمس عالية و فضية زیر كشتيوكسك و آیدندر زیر اخورشید و بر نوردهند
 و قطعه من السحاب تسترها و بر بارچه بلوط آنی ورت و يك قطعه ابر او پوشاند
 فكل يوم لابدك ان تجي بكتر پس هر كون ايركن كلميسك بس هر روز بايد زود بياني
 و تقراء و تكتب واقويوب يا زه سن و بخواني و ينويسي
 و لا تلعب مع الاولاد و جوجق قريله او نيمه سين و پا كوردكان نيازي
 تعالى سمعني درسك كل درسك دككت بكا بياد رسترا بمن بشنوان
 فضلو يا معلى مسكوا لكنا بيورك خواجه قند ككاي تونك بفرومايد اخوند كتابا بگيرد
 ماشاء الله حفظها قوام آفرين تراز برلديك بارك الله بزودی ياد كرى
 يا مصطفى اين مشك انت مصطفى سنك يازيك نرده اى مصطفى مشق تو كجاست
 حاضر شيخى اجيب بوراده در افتد كم كوريم آماده است آقا خونديارم
 هات نشوف كيف كتبتها كتوبا قلم نصلياز هوش سين بيار بينم چه كونه نوشتي
 فضلو اسوقوا الحسنى بيورين يازيمى باقك نكوزل او بفرومايد بيني خطم چه خوب
 ولد يا حق انت نمدح اولاشاشقين او كرسن اى سپر كودن تو ستايش ميكني

خل غزل بچش لك	براق باشقسي آفرين ديه سكا	بگذا رديكري شاباش كند ترا
لاصح كتابك حاتم ليح	يوق كرجك يازين يا وراولش	في بر استخطت خوب شده
رح يا ولدي و اجتهاد بالزيادة	كت او غلوم دخی زياده چالش	برو فرزند ازين زياده بكوش
يا معلم انصرف فروح تنقدي	خوجه افند قوشلق يكه كيدى	آخوند بچاشت خوردن بر وير
انصرفوا لكن تجيؤ قوام	كدين لكن تيز كايين	مرخصيد برويد و لكن زود بياني
قطعة في البيع والشري بوقطعه صانقون المقده در اين قطعه در خريد و فروش است		
الاخذ والعطا	الش و ريش	داد و ستد
يقول بايع	صاغان دير	فروشنده ميگويد
ايشي تريد و اسيدنا	نه استرسكن افندم	چه ميخواهيد ميرزا
يقول المشتري	صانقون آلات ديور	خريدار ميگويد
ايشي يوجد عندكم	سزده نه بولنور	چه هست در نزد شما
كل شئ يوجد عندنا	هر چيزه يانم زده بولنور	هر چيز در نزد ما يافت ميشود
هل يوجد عندكم كشمير طيب	كوزل شال كشمير سزده بولنور	شال كشميري خوب داريد
نعم يوجد عندنا اعلاها	از اعلا سزده بولنور	بلخيوش پيدا ميشد در نزد ما
فرجني لنشوف كيف الكشمير	كوستربكا باقيم فصل كشمير	بنماينم چه كونه شال كشمير است

چه پيدا ميشود
 در نزد ما يافت ميشود

ما تدر نیست و نمیشود باقی

یافت نمیشود این

ناست و نیست این

لکن غرض از اینست

فضلوا سیدنا مثلها ما یوجد	بیورین بونک کبی بولنماز	بفرمائید اقای بنده بنشیند ^{بست} نظر
فرجنا و شفا ملیح	کوردک ایودر	تماشا کردیم و دیدیم خوبست
لکن انابدی احسن منها	لکن بوندن اعلا سنی بن استرم	لیک ازین بهترین میخواهم
احسن منها ما یوجد فی الدنیا	بودنک ایودناده بولنماز	بهتر ازین درجهان نیست
و الحاصل ما یبک هذه هات	باری بونی استرم باشقنی کتور	باری اینرا میخواهم دیگرش بیاد
ما یوجد عندنا احسن منها	بزه بوندن اعلا سنی یوق	ازین بهتر در نزد بنده نیست
مع السلامة فی امان الله	او غرل اولسون سلامتله	خوش آمدید بخدا سپردم
غیر المشتري	باشقه مشتری	خریدار دیگر
فضلوا ایثنی بعضوت	بیورین نه دکش جک سکن	بفرمائید چه میخواهید ^{درست} کنید
نری بچوقه طیب لونا ظاهره	بر کوزل بویالی ایو چوجه استریر	یک ماهوت خوشتر از ک خوشتر ^{هم}
مرحبا بکم استرحوا	پک ایویون او تورین	بچشم بفرمائید بنشینید
فرج مثل هذا الجوجه مافی	باقین بوجه کبی یوقدر	تماشا کنید مانند این ماهوت نیست
ملیح لکن ما عجتی لونها	کوزل لکن بویاسنی بکندم	خوبست اما زنگش را خوش نیامد
هذا غیر اللون اتعجبکم ام لا	بویاشقه بویرینیر میسکد یافه	این دیگر فام میپسندید یا نه
نعم هذا طیب و مطلوبی	اوت بویودر و استندیم بودر	آری این خوبست و مطلوب ^{است}

کم زراع

چند کر میخواهید ایضا

این باز اگر میباید اینها

کم زراع بدکم	فج ارشون کر کدر سزه	چند کر شمارا باید
تفصل قیمته با بوهان شوف	بهاسنی کسلم اندن صکره باقیم	قیمتش از کیم بعد از ان بیسم
ما فی تکلیف بینی و بینکم	ما بینم زده تکلیف یوقدر	در میان ما جلدانی نیست
لما یصیر قل بکم زراعها	خیر اولما ز سوبله فج ارشنی	خیر نمیشود بگو کر ی چند
الذی ترید جنابک	نه که و ره جک سکن و رین	هر چه میخواهید بدهید
ما یرید هذه المقالات	بولاقر دیلری استم	این سخن ها را نمینخواهد
بارج بعنا زراعها بخسین غرش	دون اللیش غر و شه صا تدیق	دیروز پنجاه غر و شرف و خیم
لکن کر ما لکم خمسة و اربعین غرش	لکن خاطر یکین ایچون سزه و قرق بستم	لیک بجهت خاطر شما چهل و پنج غر ^{میدم}
لا هذه الجوقه ماشوی ^{القد}	خیر بچوجه دکن بوبه یاه	خیر این ماهوت اینا زرش ندارد
لا بخسین و لا باربعین	نه الی غر و شه نه ده قرقه	نه بجهل غر و ش و نه پنجاه
فکم تسوی عندکم	پس قجه دکن نظر یکزه	پس چندی ارز دینظر شما
قل انتم نتیجة الآخر	انصوف سن دی	سخن آخر را تو بگو
انا عرضت لجنابکم اعطوانتم	بنده حضرت کر عرض ایتدم سز بیورین	بنده بسکار شما عرض کردم شما ^{بفرمائید}
نعرض لجنابک آخر الکلام	انصوفی لا قودی سوبلیم سزه	نهایت سخن بنده عرض کنم ^{نه}
کل زراع بثلثین غر و ش	هر ارشون او تو ز غر و ش	هر کزی بسی غر و ش

ان تقول تنقص منها مصرية	براره او ندن دیرسك اكسلن	اگر کوئی يك دينار و کم شود نخواهد شد
علی کفکم تریدوا اشتروا	کیفک استرسک صانقون الن	بکیفتا میخواهد بخزید
تریدوا اشتروا تریدا لا اشتروا	استرسک الین استرسک الین	بخواهید بخزید
ها ما ينقص منها مصرية ابدا	هیچ براره اکسلن میاوندن	ایا هیچ يك دينار از او کم نمیشود
لا بجانکم تختصر	یوف سنی جانک ایچون ضرر لیدر	نی بتو میری زیان کند
نحن مانرضی بضررکم	سیرک ضرر یکنه بز قائل اولین	ما هم بزبان شما خوشنود نمیشویم
طیب افضل عشرة زراع	پک ایواون ارشون کسی بکا	خوبتر کز هر من ببر
علی رأسی اعطی المقاضی بولد	باشم اوسته اولان صدی بکا ور	بر سر و چشم سپری می رانده بمن
حتى تقصّل الافندی	تا افندی ایچون چوخه کسیم	تا ماهوتر برای میرزا ببرم
الله یبارک لکم	الله مبارک ایلیه	خدا مبارک کنند
الله یحفظکم	اللهه امانت اولسکن	خدا حافظ شما
کلهابکم غروش صارت	هیبم فخر غروش اولدی	همیش چند غروش شد
کلهایا سیدک عرش قلا تین	هیب سی اقدم اونوزا و نده	سی درده اقای نیده
نصیر ثلاث مائة غروش	او جیوز غروش اولور	سه صد غروش میکند
خذ هذه ثلاث مائة غروش	الابوا و جیوز غروش	بکیر این سه صد غروش

و خمسة

و خمسة كما حلواني لتلینکم	بوده بش غروش چار غزنه	این هم شاکرم دانکی شاکرتان
ملبوس العافية ان شاء الله	ان شاء الله صاغلک ایله کیه سکن	بزرگه کی پوشیدن شاء الله
تعالی یا صبی خذ هذه	کل اولان بو چوخه آله	بیای پس این ماهوتر بگیر
الجوفه و دمی مع الا	افندی ایله برابر کتور	و با سرکار میرزا ببر
سلكم الله	الله اعمار لیدیك	بخدا سپرده
مع السلامة	سلامت ایله	بسلامت
ایضا فی المکالمه المختلف	ینه مختلف اولان مکالمده	در سخن های مختلفه
یحکی مصطفى مع علی	علی مصطفى ایله بر بر یله سولر	مصطفی با علی سخن میگوید
مرحبا مصطفى	مرحبا	مرحبا
این گشتم فی ذلک المدة	قده اید یکنه بو مدتده	در کجا بودید در این مدت
ذهبت الى الغربة لتجارتهم	دیا غریبه کدم کسب معرفت چون	در دیا غریب رفتم که کسب کنم
ان شاء الله کسبتموها	ان شاء الله کسب بیوریکز اوئی	ان شاء الله تحصیل هنر فرمودید
نعم احسنها کسبنا	اوت ان ایوسیه کسب ایتیم	بللی یکی بهتر شر کسب کردیم
افید و نامن الی کسبتموها	کسب ایتد یکنه معرفتدن بزرده فائده	از هنر یکه تحصیل کرده سودی
من جملة معرفتی التکلم بالسنة	معرفتدن ان جمله وچ لسا اوزر	هنرم تکلم کردم بزبان

از جمله

الثلاثة یعنی العربیة والفارسیة	سویلیک یعنی عربی و فارسی و ترکی	سه گانه است یعنی
والترکیه علی اصطلاح	دلیری و چیده چارشو	تازی و پارسی و ترکی
اهل السوق و معرفه فهم	اهلک اصطلاحی اوزره	بر اصطلاح اهل بازار
الکتب من الجمله کتابجلستان	ودخی کتابردن اکلام او	و هنر فهمدن کتابها
سعدی شیرازی و کتاب	جمله دن کلستان شیخ سعدی	از جمله کتاب کلستان شیخ سعدی
خواجه حافظ شیرازی	و حافظ شیرازینک کتابی و منشی	شیرازی و هم کتاب خواجه حافظ
و غیر ذلک من الکتب	و سائر کتابردن و	و غیر اینها و ضرب مثلها
و غیر اینها ضرب الامثال و اشعار	و غیر اینها ضرب الامثال و اشعار	و غیر اینها ضرب الامثال و اشعار
فی تلك اللغات و هكذا	بواج لسانک و بده حسینه	درین سه زبان و هجتهین
نعم نصاب الملیحه	مفید و کوزل نصیحتا بلیریز	پند های خوب میدانم
ان ترید و ان ذکر لکم	اگر استر سکن ذکر ایله لیم سیزه	اگر میخواهید ذکر کنم در شما
قلیلا من المذکور لتستفیدوا	براز اوندون تا که مستفید	قدری از آنها تا سودمند شوید
فائده التي تنفعک فی الدنیا و الآخرة	اوله سکن ایکی نیاده کافائده و	سودیکه مفید باشد در دنیا و آخرت
يقول علی	علی دیر	علی میگوید
ما شاء الله اتعرفون	ما شاء الله بیلیر مسکن	ما شاء الله آیا میدانید

ایله سینه که

تلك

تلك معارف الحمیده	بوقله محمد و اولامعرفتلی	این قدر هنرهای ستوده
يجاب المصطفی	مصطفی جواب و بریر	مصطفی پاسخ میدهد
نعم نعرف و احسنها	اوت بیلیریز و بیک اعلای سنی	آری میدانیم و بهتر بشناس
فضله از فیدنا من تلك	پس بیورین او معرفتدن	میدانیم پس بفهمید ما را سود
الفائده نرجوان تستفید منکم	بزی فائده لندرك امید من و از که	مفید اوله مندیگند امید و اریم که سودمند
علی راسی و العین هنر	باشم کوزوم او ستنه	بر سر و چشم بند کانیک
اول نذکرک فی ضروب	ایلك ناس بینه مستعمل	نخستین ذکر کنیم ضرب مثل های
الامثال المستعمل بین	اولان ضرب المثلری تلفظ لری	در میان مردمان مستعمل است
الناس علی تلفظهم	اوزره ذکر اید له	بر تلفظ ایشان
طیب و نحن سامع بها	پک ایوپزده اوند قولای و بریریز	خوب است و ما هم بشنویم او را
قطعة فی ضروب الامثال	بوقطعه ضرب مثالزل فایده	این قطعه در ضرب مثلها میگوید
ضروب الامثال فی العربی فقط	ساده عربیه اولان ضرب مثالر	ضرب مثل در تازی تنها
الصبر مفتاح الفرج	صبر شاد لایک آنختاریدر	صبر پیوسته کلید در بسته
و لكل عسر يسر	بر چنین یوفکه قولای اولیه	مشکلی نیست که آسان شود
کل قصیر فتنه	هر قصه بویلی فتنه در	هر قدر کوتاه شیطان است

كل طويل احق	هر روز بوی شاشقین در	هر بلند قد بی خرد است
من لبح و لبح	کم عناد اید رسه کندینه عناد و لبح	هر که کینه و زدیکنه و زیده شود
ومن دف دف	کیم بر قاپون دو کر قاپوسی و کیلور	هر که در کس کوید در شر کوید شود
خير الناس من ينفع الناس	ناسک ایوسی خیر کو سترن	بهترین مردم خیر خواه مردم
نية المرء خير من عمله	کشیک نیتی فعلند خیر لودر	نیت مرد بهتر از عملش
خير الغنى القنوع	ز نیکینک ان ایوسی قناعت در	بهترین مال داری خرسند
وشر الفقر الخضوع	و فقریک ان فناسی القافوقلق	و بدترین کدائی بسیار چالو
اذا جاء القدر عني البصر	قد رکد یکنده کوز کور اولور	چو آمد قدر کور شد بصر
اسمع جفجه ولا رطحا	دکر مانک کورلدی شدیم او فی	کوری صدای آسایش نوم واری بنیمیم
قصير من طويلة	اوز و بنقدن بر قصه جقد	کوتاه کیت از بلندک
الضحك بلا سبب	سبب سیز کلمک	خنده بی سبب
يدل على قلة الادب	ادب سیز لیکه دلالت ایدر	دلیل بر بی ادبیت
ضرب الحبيب ذبيب	دوستک دو کشی طالتیدر	سنگ شاهد ماند
ذنب الحبيب احسن من لحيته تاردا	کوبک قورق نماز قلیا صقلید ایدر	دم سنگ بهتر بود از ریش مردی نماز
جواب الابله السكوت	شاشقینک جوابی سکوت در	سزای ابله خاموشی است

البله
الحل

الكلام بعد الطعام	اول کلام صکره طعام	اول خوردنی پس گفتنی
قلم الخرج قبل اللوج	کر مکدن اول چقمق	پیش از درون شدن برون شدن
التجاة في الصدق	قورنله دو غریکده در	راستی رستکار نیست
كما ان المهلاك في الكذب	ننم هلاکت یالاند	چنانچه دروغ سبب کفتاری
غرم من قنع وذل من طمع	قانع عزیز در و طمعکار الحقدر	طمعکاری غرت در خرسند و ذلت در
الدرس حرف والتكرار الف	درس بر او قومی بیل	درس یک بار خواندن هزار بار
الدرس في الصغر كالنقش في الحجر	کوچکده او قومی طاشک نقش	درس در کودکی چون نگار در سنگ
الدرس في الكبر كالنقش في الماء	بیوکلده او قومی چاموریک نقش	درس در بزرگی چون نگار در خشت
الف محب قليل	بیک دوست آزد در	هزار دوست کم است
واحد عدو كثير	و بر دشمن چوق	و یک دشمن بسیار
من طلب وجد	کیم طلب اید رسه بولور	جوینده یا بنده
الطيبات للطيبين	کوزلر کوزلری بولور	خوبان خوبانز ایا بند
الخبثات للخبثين	کوتولر کوتولری بولور	بدان بدانرا جویند
لا تشي الا وقد تشلت	هر یکی الیه اوج اولور	هیچ دوئی نیست که سه نشود
كل شيء يرجع الى اصله	هر چیزی اصلنه رجوع ایدر	هر چیزی با اصل خود بر میگردد

هلاکت سزای

كل كوشع ذوزكاوة	هر كوشه زكاوتلواولور	هر تنك ريش خردمند است
الجنس الى الجنس يميل	هر جشيد كندی جشيد يميل	كند هم جنس با هم جنس پراز
شتر الناس من يضتر الناس	ناسك فتاناسك ضر في استين	بدتر يزد مردم طوبد خواه مردم
الذي يقتل الكلب هو سبها	هر ك كوپكي اولدير رلاشي وچكي	هر كه سك ميكشد او ميكند
قطعه ضروب الامثال	فارسيه ضرب مثل	ضرب مثل در فارسي
بلا اصل ما يصير اصل	ناكس آدم اولمز	نا اهل نكرد د اهل
ما توسع محبتين في قلب واحد	ايكي محبت بر كوكلده صغمن	دو مهر اندر يكي دل جا نكرد
يفسد ملك واحد سلطانين	بر اولكده ايكي حاكم اصلاح بولمز	دو سلطان ملك را نقصان ببرد
ان تظفر مجردة الماش العزل	اكر هر دمك پلوي اغلي اولوسه	اكر ماش پلو چرب ميشود
اذا صار شوندر لحم الرغب	اكر پجارات اولور	اكر چقند ركوشه ميشود
يصير العدو كالحبيب	دشمانك دوست اولور	دو شمنه هم دوست ميشود
قيمت الذهب يعرف الصرا	التونيك قيمتي صراف بلور	قدر زر زر كرى شناسد
والمجوهر جوهرى	وجواهرليك قدرى جوهرى	قدر كوه كوهى
ما يعرف الحمار قدسك والنبات	شكرو نباتك قيمتي ايشك بلس	خرچر دانقمت قد نبات
علق رأسه وسوقه في الخنا	باشنده صمان طويء اخردن غمري	توبه كاه پر سرش در كنج زبات

هو بلنى اولان آدم خاوندان اهل

اما لا تكن مع الفيلوان اجبا	يا فيلوانيله دوستك ايله	يا مكن با فيلوانان دوستى
فلا بد لك من تكبيل ابوا	يا اويك قابوئ بيوك ايله	يا نبا كن خانه در خورد پيل
مادامة الدنيا في الملاحظة	تا كه دنيا بيله اولدى روشى	تا زمانه در يوش است
احد لا يقول لبني حافظة	كيسه ديمز كه اراخم اكشيد	كس نكويد كه دوع من ترش است
قالوا للرأس هل انت سالم	باشه ديديلر كيفك ايومى	بسر گفتند كه چاقى
قال ان يخلنى لسان الظالم	ديدى ظالم دليم براقسه	گفت ستمكار زبان كز خندم باقى
قطعه ضرب المثل في التركى	تركيد ه ضرب مثل اولان	ضرب مثل در زبان تركى
القاف كبير ولكن	قاوق بيوك اما	كلوته بزرگ است ولى
خالى عن الافندى	التنده افندى يوق	در زيرش آدمى نشت و بديل
واحد معوج واحد منجل	برى خم برى بيرو نشز	يكي كز ويكي بي بينى
الاول من الثانى افلج	برى برندن او غرسز	يك از يك بدتر چوبى
رأس الكبير وجعه كثير	باشى بيوك اغر بسى بيوك	سر بزرگ دردش بسيار
تقول الحلواء الحلوا	بال ديمك ايله	بجلوا كفتن دهن
لن تحلى الفم بها العلاوة	اغز طاتلى اولمز	شيرين نميشود
لا تخط الحمار مطرح الحصا	آت يرينه اشك با غلمه	بجاي اسب خر مبنده

هو بلنى

الفم المفتوحة لا يبقی چوعان	أجق أغراج قالمر	دهن بازی روزی نماند
من واحد دعا من واحد كلا	کیمک دعا کیمک دوه سی	از یکی دعا و از یکی مال
العبد بلا خطاء ما یصیر	قول کناه سزا و لمز	انسان بی نسیان نشود
کل من بدخل الحمام یعرق	حمامه کیرن تر لر	هر که در حمامه رود خوی کند
الف کلام احکی واحد	بیک سوزی برسویله ده	از هنر از یکی کو وان
مفید فی مقامه	بری اوسویله	یکی را خوب و بجاکو
اول لتربط الحمار	اشکی اول باغله صکره	خر بسته را
شم ثامین بالله الجبار	تکرمیه اصمار له	بخدا بسپر
المستعجل قوام یتعب	تیز کیدن تیز یوریلور	مستعجل در تعب است
اعمل ملیح وارمی فی البحر	ایک ایلده ده دکره آت	خوبی کن و در دریا انداز
ان لم یعرف الهازق یعرف الخافق	بالیق بلزایسه خالق بیلر	کرمای نداند رب مای نداند
العقل فی الرأس ما فی السن	عقل یا شده دکل باشد در	عقل در سر نه در سال
بیضه لیوم احسن	بوکونکی عمر طه ایودر	یک تخم مرغ نقد امروزیه
من رجاجة البکرة	یارنکی طوقیدن	از ماکیان فریاد است
من یضحک کثیرا یبکی کثیرا	چوق کولن چوق اغار	هر که بسیار خندد بسیار گریه

یک نفری را به این معنی

پیش رویشان اندازد
ایضا

السیاح یعرف کثیرا	چوق کرن چوق بیلر	بسیار کرد بسیار دانند
ان ما بقت ما لنا بقی لنا	ما لیمز قلدی ایسه عرضیمز	که ما مان نماند ابرویمان نماند
الذی یا کل قلیل یا کل کثیر	ازین چوق بر چوق بین آیر	کم خور بسیار خور و بسیار کم خورد
ضرب المثل المشتركة بین العرب والفرس والترك اعنی مضامینها واحد		
للفرح استفرح	کیمنه های های	در جانی خنده
وللعز استعز	کیمنه وای وای	در جانی گریه
العروج بالدرج	ایاق ایاق نزد بانه جیفرلر	نزد بام پله پله
المطلوب بالاعی عینین	کوریک استدیکی ایکی کوز	خواهش کورد و چشم بانور
انت چلبی وانا چلبی	سن چلبی بنده چلبی	تو میرزا من هم میرزا
العبد مخطی	قول کنا هکار در	خطا از بنده است
والمولی عفو	وافندی باغشلیان	عفو از مولی و بخشش از آقا
خمر بلا شئ قاضی کما شرب	بلاوه شربی قاضیده ایچر	شراب مفت قاضی هم خورد
الجنس الی الجنس یمیل	هرچشید چشیدی استر	کبوتر با کبوتر باز کند
لا تعطی للجنون ولا تؤخذ منه	دلیه نه آلهش نه ویرش	دیوانه را چه داد و ستد
من یطلب محب بلا معیب	عیسزد دوست استین	دوست بی عیب خواه

جنس با جنس برآورد

البينة يبق بلا حبيب	دوستش قالور	همیشه تنها
لعل عسر يسر	هر چنلکک بر قولای وار	هیچ مشکلی نیست که آسان نشود
الفائدة اخ والضرر	فائد ضرر يك قدم اشیدر	سود زیان با همتد
الكفر والایمان لا یبق معاً	كفر وایمان مشترک نیست	مطاع کفر و دین بی مشتری
طائفة طالب الكفر وطائفة لا	بر بلك بوق بر بلك آنی استرلر	کروهی این پسندید که روی
من خفر بئر الاخیه	قمر اشنه قوی قازان	هر که بجای کند هر کسی
سبقت وقوعه فيه	اول کنديسی صکره باشقسی	اول خودش دوم کسی
من لم یذق لم یعرف	طامین بیلر	حلوای تند نائی تا نخوری ندان
خائف من المعبود	اللهم دن قورقان	هر که از خلا ترسد
لا یخاف من الموجود	مخلوق دن قورقز	از مردمان نترسد
الذی تی فکر لا یندم	کند و دوشن اغماز	اول اندیشه و اندکهی گفتار
فی کل جدید لذه وکل عتیق عنة	هر کی طایلی در وهراسکی عزیز	در تازه لذتست در کهن عزت
مترجلك علی قدم فراسك	یورغانکه کوره یا غنی اوزات	پا بقدر کلیمت در از کن
خیر الامور اوسطها	هر بر شینك اورتاسی ایودر	در هر امری میانشین است
قطعه فی بیان بعض مضامین اللطیفه و اشعار الظریفه بین الناس		

بوقطعه

بوقطعه ناسك بلینده متداولان بعض ابیات ظریفه و مضامین لطیفه بیان شده		
ثلاثة یذهب الخزن	خرنمی دفع ایلین اوج اولدگیل	چند ذراتر اسه مفرج نمود گشته
الماء والحضی والوجه الحسن	بر کوز لکهم آقار صوو ویشل	روان آب چمن سروروی زیبادان
کل من لم یعشق الوجه الحسن	کیم یلشسه زیبا حسنك قدیرنی	هر که را بر سر نباشد عشق بیار
قربا لرحل الیه والرسن	کمر اغیرنه هم او ستنه بالانده بین	بهر او پالان و افساری بیار
طقت الباب حتی کل متنی	قیوئی دو کدیمر تاکه او موزوم یو	زدم در را که ناکتم کرج شد
فلما اكل همتی کلمتی	او موزوم یو لدفه بنم ایلده سویکه	در آن حالت بگفت در فرج شد
فقلت لی ایا اسمعیل صبراً	دیدم ای اسمعیل صبر ایلده	که ای اسمعیل صبری نه بی اد
فقلت ایا اسمعیل صبری	دیدم ای اسمعیل صبرم چاقر دی	ایا اسمعیل صبرم داد فریاد
الناس علی دین ملوکهم	هر کس کندی افندینک مذهبنده	کدیور هر که بر ملت مولای خود نیست
فواجباً کرم یعی الفضل ناقص	عجب اولسونکه فاضل عین جاهلدر	عجب یاد ازین دنیای باطل
ووا اسفاکم یعی نقص فاضل	اسفا اولسونکه جاهل عین فاضلدر	که فاضل جاهل و جاهل چه فاضل
امسك یا نفس العادة بالوحدة	کوکل تنها لغه ایلده قرار	دلاخو کن بتهائی که
لأن السلامة فی الوحدة	که کثرتدن پس بلا القار	که از تنها بلا خیر ذ
اسمع متی بسمع الاستماع	عاقیلر علامتی شودر که	نشان عقلی او باشد که

علامه العقل ترك الاحتجاج	تھا الفی اختیار ایلے	با تنہا نیا میرز
لا تحسد لمن انعم الله	صاحب نعمت ایلدیل غوغاؤ	با خدا داده کان ستیره مکن
لان نعمته لمن يريد يعطى	تکرید اوکا	وعلام عزیز کہ خدا داد را خدا داد است
من نقل اليك ينقل عنك	کیم سکا کتور کسند کتوریر	هر که از کس بتو آوردان تو بد
من جرب المجرب	مجرر کیم تجر به ایدر البت	هر که در تجر به مجرب کوشد
حلت بها الندامة	و ادینه ندامت دوشتر	بی شک لباس ندامت پوشد
وقد عز روحی بالقرآن ایاکا	جانم سنی کورشمه اراده اتمش	عزم دیدار تو دار جان بر لب آمد
فما الامر بالرجعة ام تجعلها قدرا	طوطا قیمة کلمش جق سوئی	باز کرد دیار اید چیت فرما شما
عدو عاقل خیر من محب الجاهل	عاقل دشمنی هر دو شدن ایودر	دشمن دانا به از نادان دوست
من کتم سره بلغ مراده	سری صاقلین مرانیه ایرر	هر که رازش پنهان مرادش عیان
اطلب الجار قبل الدار	اول قومشی بیللی صکره او	نخست همسایه پس خانه
الرفیق قبل الطريق	اول ارقداش صکره یول	اول همپاه پس ازان راه
المرء مقول بما قتل	انسانه ایلد اولور اسیه او نیله	ای کشته کرا کشتی که عاقبت ترا کش
ارحم حتی ترحم	رحم ایلد که مرحوم اوله سین	رحم کن تا رحم کرده شوی
اسمع فاعلم واسکت فاسلم	ایشده بیل صوصده قائل اول	بشنو و بد آن خوش و راضی شو

زرغبنا

زرغبنا تزد دحبا	از کورش تا محبت زیاده اوله	دوری و دوستی
فقیر بلا صبر کفقدیل بلاریت	صبر فقیر زیت سز قندیله بنزر	کدایی بی شکب چون چراغ بی روغن است
وشاب بلا توبه کیت بلا حیط	و توبه سز کین دیوار سز اوه بنزر	وجوان بی توبه چون خانه بی دیوار
کفذا الطبرکان فی یدہ طهر	بالطنک دو طاقی کبی دوروب بالطنه	لب طبری وار طبر خون بدست
کسرک بالعود الصقصف	بیاض شکری سکود قرمز غایح ایلد	مغز تبرزد بطبر خون شکست
شیخ اخی بهم أربعین سنة	پلنه اولاف سئلک قوجئی	پیر چهل ساله کز مز زیان
کان یقریه صبی ابن اربعین	فرق کونلک چوجق درس اوقور	طفل چهل روزه برود درس خا
حب الدنيا راس کل خطیئة	کناهلرک باشی دنیا نلک محبتدر	سرکاهان دوستی جهان
فادفع عن نفسك طعم المضر	طعمک باشی کس اگر اکیلد سن زیر	طعم اسر پیر مرد و بی روی
فاشجع لان الطمع للوجه	طمع کندی انسانک زکی صاردر	طمع باشد که اردنک زردی
قل لشیاکی لا تطلع الشؤک	تیکجیه سوبله تیکن قوبار میه	بکوکن بکوکن نکشد
وان تطلع لا تطلع الشؤک الا طوی	اگر قوبار رسه یاش تیکن قوبار میه	اگر میکند کون تر نکند
شیان عجبان	ایکی نسنه زیاده سیله عجیبدر	دو چیز است که عجیب است
هما ابرد من یخ	حقایق وایکی یوز رنده صوقدر	بلکه از یخ سرد تر است
شیخ ینصبی و	بری اختیار که کودک ایشنی ایشلیه	یکی پیری که فعل اطفال بکند

بغیر از آن غلبه که در آن وقت در آن عالم

کاشانه خلیس واری

صی ^۱ یتشیخ	برده برکود که اختیار ایشی ایشلیه	یک طغی که افعال پیرها بکند
یا ذلحی للقول بدأ وانتهی	هر سوزیک باشی و نهایی وار	سخن را سرست ای خردمندون
ولم یقل فی الوسط الاسف	بواورطه ده سوز سوزیانی سفیه	میاور سخن در میان سخن
فالعقل المدبر الموفق	پس عقل صاحبی سوز سوزیانی بگر	خداوند و نهنگ و تدبیر و هو
ان لم یوجد صما فلیس یطق	مجلسی ساکت کور نیجه	نگوید سخن تا نبیند خموش
لیس الزاهد صاف المعارف حتی	جام ایچین صوفی صافی اوله	صوفی شوق صافی تا بر نکشد جا
کاس الشوف ولکتاب تدویر	جام اوله که نه بشکین اوله	بسیار سفر باید تا پنجه شود خاک
رأس الحکمة مخافة الله	حکمت با نکریدن قور فقدر	سر حکمت ترس از حلاست
ان تمر علی قبر العدو فلا تفرح	دشمن جنازه سنه کچر ایشین	ای دوست بر حیا ده دشمن چه بکدری
سیر علیک وما علیک	یقونده او کاکن سگاه کور	شادی ممکن که این ماجری بر تو خواهد بود
باب فی النصایح و مقدماتها بویاب نصیحت و نصیحتک مقدمه سنک بیانده در		
بلا مؤآخذہ جنا بکم من این	عیب اولسون سز نه لی سکن	کو ستاخیست سر کار شما بجا ناید
نخن من بلاد العراق	بز عراق ممالکندن این	ما از مملکت عراق
من ای بلد من تلك الارض	او برین فغی مملکتند نسکن	از کجایان زمین هستید
من محروسة الحلة	محروسة حله دن	از حله جنتی ملة

هل هو بلد کبیر ام صغیر	عجبا و بیوک مملکتی بلخورد کوجکدر	ایا او شهر بزرگ است یا کوچک است
نعم اکبر من بلاد العراق کلمه اسو	اوت بغداد دن غیری عراق مملکتند	بلخورد از بغداد از همه مملکت های
هل سافرتم الی ملک العجم	عجبا ایران سفر اینکرم	ایا بایران رفتید
نعم سافرت الی کم بلاد من هنا	اوت حج مملکتی نیکدم تا اصفهان	بلخورد سفر کرده ام بلکه تا اصفهان
نعم بلد کبیر ما بصیر اکبر منها	اوت بیوک داوندن بیوک مملکت	از شهر بزرگست و بزرگتر
فی البلاد العجم ولا احسن منها	واوندن ابو عجمه و دنیاده بولنر	و بهتر نه در عجم و نه در جهانیشو
لان فصول اربعها معتدلة	زیرا دورت فصلی معتدل در	چونکه چار فصلش بر یک توا
بحیت قیل فی مدح اصفهان	حتی مدحند فارسیله	تا اینکه در مدحش بفارسی گفته
بالفارسیة و مضمونها هذا	سویله مشر و معناسی بود که	شده و او اینست
اذا ما کان فی الدهر اصفهان	اگر چه اندک اصفهان اولمیه دی	اگر چه اندک اصفهان نبود
فاکان للخلاف الدهر هرگز	جهان یار دیکج جهان یوقایدی	جهان افرین را جهانی نبود
وطول هذا البلد ستة عا	و بومملکتک طولی الی ساعتدر	و درازئی این شهر تنش فرسنگ است
وعرضها ایضا ستة ساعات	و بیتیخی الی ساعتدر	و پهنایش نیز شش فرسنگ است
فکلها بعد الضرب سنة وثلاثون	ضرب نصفه بتون و تون الی	پس از ضرب و شش فرسنگ است
قولوا نشوف کیف اهلها	سویلین بقام نضل اهل	بگویند بینم چه گونه است

خلقهم وطبعتهم	اخلاق وطبیعتی و خوی	خلق و منش اهلش
خلق اهلها ملج و ذوالفل	خویر کوزل و فراست صاحبی	منش ایشان خوب و صاحبان
وصاحبین العلم و الکیاسة	و علم و عقل صاحبی	علم و فراست و دانش و خرد
والفاظهم بالتکلم الدریة	و دلری سویی که فیض و دری	و زبان ایشان سرین و فصیح است
ولخلافهم بالمجاسة الظرفیة	و قوشتی اید خویر کوزل در	و در مجالست خوش منشند
الا انهم متصفین بالبخل الغنا	مکر زیاد سیله بخله متصف در	مکر اینکه بسیار بخلند و بی
واهل القناعة حتی النهاية	و بی نهایت قناعت اهل در	نهایت و بی پایان اهل قناعتند
حتى رایت فی کتب التواریخ	حتی کتب تاریخند کور در مکه	چنانچه در بعضی از کتب تواریخ
بان کل من مکث فی الاصفها	هر کس که فرق کون اصفهان	دیدم که هر کسی چهل روز
باربعین یوما البتة یتصف بالبخل	مکث و اسکان انسه البتة	در اصفهان اسکان کند
و یکسب القناعة لاحالة	بخل و قناعت صفیله متصف اولو	البته بخیل و اهل قناعت خوا
س طلوع خبابکم من تلك البلدکم	سنگ چقد بغن او مملکت کنون	بیرون آمدن شما از مکت
فی اتی تاریخ کان	قنغی تاریخده ابدی	خود تا درجه تاریخ بود
طلوعنا کان فی تاریخ الفو	چقد بغن تاریخ هجرت دن	بیرون آمدن ما در تاریخ
واربع خمسين من الهجرة	یک ایکوز الی ورت سنده اید	یک هزار و صد و پنجاه سال

سنة ٨٢٠

فاین کتم فی تلك المدة	پس قنده اید یکوز زمانه دك	پس در کجا بودید درین مده
مدت اربعة سنین کفای بغداد	دورت سنه یه قدر بغداد اید	مقدار چها سال در بغداد بودیم
و سنین کفای حلب الشهبی	ایکی سنه ده حلبه اید یک	و دو سال در حلب بودیم
و ثلاثة سنین کفای اناطول	اوج سنه ده اناطول اید یک	و سه سال هم در اناطول بودیم
و عام واحد کفای الشام	و بریل شام شریفه اید یک	و یک سال شام شریف بودیم
و ستة اشهر کفای الحجاز	التي اید حجاز ده اید یک	و شش ماه در حجاز بودیم
و ستة اشهر کفای مصر القاه	و التي اید مصره اید یک	و شش ماه هم در مصر بودیم
فكنا عشرة كاملة	پس بو تمام اون سنه	پس این ده سال تمام
انا خرجت من وطنی	که بن مملکت من طشره چقد	از وطن خود بیرون آمدم
ماکان شغلکم فی تلك البلاد	ایشکن نایدی بو مملکت کرده	کار تان چه بود در این شهرها
کان اشتغالنا بالدرس	درسه مشغول اید یک	در درس خواندن مشغول بودیم
ای شئی قراتم من العلوم	علم کردن نه او قود یک	از علمها چه علم خواندید
مهما امکن قرأنا من الصرف	اولد چه صرفدن بخودن او قود	مهما امکن علم صرف خواندیم
والتحوی والمنطق و المعانی	دخی براز منطق و معانیدن	و علم نحو و منطق و معانی
و من الحديث و التفسیر	و حدیث و تفسیر دن او قود	و قدری از حدیث و تفسیر

والفقه و شئ من اصولها	وفقه و بر از اصول فقهدان ^{فقه}	وفقه و بر از اصول فقهدان ^{فقه}
هل رأيت من دواين الشعر	عجايب شعرك ديوانه طالع	عجايب شعرك ديوانه طالع
نعم من دواين العربية والفارسية	وت بعضي فارسي و عربي ديوانه	وت بعضي فارسي و عربي ديوانه
من دواين التي رأيتوها	او ديوانه نكه مطالعه بيورد يکن	از ديوانه نكه مطالعه بيورده
من باب النصيحة واقربها	نصحت بولد و نرم کي جو چو	بجهت نصحت و فهميدن ما
الاولاد و ايتن احسن لنا	دهنمه فغني دهايقين و مفيد	کودگان و سود دهند تر است
ما فيكم احسن من كليات شيخ	حضرت شيخ سعديك كليات تدن	مناسب شما بخير از كليات شيخ
سعدى البابا آخر من كليات	كليات كتابك اخرا نفع	از باب آخر كليات جوي ديگر
من حيث كلها النصيحة و ادب	زير اجمعي نصحت و ادب و تربيت	زير اجمعي نصحت و ادب و تربيت
افيدونا المستند منكم	افاده بيورين بزه تا كه مستفيد	افاده فرمائيد تا از شما سودمند
سؤال القمان الحكيم	حضرت لقمانك صور ديكر	از لقمان حكيم پرسيدند كه
من تعلمت الادب قال من ماله	ادبي كيدن او كند يكر بيور ديكر	ادب زدن اديب از كی آموختند فرمودند
قالوا كيف قال كل ما	ديد يار فضل جواب بيور ديكر	كفتند چه گونه فرمود هر چه
عجبتني من علمهم فتركتها	خوشنمديغ ايشايرني ايشايريم	بنظر من ناپسند آمد نه نكرم
كان لاحد الوراء و اذحق	وزر الرين بر يسي بر شاشقين	يكی از وزرا پس كودن داشت

فارسله الى معلم الادب عاقل	كودكي و ارايدى بر اديب خواجدي	كودكي و ارايدى بر اديب خواجدي
فلت عنده مده و ما اترفيه	كه عاقل اوله بر زمان تعليم	كه عاقل اوله بر زمان تعليم
بعث المعلم واحدا عندا بيه	پدرينه خير كوندردى كه	مفيد يفتاد كسي پيش پدر
بانه ما صار عاقل بل جنتي	كه او غل و عاقل اولد يدي بنه ديون	فرستاد كه اين عاقل نميشود و ديون
سياح بلاد كال طير بلا جناح	كمال سز كرن قاده سز قوسه بكر	سياح في كمال چون مرغ في بال
وعالم بلا عمل كال شجر بلا ثمر	عمل سز عالم ميوه سز آغاجه بكر	و دانشمند بي كرم چون درخت
وعابد بلا علم كيت بلا باب	و علم سز صوفي فيوس سز اوه بكر	و پارسايي في دانش چون خانه بي
والرجل بلا مرقه مرأة بلا تنقب	مروتن سز آدم عورت سز شكسيز	و آدم بي مروت زن است بي كمال
وزاهد مع الطمع قطع الطريق	و طمع على عابد يول كسجيدر	و زاهد با طمع راه زناست همتا
و التلميذ بلا رغبة كعاشق	و غيت سز چرخ مقلس عاشق بكر	شاگرد بي ميل چون عاشق بجمال
لا يليق للعالم ان يعفو بجملة	عالمه يقشمن كه حليمه	عالم نشايد كه سفاهت از عالم
عن سفاهة الجاهل لان	جهل لرون عفو ايد لرون زيرا	در كذا رند كه هر دو طرف از رياء
خسارة من طرفين ينقص هبة	ايكي طرف دن خساره اولور	دارد هيبه آن كمر شود
العالم و يتمكن جهل الجاهل	عالمك هيبتي و برده جاهلك	و جهل اين محكم
كل من لا ياكلوا خبز في حياته	كمنك كه دير لکنده اتمكي مزلر	هر كه در زنده كی ناشن بخورند

ماتوا كروا اسمه بعد مماته	اولد كنصكره آنی ذكر اتمز لر	چون بمیرد نامش خبر ند
المعصية من اكل غير المقبول	هر كسه دن كناه كریه وروا كل	معصیت از هر كه صادر شود
لكن من العالم اشد في عدم القبول	ولكن عالمك دها كریه ونا رواد	نا پسند است واز علما نا پسند تر
الكرم الذي يأكل ويعطي افضل	بين وورن جرد صاقلین	جوان مردی كه بخورد و بدهد
من عابد الله يصوم ويحفي	واورج طون عابد اعلا در	به از عابدی كه روزه دارد و نه هد
كل من يترك الشهوة لقبول الاثم	هر كسه ناسی چون شهوت ترك اندی	هر كه ترك شهوة از هر قول خلق
قد وقع من شهوة الحرام في الشهوة الحرام	حلا شهوتك حرامه دوشلیری	كره است از شهوة حرام در حرام
قالوا للعقرب لم لا تخرجين في الشتاء من ضيق الحجر	قالواي خمره لي بالصيف والناس اكفون على الحجر	چون بزمی در تابستان در تابستان چه حرمت بینم كه مردم منك در دست و انتظار من میکند
عقرب جئنه ديد يلكه فصل شتاده طاشلردن	چون چهورین جوار ویردیکه یازده نه عزت كورم عالم طاش	
كثير من اكلت ارجازستان درنيا في كفت در تابستان	چهره مت بینم كه مردم منك در دست و انتظار من میکند	
ليس للجاهل احسن من سكوتة	جاهله كوره سو كوتندن ابویوق	صلاح نادان خاموشیست
اثان للذين والملك عدوان	ایكی كسه ملك و دینه عدا و شید لر	و كس دشمن ملك و دین اند
ملك بفرحهم وعابد بفرحهم	حلمسز بادشاه و علمسز عابد	پادشاهی بفرح و پارسایان بفرح
لا ياتي الشيطان للمخلصين	مخلصه شیطا كوچی یتمز	شیطان با مخلصان بر نمی آید
ولا السلطان للمفلسين	ومفلسه سلطان	وسلطان با مفلسان

كل من

كل من في المقدرة لا يضع الجليل	هر كیم قدیره وقتند ايلك ايتيمه	هر كه در وقت توانائی نكونی نكند
ينظر الشدة عند العجز وهو ذليل	دارلق وقتند عجز و قطنی لق كوره	در وقت ناتوانی سختی بیند
كل شيء عجل لا يبقى زمانا طالا	هر نه فز كلور بقاسی آزا ولور	هر چه زود بر آید بر نیاید
الاعمال ينبت بالصبر	ایشلر صبر ايله بنر	كارها بصبر بر آید و
والمستعمل يقع برأسه في القبر	وعجله ایدن قبری نه كیدر	پویندك بسر داید در كو خود
كل من يضع كجا جامع العظام	هر كیم كند يلك بيول لر ايله غوغا	هر كه با بزرگان ستیزد
فقد اهرق من نفسه الدماء	البتة كندی قاننی دوكر	البتة خونی خود بریزد
المشورة مع النساء خطيئة	عورتلر ايله دانشمق خطا در	مشورت با زنان نباهت
والسخرى للمفسدين معصية	مفسدلره جو مبدلك كناه در	و كرم با مفسدان كناه
الحكام ياكلون بالتعويق الذي	حکیمان كچ كچ يك يكلر لر اولدقچه	حکیمان دیردیر حورند
والعباد نصف الكحل حتى ينفق	عابدلر یاری طوق یر لر فراغت	عابدان نیم سیر خورند
والزهاد اكلهم لبس درمق	زاهدلر سدرمقه دك	وزاهدان تا سدرمق
والشبان حتى يرفع الطباق	كچلر سفره لی قالد رنجه دك	وجوانان تا طبق بر کبرند
والشيوخ حتى يظن من العرق	واختيار لر ترايد بنجه دك	وپيران تا عرق كند
والسكار حتى لا يبقى مكان	وسر خوشلر او قدر كه نفسه یزی	وقلندر ان چندا نكه در معده

ولا على المائكة رزق لا حتى ^{يلبس} قلمية ونسفره ده رزق بر كسيه جاي نفس نماند و در نه سفره روزه كسي
القليل مع القليل قد يجمع كثير از اذيله جوعه وارير اندك اندك وانكهي بسيار
والقطرة على القطرة سيل كبير طامله طامله سيلاب وارير قطره قطره بعد زان سيلاب
المخالبه والمصادمة مع الحسا ارسل ايله پنجه قوشمق و قاييله پنجه باشيرو مشت باشمشير
ليست امن عمل العاقل يوم قاورمق عاقلك ايشي كل زدن كار خرد مندان نيست
المحب الذي لم يصل اليه اليد بر دوست كه جوق نه لرايله انجى دوستي را كه بعمرى بدست
بمدة العمر لا يلقى اياه بكلمة اله كليس لا يلق كل بر سوزيله انجى نشايد كريك دم بياز ايش
لا يصير المعرفة من المربي النفس كندى نفسى بسليانك معرفت و تدبير كنن از نفس و رهنر و تدبير نيابد
ومعدوم المعرفة لا يلقى لريا ومعرفة اوليان ادمه ريا لا يق و بهنر اسرورى نشايد
من سماء الى الارض نثار كوكدن بر يغور و رحمت در زمين را از آسمان باران
ومن الارض الى السماء غبار ويردن كوكدن توز و طبراقه و اسمان را از زمين گرد و غبار
يا ولدى اوصيك ان لا تجالس اى او غلوم كان يصح ايه ركه اى فرزند پند ميدم تركه با
مع ثلاثة اشخاص الاول اوج كسه ايله او تور و بقلية سين طائفة منشين اول باقيد بلند
مع الطويل لانه حتى يحققك ايك اوزون بويليله زير اساشقين اخو خواهى شند دوم باكونايد
والثاني مع القصير لانه فتنة اولور سين ايكجى قصه بويليله كه در فتنه خوافتار و سيم

والثالث مع المعيوب الذي زير افتنه در و مفتون اولور سين با كسي كه معيوب از ماد خود مقول
من اتمه وهو اصفر الشعر او جنى انادن طوغمش معيوب شده است مثل موى زرد و
وازرق العين والاعشى اولاد ملر ايله و معيوب اولنلر از رزق و كور و لك و مانند اينها
والابكم والاعرج فاحترز بونلر در صارت قل و ماوى كوز و كور زينه اراى پسر زيرا
عنهم لان كل معيوب ملعون طوپال ايراق اول زير اهر معيوب ملعونند هر معيوب بنفري خدا كفتار است
لان المجالسة مع هؤلاء الطائفة زير اوجماعت ايله او تور و قوصوكي چونكه نشستن با اين گروه انجا مش
في النهاية الندامة كما جرت زيادة سيله پشمانا نلقند كنم صمشد پشمانيت باز مود و سيدة است
مرفوق بيم الدرس وحصل علم قالين بيرا قريك يرت وعلم علم رسمي سر بسر قيل است و قال
والعمر مضى ولم تنل مالا حال تحصيل ايله عمر كجدى نه از و كيفيتى حاصل نه حال كه
ولا ينفك القيص والعكس و مرادينه نائل اولد يك از عكس و نقيض و صرف
افعلل ففعلل افعللا لا نه منطق و نه صرف هيچ بر سكا فانه و بر من باب افعال و سودى نباشد
واعبد ربك حتى ياتيك اليقين ربك عبادت ايله تا اجلدك بطيخه عباد كن پير و در كار خود را دم مود
تاريخ الكتاب بالتركية كتابك تاريخى تركيه تاريخ كتاب بنظم تركى
تعرض افصح الشعر المتقدمين و ابلغ البلاغ المتوخرين المتوخرين خيصر شرق افندي
احسن الله اليه في الدار الابدية

وقاری نام ممدوحی الانام اول صاحب آثارك	
فضیلتله بودم ذاتی سزای اشتها را اولدی	
لغت فتنك بر او سلوب زیبا ایلدی ترتیب	
که استنساخ ایدن علم هنردن بهره دار اولدی	
آنی نخریرا اولان نخریرا ایدر لوح قبول اوزره	
عجب بر نسخه در کیم بر کنار روز کار اولدی	
مسلم مدعا در استمز صفر او کبرا	
دیسیم مقبول طبع هم صغار هم کار اولدی	
سطورتار عنبر بارینه کیم مبتلا اولمن	
مثال زلف بیجا بیچ شوخ شیوه کار اولدی	
خوشا الفاظ شوق انکیز کیم معنای رنگینی	
لطاقله همان رشك آورلعل نکار اولدی	
دیدم تار یخنی ثروت که توقیر یله یاد اولسون	
وقارینك هله اوقی کتابی یاد کار اولدی	

۱۵۶۴

